

En krig i forbrødringens ånd

Historien om EM i fotball 1960 – 2012

av
Tom Hovinbøle

© Pontano 2016

Denne pdf-versjonen ble sist oppdatert 6. juni 2016.
Nettsiden ble sist oppdatert 12. juli 2016.

Du kan besøke nettsiden ved å klikke på lenken under
emfotball.wordpress.com

En krig i forbrødringens ånd – historien om EM i fotball 1960 - 2012

av Tom Hovinbøle

2016 © Pontano forlag

ISBN: 978-82-690076-1-9

Dette er ikke en offisiell utgivelse fra UEFA. Dette er en e-bok skapt av en fotball-fan, som ønsket en enkel og oversiktlig bok med informasjon om EMs historie opp gjennom tidene. Alle tekstene er skrevet av forfatteren. Hva gjelder resultater, tall og annen faktisk informasjon, gjelder UEFAs offisielle resultater og statistikker.

Det skal ikke kopieres eller publiseres hele eller deler av dette manuset uten etter skriftlig tillatelse fra ansvarlig utgiver. Siteres det fra denne utgivelsen skal kildeangivelse oppføres.

KILDER

Bøker

Robert Fielder: *The Complete History of the European Championship*
(Amazon Kindle Edition)
John Robinson: *Soccer – The European Championship 1958 – 2008*
(Soccer Books Limited 2008)

Web

UEFA	Wikipedia
BBC	The Guardian
Football365	FourFourTwo

Film

UEFA EURO – The Official Story

FORORD

Denne nett-boken handler om fotball-EMs historie – kort fortalt. Den er skrevet av en fotball-fan som ønsket en enkel og oversiktlig bok med informasjon om EMs historie opp gjennom tidene. I et slikt format at man kan "ta den med seg" og rekker å lese den i pausen på en kamp. Slik at diskusjoner og uenigheter ikke behøver ødelegge stemningen i 2. omgang.

Basert på et personlig arkiv med utklipp fra mesterskapene fra slutten av 1980-tallet, samt bøker og nettartikler, og et stadig økende tv-materiale som dukker opp på YouTube, har jeg etter beste evne forsøkt å gi en helhetlig og samlet historie om mesterskapet. Men denne historien er ikke fortalt en gang for alle. I årene som kommer skal boken utvides med mer informasjon, flere historier og mer fotball-faglig stoff. Samt at den selvsagt kommer i nytt opplag i etterkant av hvert nye mesterskap. Denne utgaven tar således for seg EM-historien til og med 2012, mens grunnlaget for mesterskapet i 2016 kun kort er skissert ut.

Denne pdf-utgaven er en tilpasset tekst-versjon av den nettsiden som er den faktiske publiserte e-boken. Nettsiden inneholder en del informasjon som av ulike årsaker ikke får plass her; nettsiden vil også være oppdatert med nyheter, informasjon om kommende mesterskap, samt ha lenker til så vel relevante nettsider som til filmmateriale på YouTube.

Denne historien er et eksperiment i digitale publikasjonsløsninger, og målet er å kunne presentere alt materialet i form av en app før mesterskapet i 2020.

TLH.
Juni 2016

INNHOILDSFORTEGNELSE

6	EMs historie – kortversjonen
14	Tall og trivia
19	1960 European Nations' Cup
22	1964 European Nations' Cup
25	1968 European Championship
29	1972 European Championship
33	1976 European Championship
38	1980 UEFA European Football Championship
44	1984 UEFA European Football Championship
50	1988 UEFA European Football Championship
57	1992 UEFA European Football Championship
66	UEFA Euro 1996
75	UEFA Euro 2000
86	UEFA Euro 2004
100	UEFA Euro 2008
113	UEFA Euro 2012
136	UEFA Euro 2016

EMs HISTORIE – KORTVERSJONEN

Historien om Europa-mesterskapet i fotball er kanskje ikke så omfattende som Verdens-mesterskapet, men det har sine store høydepunkt. For deg som vil ha det i ultrakort format – kan du scanne deg gjennom hovedpoengene her:

1927

– Ideen om et Europeisk mesterskap i fotball lanseres for første gang, av Henri Delaunay, fra det Franske fotballforbundet. Mesterskapet initieres ikke før i 1958; tre år etter Delaunays død. For å hedre Delaunay tanke om forbrødring i Europa gjennom fotball, er mesterskapets pokal oppkalt etter ham.

5. april 1958

– Kvalifisering starter for det første EM. Irland og Tsjekkoslovakia spiller en innledende kvalifiseringsrunde (Irland vinner 2-0 i Dublin, men taper 4-0 i Bratislava). Mesterskapets modell har 16 lag i innledende utslagsrunder, 8 lag i kvartfinalene, og sluttspillet spilles som semifinaler, bronsefinale og finale. Vertsnasjon velges ut blant semifinalistene.

28. september 1958

– Den første egentlige kvalifiseringskampen til Europamesterskapet i fotball spilles i Moskva mellom Sovjetunionen og Ungarn, foran 100.572 tilskuere. Sovjetunionen vant 3-1, og vant også omkampen i Budapest 1-0.

6. juli 1960

– Avspark for de første sluttspillkampene i et EM, i de to semifinalene mellom Sovjetunionen og Tsjekkoslovakia (3-0) og Jugoslavia og Frankrike (5-4).

1960

– 4 lag deltar i sluttspillet, som avholdes i Frankrike. Sovjetunionen vinner det første EM, med en 2-1-seier over Jugoslavia. Toppscorere (med 2 mål) er Valentin Ivanov (Sovjetunionen), Viktor Ponedelnik (Sovjetunionen), Milan Galić (Jugoslavia), Dražan Jerković (Jugoslavia), og François Heutte (Frankrike).

Finale: Sovjetunionen – Jugoslavia 2 – 1 (eeo.)

Mål: Milan Galić (Jug, 43), Slava Metreveli (Sov, 49), Viktor Ponedelnik (Sov, 113)

Parc des Princes, Paris. 17,966 tilskuere. Dommer: Arthur Edward Ellis (England)

1964

– 4 lag deltar i sluttspillet, som avholdes i Spania. Vertsnasjonen vinner det andre EM med seier over regjerende mestere Sovjetunionen (2-1). Toppscorere (med 2 mål) er Jesús María Pereda (Spania), Ferenc Bene og Dezső Novák (Ungarn).

Finale: Spania – Sovjetunionen 2 – 1

Mål: Jesús María Pereda (Spa, 6), Galimzyan Khusainov (Sov, 8), Marcelino Martínez (84)

Santiago Bernabéu Stadium, Madrid. 79,115 tilskuere. Dommer: Arthur Holland (England)

1968

– Antall deltagere i sluttspillet er fremdeles 4. EM avholdes i Italia, vertsnasjonen vinner over Jugoslavia etter omkamp – for første og eneste gang i mesterskapets historie (Kamp 1: 1-1 (eeo) , kamp 2: 2-0). Dragan Džajić (Jugoslavia) er toppscorer, med to mål.

Finale: Italia – Jugoslavia

Kamp 1: Italia – Jugoslavia 1-1 (eeo)

Mål: Dragan Džajić (Jug, 32), Angelo Domenghini (Ita, 80)

Stadio Olimpico, Roma. 68,817 tilskuere. Dommer: Gottfried Dienst (Sveits)

Kamp 2: Italia – Jugoslavia 2-0

Mål: Luigi Riva (12), Pietro Anastasi (31)

Stadio Olimpico, Roma. 32,866 tilskuere. Dommer: José María Ortiz de Mendíbil (Spania)

1972

– Mesterskapet avholdes i Belgia. 4 nasjoner deltar. Vest-Tyskland vinner over Sovjetunionen (3-0). Tyskeren Gerd Müller er turneringens toppscorer (4 mål).

Finale: Vest-Tyskland – Sovjetunionen 3 – 0

Mål: Gerd Müller (27, 58), Herbert Wimmer (52)

Heysel Stadium, Brüssel. 43,437 tilskuere. Dommer: Ferdinand Marschall (Østerrike)

1976

– Mesterskapet avholdes i Jugoslavia, med fire deltager-nasjoner. Tsjekkoslovakia vinner over Vest-Tyskland 5-3 (eeo. og straffespark-konkurranse). Toppscorer (med 4 mål) er igjen en tysker, Dieter Müller (Vest-Tyskland).

Finale: Tsjekkoslovakia – Vest-Tyskland 2-2 (eeo.)

5-3 etter straffespark-konkurranse

Mål full tid: Ján Švehlík (Tsj, 8), Karol Dobiaš (Tsj, 25), Dieter Müller (Tys, 28), Bernd Hölzenbein (Tys, 89).

Straffespark-konkurranse:

For Tsjekkoslovakia: Marián Masný, Zdeněk Nehoda, Anton Ondruš, Ladislav Jurkemik, Antonín Panenka.

For Tyskland: Rainer Bonhof, Heinz Flohe, Hans Bongartz, Uli Hoeneß (bom)

Crvena Zvezda Stadium, Beograd. 30,790 tilskuere. Dommer: Sergio Gonella (Italy)

1980

– Antall deltagere i sluttspillet økes til 8. Gruppespill, der gruppevinner går rett til finale og andreplass til bronsefinale. Sluttspillet avholdes i Italia. Vest-Tyskland blir mestere for andre gang, med 2-1-seier over Belgia. Toppscorer (med 3 mål) er for tredje gang en tysker, Klaus Allofs (Vest-Tyskland).

Finale: Vest-Tyskland – Belgia 2-1

Mål: Horst Hrubesch (Tys. 10, 88), René Vandereycken (Bel. 75 straffe)
Stadio Olimpico, Roma. 47,864 tilskuere. Dommer: Nicolae Rainea (Romania)

1984

– Sluttspillet med 8 lag avholdes i Frankrike, som er vertskap for andre gang. Gruppespill etter VM-modell. Semifinaler gjeninnføres, bronsefinalen kuttet. Vertsnasjonen vinner over Spania (2-0). Toppscorer er franske Michel Platini, med hele 9 mål – en historisk rekord.

Finale: Frankrike – Spania 2-0

Mål: Michel Platini (57), Bruno Bellone (90)
Parc des Princes, Paris. 47,368 tilskuere. Dommer: Vojtech Christov (Tsjekkoslovakia)

1988

– EM 1988 avholdes i Vest-Tyskland – det er siste gang Vest-Tyskland deltar i mesterskapet; de gjenforenes med Øst-Tyskland i 1990 og i mesterskapet i 1992 spiller de som Tyskland. Formatet same som EM 1984, med gruppespill etter VM-modell, semifinaler og finale. Nederland vinner over Sovjetunionen i finale (2-0); det er også siste gang Sovjetunionen deltar som egen nasjon. Toppscorer er nederlandske Marco van Basten, med 5 mål. For øvrig var dette et mesterskap der det ikke ble delt ut ett eneste rødt kort, og ingen kamper endte 0-0 eller gikk til ekstra-omganger.

Finale: Sovjetunionen – Nederland 0–2

Mål: Ruud Gullit (32), Marco Van Basten (54)

Olympiastadion, München. 62,770 tilskuere. Dommer: Michel Vautrot (Frankrike)

1992

– Sluttspillet i 1992 var lagt til Sverige, og inkluderer en av mesterskapets til da største sensasjoner, når Danmark slår Tyskland 2-0 i finalen. Mesterskapet fulgte samme kampmodell som foregående sluttspill. Det reflekterte også de store endringene i Europa på begynnelsen av 1990-tallet, med gjenforeningen av Tyskland, oppløsningen av Sovjetunionen og den katastrofale krigen i eks-Jugoslavia. Dette var også det siste mesterskapet der en seier ga 2 poeng; FIFA endret reglene og en seier ga i fremtiden 3 poeng. Dessuten var det det første mesterskapet der spillerne hadde navnet sitt på ryggen, ikke bare spillernummer. Toppscorere – med 3 mål – var Dennis Bergkamp (Nederland), Tomas Brodin (Sverige), Henrik Larsen (Danmark) og Karl-Heinz Riedle (Tyskland).

Finale: Tyskland – Danmark 0-2

Mål: John Jensen (18), Kim Vilfort (78)

Ullevi, Göteborg. 37,800 tilskuere. Dommer: Bruno Galler (Sveits)

1996

– Mesterskapet i 1996 ble avholdt i fotballens hjemland, England. Det skjedde store endringer med formatet fra og med dette mesterskapet: 16 kvalifiserte lag deltok (som følge av de mange nye medlemsnasjonene i UEFA, som tidligere hadde vært holdt under østblokkens klamme grep). En seier ga nå tre poeng, ikke to som tidligere. En annen regelendring var at direkte tilbakespill til målvakt ikke lenger var lovlig. Alt dette i et forsøk på å skape mer offensivt orientert fotball. Mesterskapet ga 64 mål på 31 kamper. Toppscorer var engelske Alan Shearer med 5 mål. Finalen gikk mellom Tsjekia og Tyskland, der tyskerne for første gang i EMs

historie til slutt vant 1-2 etter Golden goal i ekstraomgangene – nok en ny regelendring i dette mesterskapet.

Finale: Tsjekkia – Tyskland 1–2 (eeo.)*

Mål: Patrik Berger (Tsj. 59), Oliver Bierhoff (Tys. 73, 95)

Wembley Stadium, London. 73,611 tilskuere. Dommer: Pierluigi

Pairetto (Italia)

**Tyskland vant på Golden Goal*

2000

– For første gang i sluttspillet historie var det delt vertskap for mesterskapet i 2000, mellom Nederland og Belgia. Offensiv fotball ga hele 85 mål på 31 kamper, det er rekord i antall mål. Toppscorere – med 5 mål – ble Patrick Kluyvert (Nederland) og Savo Milošević (Jugoslavia). I finalen slo Frankrike Italia 2-1, og også denne gang kom seiersmålet på Golden goal i ekstraomgangene. Dette var også det første – og til nå eneste – EM-mesterskapet Norge har klart å kvalifisere seg til. Resultatmessig er det dog lite å glede seg over, med fire poeng på tre kamper og bare ett scoret mål. Franskmennene derimot, kunne feire at de hadde vunnet EM for andre gang og oppnådd målet om å bli det første laget til å vinne EM som regjerende VM-mester.

Finale: Frankrike – Italia 2–1 (eeo.)*

Mål: Marco Delvecchio (Ita. 55), Sylvain Wiltord (Fra. 90+3), David Trezeguet (103)

Feijenoord Stadion, Rotterdam. 48,200 tilskuere. Dommer: Anders

Frisk (Sverige)

** Frankrike vant på Golden Goal*

2004

– Det 12. europeiske mesterskapet i fotball skulle bli fullt av overraskende resultater. De 16 medvirkende lagene stod for 77 mål, og tsjekkiske Milan Baroš ble toppscorer med 5 mål. Mesterskapet ble avholdt i Portugal, som var vertskap for første gang. De skapte historie

ved å spille både åpningskampen og finalen mot samme lag – Hellas. Av deltagende nasjoner var det bare Latvia som var med for første gang. Den eneste viktige regelendringen i dette mesterskapet var at ordningen med Golden goal var avviklet og erstattet med Silver goal: Det betød at om en kamp gikk til ekstraomganger, ville ekstraomgangen bli spilt ferdig dersom et lag scoret. Da Hellas mot alle odds vant finalen 1-0 over vertsnaasjonen, betød det at en av de største outsidersene i mesterskapets historie hadde stått for en av de største sensasjonene i et internasjonalt fotball-mesterskap.

Finale: Portugal – Hellas 0–1

Mål: Angelos Charisteas (57)

Estádio da Luz, Lisboa. 62,865 tilskuere. Dommer: Markus Merk (Tyskland)

2008

For andre gang ble et EM-sluttspill delt mellom to vertsnaasjoner, Østerrike og Sveits, og det ble et av tidenes beste EM-mesterskap. Det 13. sluttspillet skulle bli et mesterskap med en del overraskende resultater, der gamle storheter falt og mindre fotball-nasjoner fikk vise seg frem. Men det ble også en turnering som varslet at en sovende gigant i europeisk fotball endelig hadde våket; Spania skulle i årene som fulgte komme til å dominere nasjonale turneringer for både landslag og klubblag. I finalen slo de Tyskland 1-0, og hadde dermed klart det samme som Frankrike før dem hadde klart det i 1984 – å bli mestere uten å tape poeng på veien. Samt at de fikk mesterskapets toppscorer, med David Villa (4 mål) og Xavi ble kåret til mesterskapets beste spiller.

Finale: Tyskland – Spania 0–1

Mål: Fernando Torres (33)

Ernst-Happel-Stadion, Wien. 51,428 tilskuere. Dommer: Roberto Rosetti (Italia)

2012

Mesterskapet i 2012 ble for tredje gang delt mellom to nasjoner, denne gang Polen og Ukraina. Det er mesterskapet med flest tilskuere til nå, med 1,440.846. Det var nok ikke spillemessige blant de beste, og bare 76 mål ble scoret, med hele 6 toppscorere, hver med 3 mål: Mario Mandžukić (Kroatia), Mario Gómez (Tyskland), Mario Balotelli (Italia), Cristiano Ronaldo (Portugal), Alan Dzagoev (Russland), og Fernando Torres (Spania). EURO 2012 ble det siste mesterskapet med 16 deltagerlag; fra og med 2016 er det 24 lag i sluttspillet. Mesterskapet huskes først og fremst fordi ett lag befestet sin stilling på tronen som Europas førende fotball-makt. Italia følte nok at de hadde spillemessig overtak i finalen, men mot et ballbesittende Spania måtte de se seg slått med hele 4-0. Spania var – som første nasjon – EM-mester for andre gang på rad. Og første nasjon til å vinne mesterskapet som regjerende verdensmestere. Og de skrev mer historie: Torres ble den første spilleren til å score i to påfølgende finaler. Trener Vicente del Bosque ble den første treneren til å vinne EM, VM og seriegull for klubblag. Og turneringens beste spiller var igjen en spanjol: Andrés Iniesta. Triumfen var total for det spanske landslaget denne kvelden i Kiev – et landslag som med EM i 2012 skrev seg inn i historiebøkene som et av de beste landslagene i fotballens historie.

Finale: Tyskland – Spania 0–1

Mål: Fernando Torres (33)

Ernst-Happel-Stadion, Wien. 51,428 tilskuere. Dommer: Roberto Rosetti (Italia)

TALL OG TRIVIA

UEFA – det europeiske fotball-forbundet, eller Union des Associations Européennes de Football – ble stiftet i Basel, Sveits den 15. juni 1954, og har i dag 54 medlemsnasjoner. Det er ett av seks FIFA-konfederasjoner. Forbundets største inntektskilde er klubbturneringen Champions League, som står for hele 80 prosent av omsetningen de årene det ikke arrangeres europamesterskap.

Hvert fjerde år arrangerer UEFA Europamesterskapet i fotball – European Football Championship – for både menn, kvinner og ungdomsnivåer. Første mesterskap gikk av stabelen i 1960. Turneringen het European Nations Cup de to første gangene, men skiftet fra 1968 navn til det den heter i dag; i promotering brukes forkortelsen EURO.

Mesterskapet er svært lukrativt; for eksempel genererte mesterskapet i Polen og Ukraina i 2012 hele 1.4 milliarder euro i inntekter til forbundet. Det er også populært; EM-mesterskapet er verdens nest mest fulgte sportsturnering, bare slått av VM, og i 2012 var det over 300 millioner mennesker som fulgte TV-sendingene.

Med utvidelsen til 24 lag i mesterskapet i 2016 representerer deltagerne hele 720 millioner av Europas vel 745 millioner mennesker.

De 14 mesterskapene som så langt er avholdt, er vunnet av 9 ulike nasjoner. Tyskland og Spania står begge med tre mesterskaps-seiere, mens Frankrike står med to. Sovjetunionen vant det første mesterskapet i 1960. Da Hellas slo Portugal på hjemmebane (2004) skapte de ikke bare en av de største sensasjonene i mesterskapets historie, men Portugal ble også den eneste vertsnaasjonen som har tapt en finale på hjemmebane. Spania er den eneste nasjonen som har forsvart en mesterskapstittel (2008 og 2012).

Belgia (1972), Østerrike og Sveits (2008) er de eneste nasjonene som ikke har nådd semifinalen i et mesterskap der de har vært vertskap.

Fra begynnelsen og til i dag har mesterskapet vokst betydelig, både hva gjelder antall nasjoner i kvalifiseringsrundene og i selve sluttspillet. I 1960 var det 17 lag i kvalifisering, med 4 i sluttspillet. Til årets mesterskap deltok alle 53 nasjoner i kvalifiseringen (Frankrike er som vertskap forhåndskvalifisert), mens hele 24 lag deltar i sluttspillet. Det er ny rekord og hele 8 flere enn i EM 2012.

51 kamper vil bli spilt den måneden mesterskapet varer, fordelt på 10 ulike vertskapsbyer.

Mesterskapets format kommer til å endre seg mer til 2020, da kampene vil bli spilt i ulike byer over hele Europa, for å feire mesterskapets 60 års jubileum. Semifinaler og finalen vil bli spilt på Wembley stadion i London.

Portugiseren Cristiano og franskmannen Michel Platini, som i den siste tiden har vært i hardt vær som uredelig UEFA-pamp, er toppscorere i EMs historie med 9 mål hver. Men Platini, den lille og driftige spilleren med det berømte 10-tallet på ryggen, har også en annen rekord som Ronaldo ikke er i nærheten av: Han scoret alle 9 målene i løpet av bare ett mesterskap – 1984. Ronaldo har scoret sine ni over hele fire mesterskap. Ikke nok med det: Platini er dessuten den eneste spilleren som har scoret to hat-trick i to ulike kamper i samme turnering.

Det er for øvrig bare syv spillere som har scoret hat-trick i et EM-sluttspill: Foruten Michel Platini er det Dieter Müller (1976), Klaus Allofs (1980), Marco van Basten (1988), Sergio Conceicao (2000), Patrick Kluivert (2000), og David Villa (2008).

Men visste du at Fernando Torres er den eneste spilleren som har scoret i to EM-finale-kamper. Han scoret både i 2008 mot Tyskland, og igjen i 2012 i finalen mot Italia.

Går man inn i statistikken er det helt åpenbart hvilken nasjon som dominerer EM-historiens sluttspill.

Tyskland leder antall finale-kamper, med 6 (1972 , 1976 , 1980 , 1992 , 1996 , 2008), og deler med sine tre seiere også rekorden for antall andreplasser, med like mange (1976, 1992, 2008), sammen med Sovjetunionen, som også har tre andreplasser (1964, 1972, 1988). Men Tyskland har vært i finalen hele tre ganger på rad (1972, 1976 og 1980), og den rekorden står de alene om. Det gjør også rekorden til midtbanespilleren Rainer Bonhof, som spilte for Tyskland i alle tre finalene.

Flest tredje-og fjerdeplasseringer deles mellom Tsjekkoslovakia/Tsjekkia (1960, 1980, 2004), og Portugal (1984, 2000, 2012).

Tyskland har også endt opp blant med semifinal plass hele 9 ganger (1972 , 1976 , 1980 , 1988 , 1992 , 1996, 2008 , 2012 og 2016), mens det er Spania som har flest kvart-finale-plasseringer, med 11 kamper (1960, 1964, 1968, 1976, 1980, 1984, 1988, 1996, 2000, 2008, 2012)

Tyskland har dertil også deltatt i flest mesterskap, med 12 av 15 (inkludert årets, og alle turneringer siden 1972). Av dette følger at de har spilt flest antall sluttspill-kamper, med 49, og har flest antall seiere, med 27. (Flest tap har våre naboer i sør, Danmark, med 14, mens Italia har spilt fleste uavgjort-kamper, med 15.)

Ikke nok med det. Tyskland har også scoret flest mål (65), men også sluppet inn flest (45).

Norge har i så måte også markert seg: De deler sisteplassen i antall scorete mål i et sluttspill – 1 – med Østerrike og Latvia, men har også sluppet inn færrest – 1. Det gir at Norge topper den triste statistikken over hvem som har scoret færrest mål pr. antall sluttspill-kamper, med 1 mål på 3 kamper. Det har nok noe å gjøre med at Norge bare har klart å kvalifisere seg til EM én gang, i 2000, der de riktignok vant over Spania, men tapte så mot Jugoslavia, og røk ut på en tredje-plass med fire poeng...

I alle de foregående mesterskapene, er Hellas det eneste laget som har vunnet EM uten en nasjonal trener. Tyske Otto Rehhagel var mesterhjernen bak seieren mot Portugal.

Det er bare seks spillere som så langt har deltatt i fire mesterskap:

- Lothar Matthäus (Tyskland): 1980, 1984, 1988 og 2000 (vinner i 1980)
- Peter Schmeichel (Danmark): 1988, 1992, 1996 og 2000 (vinner i 1992)
- Aron Winter (Nederland): 1988, 1992, 1996 og 2000 (vinner i 1988)
- Alessandro Del Piero (Italia): 1996, 2000, 2004 og 2008
- Edwin Van Der Sar (Nederland): 1996, 2000, 2004 and 2008
- Lilian Thuram (Frankrike): 1996, 2000, 2004 og 2008 (vinner i 2000)

Andre morsomme trivaliteter:

Den eldste spiller i en finale var Jens Lehmann (for Tyskland mot Spania, 2008), da han var 38 år og 232 dager gammel.

Den yngste spiller i en finale var Cristiano Ronaldo (for Portugal mot Hellas, 2004), da han var 19 år og 150 dager gammel.

Det raskeste målet ble scoret etter bare 68 sekunder, av Dmitri Kirichenko (for Russland mot Hellas, 2004).

Prisen for flest mål i et sluttspill går til EURO 2000 (Belgia/Nederland), med 85.

Færrest mål i et sluttspill var i 1968 (Italia), med 7.

Flest antall mål scoret av et lag i en kamp, var Nederland seier i kvartfinalen mot Jugoslavia i 2000, med 6-1.

Jugoslavia er ikke ukjente med høye resultater, for den mest målrike kampen (straffespark-konkurranse ikke medregnet) var Jugoslavia mot Frankrike i 1960, der stillingen endte 5-4.

Tsjekkia er den til nå eneste nasjonen som har blitt gruppevinner med negativ målforskjell. I 2012 scoret de 4, men slapp inn 5 mål.

Flest antall tilskuere til en sluttspill-kamp var finalen mellom Sovjetunionen og Spania i EM 1964, med 79.115.

Færrest antall tilskuere til en sluttspill-kamp var mellom Danmark og Ungarn i EM 1964, med 3.869.

EURO 2012 (Polen/Ukraina) hadde flest tilskuere til sammen, med 1,440.846.

Mesterskapet i 1960 hadde færrest antall tilskuere totalt, med 78.958.

Det største publikumsantallet som er registrert i en EM-kamp, er kvalifiseringskampen mellom England og Skottland i 1968. Den ble spilt på Hampden Park, foran 130.711 tilskuere.

1960 European Nations' Cup

6. – 10. juli 1960

Vertsnasjon: Frankrike

Finale

Sovjetunionen – Jugoslavia 2-1 (eeo.)

Topp scorere (2 mål)

Valentin Ivanov (Sovjetunionen), Viktor Ponedelnik (Sovjetunionen), Milan Galić (Jugoslavia), Dražan Jerković (Jugoslavia), François Heutte (Frankrike)

Tallenes tale

Fire medvirkende lag. 17 mål på fire kamper. Totalt 78,958 tilskuere på to stadioner (Paris og Marseille).

Mesterskapet 1960

Det første EM i fotball ble avholdt i 1960, men ble foreslått av Henri Delaunay (general-sekretæren i det Franske fotballforbundet) allerede i 1927. Mesterskapet var en ren utslagsturnering, med sluttspillet lagt til Frankrike (med kamper spilt i Paris og Marseille). Av de 17 påmeldte nasjonene, deltok fire i sluttspillet. Tre av nasjonene var østblokk-land: Sovjetunionen, Jugoslavia og Tsjekkoslovakia. Vertsnasjonen Frankrike kom på fjerdeplass. Flere nasjoner avstod fra å delta i det hele tatt, deriblant Vest-Tyskland, Italia og England. Det fascistisk-styrte Spania nektet å reise til Sovjetunionen under kvalifikasjonsrunden, da de følte at Sovjetunionen hadde arbeidet mot dem under den spanske borgerkrigen, og trakk seg fra turneringen.

Jugoslavia ble, noe overraskende for de fleste, finalister etter at de hadde kommet sterkt tilbake etter å ha ligget under både 3-1 og 4-2 men tilslutt vant 5-4 over Frankrike i semifinalen. Sovjetunionen hadde hatt det lettere i sin semifinale, der de enkelt slo Tsjekkoslovakia 3-0. Tsjekkoslovakia tok deretter bronse-medaljen, da de slo vertsnasjonen Frankrike 2-0.

Finalen ble spilt i Paris foran vel 18.000 tilskuere, som fikk se Jugoslavia gå hardt ut og lede etter første omgang. Det var Sovjetunionens glitrende målmann Lev Yashin som holdt dem i spillet. Utlikningen kom like etter pause, men det var ikke før i ekstraomgangene at sovjeterne klarte å overliste et Jugoslavia som hadde beholdt dominansen mesteparten av kampen. Seiersmålet – en heading av Victor Ponedelnik – kom syv minutter før full tid av andre ekstraomgang, og ga sovjeterne pokalen.

Mesterskapets profil

Sovjetunionens målvakt Lev Yashin hadde sin største periode i overgangen mellom 1950- og 1960-tallet. Sovjetunionen vant i 1956 OL-mesterskapet i fotball, og skulle bli historiske som første nasjonsvinner av det nystartede EM. Lev Yashins var kjent for sin atletiske karakter, imponerende fremtoning og lynkjappe refleks-redninger, og fikk fullt fortjent kallenavn som «Den sorte edderkopp» og «Den sorte panter». Han var sovjeternes førstevalg som keeper fra begynnelsen av 1950-tallet til han la hanskene på hyllen i 1970. Yashin blir av mange ansett for å være fotball-historiens beste målvakt. Han fikk med seg fire VM-mesterskap fra 1958 til 1970, tre Europa-mesterskap, og hadde over 150 straffe-redninger og 270 kamper uten baklengsmål. Han var også en svært viktig medvirkende årsak til Sovjetunionens to eneste internasjonale mesterskapsgull, OL-mesterskapet i 1956 og EM-medaljen i 1960. I 1994 ble han valgt til FIFA World Cup All-Time Team, til Verdenslaget for det 20. århundre i 1998, og i 2002 ble han valgt til FIFAs Dream Team. Den Internasjonale Federasjonen for fotballens historie og statistikk, IFFHS, har kåret ham til det 20. århundrets beste målvakt. Da han i 1963 ble tildelt Ballon d'Or, ble han den eneste målvakt i historien til å motta denne utmerkelsen. Yashin ble født 22. oktober 1929 i Moskva, og døde der 20. mars 1990, bare 60 år gammel. Han voktet målet for Dynamo Moscow (1950-1970, med 326 kamper) og landslaget (1954-1970, 78 kamper).

1960 SLUTTSPILLSRESULTATER

Semifinaler

Frankrike – Jugoslavia 4–5

Tsjekkoslovakia – Sovjetunionen 0–3

Bronse-finale

Tsjekkoslovakia – Frankrike 2–0

Finale: Sovjetunionen – Jugoslavia 2 – 1 (eeo.)

Mål: Milan Galić (Jug, 43), Slava Metreveli (Sov, 49), Viktor Ponedelnik (Sov, 113)

Parc des Princes, Paris. 17,966 tilskuere. Dommer: Arthur Edward Ellis (England)

1964 European Nations' Cup

17. – 21. juli 1964

Vertsnasjon: Spania

Finale

Spania – Sovjetunionen 2-1

Topp scorere (2 mål)

Jesús María Pereda (Spania), Ferenc Bene og Dezső Novák (Ungarn)

Tallenes tale

Fire medvirkende lag. Det ble scoret 13 mål på fire kamper. Totalt 156,253 tilskuere på to stadioner (Madrid og Barcelona).

Mesterskapet 1964

Spania vant det andre europeiske mesterskapet i fotball på hjemmebane. Ironisk nok slo de regjerende mestere Sovjetunionen, som de hadde avstått fra å møte da Franco nektet laget å reise til Moskva i kvalifiseringen til mesterskapet i 1960 – med den konsekvens at de dermed måttet trekke seg fra det første mesterskapet. Nå tok de revansj med 2-1-seier foran over 79 000 tilskuere på Santiago Bernabéu Stadium i Madrid. Også denne turneringen var en utslagsturnering, med 29 lag i innledende runner og fire lag i sluttspillet i Spania. (Hellas trakk seg da de trakk Albania, som de teknisk sett var i krig med). Kvalifiseringens store overraskelse var at lille Danmark kom seg til sluttspillet (der de riktignok havnet sist, etter Ungarn, Sovjetunionen og Spania). Kampene ble spilt i Barcelona og Madrid.

I semifinalene ble dog danskene for lette for de regjerende mesterne Sovjetunionen, som enkelt slo dem 3-0. I den andre semifinalen måtte Spania slite mer med Ungarn, men vant tilslutt 2-1 i en kamp som gikk til ekstraomganger. Ungarn vant deretter bronse-finalen – også den gikk til ekstra-omganger – over Danmark med resultatet 3-1.

Finalen ble spilt på Estadio Santiago Bernabeu i Madrid foran 80.000 partiske tilskuere, som fikk se at sine egne måtte slite for seieren. Spania

tok ledelsen, men Sovjetunionen utliknet bare få minutter senere. Seks minutter før full tid headet Marcelino Martínez i mål og hjemmepublikummet eksploderte av glede.

Mesterskapets profil

Miramontes Luis Suárez Miramontes, også kjent som Luisito, regnes for å være en av Spanias største spillere gjennom tidene. Med kallenavnet El Arquitecto – arkitekten – ble han berømt for sitt pasningsspill og eksplosive skudd. Han hadde en elegant, flytende spillestil, og ble den første spanjol som ble tildelt Ballon d'Or (1963). Luisito var også hovedarkitekten bak Spanias EM-seier i 1964. Han slo igjennom som en krativ og skapende kraft i det store Barcelona-laget på 1950-tallet, før han dro til Italia, der han gjorde stor suksess med Inter Milan. Han la skoene på hyllen i 1973, og har siden blant annet virket som manager (for blant annet Inter Milan). Han har trent Spanias U21-lag og ledet Spanias landslag til andre runde av VM-turneringen i 1990. Luisito ble født 2. mai 1935; han er fremdeles aktiv, nå som speider for Inter Milan.

1964 SLUTTSPILLSRESULTATER

Semifinaler

Spania – Ungarn 2–1 (eeo.)

Danmark – Sovjetunionen 0–3

Bronse-finale

Ungarn – Danmark 3–1 (eeo.)

Finale: Spania – Sovjetunionen 2 – 1

Mål: Jesús María Pereda (Spa, 6), Galimzyan Khusainov (Sov, 8), Marcelino Martínez (84)

Santiago Bernabéu Stadium, Madrid. 79,115 tilskuere. Dommer: Arthur Holland (England)

1968 European Championship

5. – 10. juni 1968

Vertsnasjon: Italia

Finale

Kamp 1: Italia – Jugoslavia 1-1 (eeo.)

Kamp 2: Italia – Jugoslavia 2-0

Toppscorer (2 mål)

Dragan Džajić (Jugoslavia)

Tallenes tale

Fire medvirkende lag. Det ble scoret 7 mål på fem kamper. Totalt 299,233 tilskuere på tre stadioner (Roma, Napoli og Firenze).

Mesterskapet 1968

EM-sluttspillet i 1968 gikk av stabelen i Italia, som hadde funnet seg selv for gode til å delta i de to første mesterskapene. De fikk følge av England, verdensmestere i 1966 og som også hadde ignorert de to første mesterskapene. De to siste lagene var gamle kjenninger i EMs historie: Sovjetunionen og Jugoslavia.

Dette året skiftet mesterskapet navn fra European Nations' Cup til European Championship. Det var også endringer i oppsettet av kvalifiseringen. Det ble slutt på utslagskampene og avgjørelse etter resultat med både hjemme- og bortekamp; inn kom gruppespill. Likevel beholdt man selve sluttspills-modellen, som betød at de fire lagene som kvalifiserte seg gikk rett til semifinaler. Riktignok ble det som en del av kvalifiseringen en kvartfinalerunde, der også vertsnasjonen måtte i ilden, men selve sluttspillet ble ikke utvidet før i neste mesterskap. Det deltok 36 lag i kvalifiseringen, i åtte grupper, hver med fire lag. Gruppevinnerne gikk videre til en egen kvartfinalerunde (hjemme-/bortekamp), før de fire siste lagene møttes i Italia.

England var som regjerende verdensmestere favoritter, og hadde slått Spania både hjemme og borte i kvartfinalene. Men i semifinalen mot

Jugoslavia, ble øst-europeerne for sterke, med en 1-0 seier. Resultatet ble nok i stor grad preget av et England fikk en mann utvist. Det endte med en skuffende bronsekamp, der de som plaster på såret slo tidligere mestere Sovjetunionen 2-0.

Sovjetunionen hadde tapt sin semifinal-kamp mot verts-nasjonen – på myntkast! (for første og eneste gang i mesterskapets historie). Da det stod 0-0 etter ekstraomganger, ble det kastet mynt og Italia hadde hjemmeflaks.

Italia var kanskje ikke så sterke, for de klarte heller ikke vinne finalekampen mot Jugoslavia, som endte 1-1 etter ekstraomganger. Italienerne var skaderidd og Jugoslavene unge og hurtige i angrep. En finale avgjør man ikke på myntkast, så to dager etter den første kampen (10. juni), ble det satt opp omkamp. Dette er også første og eneste gang en finale har gått til omkamp. Til denne gjorde italienerne flere bytter, noe Jugoslavene ikke hadde mulighet til. Med friske ben vant italienerne enkelt 2-0 over slitne jugoslaver – og ble da også medlem av en eksklusiv klubb: Verts-nasjoner som har vunnet EM på hjemmebane.

Antall mål scoret i mesterskapet – 7 – er forresten det laveste antallet i noe EM-sluttspill.

Mesterskapets profil

Italienske Dino Zoff er en av mange legendariske målvakter som har utmerket seg mellom målstengene – ikke bare for azzurriene, men i EMs historie. Dino Zoff ble født 28. februar 1942, og debuterte på det italienske landslaget i den andre kvartfinalen i EM 1968 mot Bulgaria, og skulle bli en svært sentral spiller i italienernes mesterskapsseier på hjemmebane, med bare et mål mot over fire kamper.

Det skulle bli den første av mange triumfer som spiller, i en karriere som ble kronet med nok et mesterskaps-gull: I VM i Spania i 1982 ble Zoff den eldste spilleren i verden til å vinne gull, i en alder av 40 år og 3 måneder. Han ble dertil valgt som turneringens beste målvakt.

Zoff vil bli stående som en av de aller beste målvaktene i det 20. århundre; IFFHS har utropt ham som den tredje beste, etter Lev Yashin og Englands Gordon Banks. Han var svært sterk, lynrask og med enestående posisjonering og en naturlig lederevne, var han en målvakt som holdt hodet kaldt i alle situasjoner.

Han har fremdeles rekorden for å ha holdt buret rent i internasjonale turneringer, med 1142 minutter mellom 1972 og 1974. Med sine 112 landskamper har han femteplassen på listen over landslagskamper for Italia.

Zoff oppnådde også triumfer som klubbspiller. Han slo gjennom i Montevia på begynnelsen av 1960-tallet, før han gikk til Napoli. Med Juventus – i årene 1972–1983 – var han med å vinne seks Serie A-titler, to Coppa Italias, og en UEFA Cup-mesterskap, samt at de også nådde finalen i Mesterskaps-finaler (1972–73 og 1982–83) og ble nummer to i Intercontinental-cup-finalen i 1973.

Da han la opp som aktiv spiller, ble han trener og ledet bla. det italienske landslaget til finalen i Euro 2000 (der de tapte 2-1 mot Frankrike eeo.). Med sin tidligere klubb Juventus vant han en double i 1989-90-sesongen: UEFA-cupen og Coppa Italia.

I 2014 publiserte han sin selvbiografi *Dura Solo un Attimo la Gloria – "æren varer bare et øyeblikk"*.

1968 SLUTTSPILLSRESULTATER

Semifinaler

Italia – Sovjetunionen 0-0 eeo. (Italia videre på myntkast!)

Jugoslavia – England 1–0

Bronse-finale

England – Sovjetunionen 2–0

Finale: Italia – Jugoslavia

Kamp 1: Italia – Jugoslavia 1-1 (eeo)

Mål: Dragan Džajić (Jug. 32), Angelo Domenghini (Ita. 80)

Stadio Olimpico, Roma. 68,817 tilskuere. Dommer: Gottfried Dienst (Sveits)

Kamp 2: Italia – Jugoslavia 2-0

Mål: Luigi Riva (12), Pietro Anastasi (31)

Stadio Olimpico, Roma. 32,866 tilskuere. Dommer: José María Ortiz de Mendibil (Spania)

1972 European Championship

14. – 18. juni 1972

Vertsnasjon: Belgia

Finale

Vest-Tyskland – Sovjetunionen 3-0

Topp scorerer (4 mål)

Gerd Müller (Vest-Tyskland)

Tallenes tale

Fire medvirkende lag. 10 mål på fire kamper. Totalt 121.880 tilskuere på tre stadioner i fire byer (Brussel x2, Liege, Antwerpen).

Mesterskapet 1972

Det fjerde EM-sluttspillet ble avholdt i Belgia, og vertsnasjonen var selv debutanter i mesterskapet. Det samme var nabonasjonen Vest-Tyskland. Sammen stod de – som Vest – mot to mesterskaps-nasjoner som representerte Øst – gamle mestere Sovjetunionen og Ungarn, med for andre gang. Ellers ble det kvalifiserende gruppespillet og kvartfinalene spilt som i mesterskapet i 1968.

Alle fire lag hadde gått gjennom kvalifiserings- og kvartfinalerundene med æren i behold. Sovjetunionen hadde vunnet sin kvalifiseringsgruppe (uten tap) og dermed tatt sluttspills-plassen foran forrige mesterskaps vinnere, Spania. I kvartfinalen hadde de også slått ut finalistlaget fra forrige mesterskap, Jugoslavia. Vest-Tyskland hadde også vunnet sin gruppe uten tap (de klarte ikke å kvalifisere seg til mesterskapet i 1968), og tok Englands skalp i kvartfinalene. Ungarn måtte gjennom hele tre kvartfinaler, før de endelig klarte å slå Romania, mens vertsnasjonen Belgia (som også måtte gjennom kvalifiserende spill, slik det fremdeles var i de dager), slo forrige mesterskaps vinnerlag, Italia.

I semifinalene – med en øst-øst og vest-vest-trekning – ble dog Sovjetunionen for sterke for Ungarn (1-0), mens Vest-Tyskland slo vertsnasjonen (2-1). Belgia hadde imponert alle, og var verdige

sluttspilledeltagere, lagene fra øst hadde fremdeles gamle storheter som kunne levere og nye spillere på vei opp, mens Vest-Tyskland kunne skilte med en ny generasjon stjerner sammen med spillere på høyden av karrieren, som skulle prege internasjonal fotball gjennom hele 1970-tallet og videre.

Stammen i dette laget hadde spilt i VM-finalen i 1966, tatt tredjeplassen i VM i 1970 og skulle gå hen og vinne gull i VM i 1974. Så om de var noviser i EM-sammenheng, var de på toppen av internasjonal fotball. De visste det – og de viste det, mesterskapet igjennom.

Anført av den unge generalen Franz Beckenbauer, kunne laget skilte med størrelser som Sepp Maier i mål, forsvarskjempene Paul Breitner og Berti Vogts, med en midtbane-spiller som Uli Hoeneß og – ikke minst – med spissen Gerd Müller på topp, var Vest-Tyskland rett og slett overlegne. Müller ble mesterskapets toppscorer med fire mål – tre mer enn de neste på listen.

Finalen gikk av stabelen på Heysel Stadium i Brussel foran 43,437 tilskuere. Det var nykommeren Vest-Tyskland mot en gammel kjenning i EM-sammenheng, Sovjetunionen. De spilte i sin tredje finale av fire mulige(!), og var mestere i 1960. Men bare en måned tidligere hadde de blitt knust 4-1 av Vest-Tyskland i en treningskamp (alle mål av Gerd Müller) og i 1972 hadde vinderen definitivt snudd. Vi er fremdeles i den kjøligste delen av den kalde krigen, men sovjeterne hadde nok en anelse om hva de gikk til. Og at det «dekadente» Vest-Tyskland skulle knuse den store bjørnen fra øst 3-0 i finalen (fremdeles finaleseieren med størst målmargen), var et hardt slag for østblokken – og ble dertil behørig markert i Vest. De hjalp også på at Belgia tok bronsemedaljen, med en 2-1 seier over Ungarn.

Symbolverdien var det få som lot gli forbi i stillhet. Det skulle gå enda et par år før østblokken sluttet å gjøre seg gjeldende i mesterskapet, men nykommeren Vest-Tyskland, som tok sitt første EM-gull på første forsøk, hadde på sin side definitivt kommet med for å bli. For dem ble EM-sluttspillet i 1972 et avgjørende øyeblikk. Før mesterskapet stod de med et trofé og to finaleplasser. Siden 1972 har de vunnet EM to ganger til, er

verdensmestere tre ganger, og har vært i finalen i internasjonale mesterskap hele seks ganger. I EM 1972 ble en europeisk fotballstormakt født.

Mesterskapets profil

Selv om Vest-Tysklands EM-serier i 1972 i stor grad skyldtes et kollektivt løft fra et helt lag, er den store helten i sluttspillet i 1972 utvilsomt Der Bomber – Gerd Müller. Han scoret to mål i semifinalen, og med to av tre mål i finalen ble han mesterskapets ubestridte toppscorer. Selv har han uttrykt at det skyldtes flaks (han er en beskjedne fyr), men ser man på statistikken var hans effektive og presise vei til nettmaskene ikke noe uvanlig foreteelse. På sine femten år med Bayern München scoret han 365 mål på 427 Bundesliga-kamper, og i internasjonale cuper nettet han 66 ganger på 74 kamper. På sine 62 landskamper scoret han hele 68 mål; en mål-kamp-rekord det er vanskelig å slå. Til EM-sluttspillet kom han fra VM i Brazil i 1970 som toppscorer med 10 mål – noe som ga ham utmerkelsen European Footballer of the Year. Motstanderne visste med andre ord hva som ventet dem, med Müller som motspiller. At han som spiss foretrakk å være alene på topp, uten assistanse fra medspillere, forteller mye om hans evne til kliniske avslutninger – fordi dette var en periode av fotball-historien, med særlig fokus på tunge, defensive formasjoner.

Gerd Müller ble født 3. November 1945 i Nördlingen i Bayern. Han startet karrieren i TSV 1861 Nördlingen i 1963, og gikk senere til Bayern München. Med dem var han med å vinne fire seriemesterskap, vant den tyske cupen fire ganger, serievinner-cupen tre ganger og cupvinner-cupen én gang. Han hadde tre sesonger i amerikanske Fort Lauderdale på begynnelsen av 1980-tallet, før han i 1981 la opp som aktiv spiller. Et par år slet han med alkoholproblemer, men tok så tak i det og har siden det arbeidet for BM som trener og assistent.

1972 SLUTTSPILLSRESULTATER

Semifinaler

Belgia – Vest-Tyskland 1 – 2

Ungarn – Sovjetunionen 0 – 1

Bronse-finale

Ungarn – Belgia 1 – 2

Finale: Vest-Tyskland – Sovjetunionen 3 – 0

Mål: Gerd Müller (27, 58), Herbert Wimmer (52)

Heysel Stadium, Brussel. 43,437 tilskuere. Dommer: Ferdinand Marschall (Østerrike)

1976 European Championship

16. – 20. juni 1976

Vertsnasjon: Jugoslavia

Finale

Tsjekkoslovakia – Vest-Tyskland 5-3 (eeo. og straffespark-konkurranse)

Toppscorer (4 mål)

Dieter Müller (Vest-Tyskland)

Tallenes tale

Fire medvirkende lag. 19 mål på fire kamper. Totalt 106.087 tilskuere på to stadioner (Beograd og Zagreb).

Mesterskapet 1976

Som i sluttspillet i 1972 var det også en 50-50 blanding av Vest- og Øst-Europa representert i det femte EM-sluttspillet. Og denne gang gikk det av stabelen i Jugoslavia og vertsnasjonen hadde følge av Tsjekkoslovakia, mens Vest-Tyskland og Nederland utgjorde puljen fra vest. Vest-Tyskland var regjerende mestere, og hadde vært vertsnasjon for VM i 1974, der de møtte nettopp Nederland i finalen – og vant! Nederlenderne var i EM sugne på revansje, etter å ha tapt 2-1 i finalen to år tidligere. Mens selv om både Vest-Tyskland og Nederland skulle markere seg, var dette året da øst-europeisk fotball for siste gang i et mesterskap skulle triumfere.

Som året før deltok bare fire lag i selve sluttspillet; dette var siste gangen med dette oppsettet. I 1980 ble sluttspills-formatet endret til å inkludere også kvartfinalerundene, med en økning til åtte lag. Dette var også det siste året der vertsnasjonen måtte gjennom kvalifisering; i senere mesterskapet er vertsnasjon automatisk kvalifisert til sluttspillet.

Det deltok 32 lag i innledende runder, fordelt – som året før – i åtte puljer á fire lag. I kvartfinalene slo Nederland naboen Belgia; Tsjekkoslovakia slo ut storebror i Øst, Sovjetunionen; Jugoslavia sendte førstereis-nasjon i EM-kvartfinalene, Wales, hjem igjen men i stolthet

(ettersom de kom lengre enn både England og Skottland i dette mesterskapet); mens Vest-Tyskland beseiret Spania.

Sluttspillet i 1976 skulle vise seg å bli et mer jevnspilt mesterskap enn man på forhånd skulle tro. Vest-Tyskland var naturlige favoritter, med Nederlenderne i hælene, og alle forventet en reprise av VM-finalen i -74. Men alle fire kampene gikk til ekstraomganger og selve finalen ble avgjort på straffespark-konkurranse – for første og eneste gang. Begge semifinalene endte uavgjort etter full tid, i målrike og tett spilte kamper. Nederland hadde trukket Tsjekkoslovakia, og røk ut med 1-3 etter ekstraomganger. Tsjekkerne spilte organisert og solid fotball, og i kamp mot totalfotball-nasjonen – ledet an av Johan Cruyff – vant de i det som ble en tøff kamp med hele tre utvisninger (en til Tsjekkoslovakia, to til Nederland). Dertil kom det at det pøsregnet og den bløte banen gjorde nederlendernes elegante pasningsspill umulig. Tsjekkoslovakisk stamina ble avgjørende, og de vant – ikke helt ufortjent – i det som senere er blitt benevnt som et av nederlandske fotballs mørkeste øyeblikk.

Vertsnasjonen på sin side, møtte regjerende mestre og røk ut med 2-4 etter ekstraomganger, men ikke før de hadde kjørt over tyskerne i første omgang og virkelig gått etter strupen på dem. De ledet 2-0 før tyskerne klarte å utlikne i andre omgang, men tyskerne hadde et ekstra gir i ekstraomgangene, der de scoret to mål i en kamp de fleste underveis var sikre på at de ville tape.

Selv i bronse-finalen mellom Nederland og Jugoslavia stod det uavgjort etter full tid; nederlenderne vant deretter 3-2 etter et mål i ekstraomgangene. Det var nok en seier med en bitter ettersmak, for nasjonen som skulle dominere europeisk fotball dette tiåret. I to mesterskap på rad hadde det kludret seg til for dem, og det skulle gå en hel generasjon før Nederland stod med pokalen i hånden.

Dermed var det klart for en finalen der de fleste tippet Vest-Tyskland som vinnere, men der det skulle vise seg å være overraskelseslaget Tsjekkoslovakia som til slutt trakk det lengste strået. Foran nesten 31.000 tilskuere (eller 45.000 – tallene varierer, og øst-europeerne hadde en tendens til å skru opp tall for å fremstå bedre) på Crvena

Zvezda stadion i Beograd, holdt de tsjekkiske spillerne stand mot de tyske stjernene. De scoret først, deretter øket de til sensasjonelle 2-0, men tyskerne kjempet seg tilbake og etter 90 minutter stod det 2-2. Det ble ingen mål i ekstraomgangene, og kampen endte – for første og eneste gang i EM-sluttspillets historie – med straffespark-konkurranse. De tre først ut gjorde alle jobben. Tsjekkerne fjerdemann satte også ballen riktig og det skulle bli tyskeren Uli Hoeness som ga motstanderne overtaket med et skudd over tverrliggeren. Antonin Panenka skrev seg så inn i EM-historien med en elegant chip som ga Tsjekkoslovakia sitt første – og eneste – og faktisk høyst fortjente EM-gull.

Mesterskapets profil

Da Johan Cruyff gikk bort i mars tidligere i år, bare 68 år gammel, var det en av de beste og mest innflytelsesrike fotballspillerne gjennom alle tider som takket av. Selv om han ikke var med å vinne noe internasjonalt mesterskap med Nederland, ble han selve begrepet på den nederlandske fotball-revolusjonen på begynnelsen av 1970-tallet.

Hendrik Johannes Cruyff ble født 25. april 1947, og var rett person til rett tid. På begynnelsen av 1970-tallet reiste nederlandsk fotball seg etter flere tiår i gjørmen, da treneren Rinus Michels begynte å utvikle nye måter å tenke taktikk og strategi på. I 1974 ledet Cruyff Nederland til VM-finalen med denne nye spillestilen – total fotball – der de riktignok tapte mot Vest-Tyskland, men mesterskapet innevarslet at nasjonen skulle bli en dominerende kraft i internasjonal fotball i resten av tiåret.

På spørsmål om hva total fotball egentlig var, svarte Cruyff: "Angrepsspillere kan spille i forsvar og forsvarere i angrep. Alle kan spille over alt." Går man litt dypere, betyr også den totale fotballen at spillerne får en mye dypere intuitiv forståelse av spillet, som viser seg i en angreps-filosofi der laget spiller uten definitive posisjoner. Koordinasjon, plassering og bevegelse er nøkkelbegreper.

Cruyff begynte i Ajax, som han vant den nederlandske æresdivisjonen åtte ganger med, tre Europa-cuper og Interkontinental-cupen. I 1973 gikk han til Barcelona, for det som da var verdens største overgangssum.

For dem var han med å vinne La Liga i sin første sesong. Cruyff vant Ballon d'Or tre ganger, i 1971, 1973 og 1974. Som landslagsspiller var han sentral på landslaget som spilte seg til VM-sølv i 1974, og EM-bronse i 1976. Han la så opp som landslags-spiller i 1977, året før VM i Argentina. Ryktene om dette er mange, fra at han ikke ville anerkjenne militærjuntaen til at familien ble dødstruet om han deltok.

I 1984 la han så støvlene på hyllen for godt og tok opp trenerkarrieren. Han hadde også som trener stor suksess, først med Ajax, senere med Barcelona. Om han nå er borte, etterlater han seg et stort følge med disipler, som følger opp og viderefører hans filosofi: Frank Rijkaard, Pep Guardiola, Michael Laudrup, Arsène Wenger, Eric Cantona og Xavi, for å nevne noen. Ajax og Barcelona er selv i dag drevet etter trenings-prinsippene Cruyff utviklet, og begge klubbene suksess i Europa de seneste årene tilskrives hans innflytelse på moderne fotball.

I en avstemming kom han på andre plass – bak Pele – i en kåring over århundrets beste fotball-spillere, holdt av The International Federation of Football History & Statistics, og har blitt valgt ut til en rekke priser og hyllest-lag siden han la opp.

Og la oss ikke glemme finten – den elegante overstegeffinten som bærer hans navn – og som du garantert får se i løpet av årets EM-sluttspill.

1976 SLUTTSPILLSRESULTATER

Semifinaler

Tsjekkoslovakia – Nederland 3-1 (eeo.)

Vest-Tyskland – Jugoslavia 4-2 (eeo.)

Bronsefinale

Nederland – Jugoslavia 3-2 (eeo.)

Finale: Tsjekkoslovakia – Vest-Tyskland 2-2 (eeo.)

5-3 etter straffespark-konkurranse

Mål full tid: Ján Švehlík (Tsj. 8), Karol Dobiaš (Tsj. 25), Dieter Müller (Tys. 28), Bernd Hölzenbein (Tys. 89)

Straffespark-konkurranse:

For Tsjekkoslovakia: Marián Masný, Zdeněk Nehoda, Anton Ondruš, Ladislav Jurkemik, Antonín Panenka

For Vest-Tyskland: Rainer Bonhof, Heinz Flohe, Hans Bongartz, Uli Hoeneß (bom)
Crvena Zvezda Stadium, Beograd. 30,790 tilskuere. Dommer: Sergio Gonella (Italy)

1980 UEFA European Football Championship

11. – 22. juni 1980

Vertsnasjon: Italia

Finale

Vest-Tyskland – Belgia 2-1

Topp scorerer (3 mål)

Klaus Allofs (Vest-Tyskland)

Tallenes tale

8 medvirkende lag. 27 mål på 14 kamper. Totalt 345.463 tilskuere på fire stadioner i fire byer (Roma, Milano, Napoli, Torino).

Mesterskapet 1980

Det sjettede EM-mesterskapet kom med noen nyvinninger, og viktigst var økningen fra fire til åtte lag i sluttspillet. En annen viktig nyvinning var at vertsnasjon nå ble valgt ut før mesterskapet begynte, og at vertsnasjonen derved var automatisk kvalifisert til sluttspillet. Tidligere hadde vertsnasjon blitt valgt ut av blant de fire som hadde kvalifisert seg til selve sluttspillet. Ikke overraskende førte den nye ordningen til at mange nasjoner søkte om å få være verter. Valget falt på Italia, som dermed i fred og ro kunne se på at de resterende 31 andre UEFA-nasjonene kjempet om de syv tilgjengelige plassene.

Med økningen til åtte nasjoner, hoppet man derimot merkelig nok over både kvartfinale- og semifinalerundene og gikk rett på bronse- og finalekampene. De åtte lagene ble fordelt på to grupper á fire lag, der alle gruppens lag møtte hverandre og gruppe-vinneren gikk rett til finalen, mens toer-lagene spilte om tredje-plassen. Det var første og eneste gang denne ordningen gjaldt.

Nasjonene ble fordelt slik:

Gruppe 1: Vest-Tyskland, regjerende mestere Tsjekkoslovakia, Nederland og Hellas, som deltok i sluttspillet for første gang.

Gruppe 2: Belgia, Italia, England og Spania.

Kampene ble spilt i Roma, Milano, Napoli og Torino.

Turneringen ble – tross nyvinningene – ikke det oppsvinget UEFA hadde håpet på. Det var forholdsvis lite publikum på kampene, med unntak av kampene med Italia (som sviktet hjemmepublikummet) og interessen for tv-kampene var så som så. 70-tallets angreps-orienterte fotball hadde veket for en langt mer defensiv anlagt spillestil hos flere nasjoner, noe som førte til en rekke kjedelige og målfattige oppgjør. Dessuten fikk man underveis problemer med hooligans og voldelige oppgjør i kjølvannet av kampene, noe som førte til at deler av publikum holdt seg unna visse nasjoners kamper.

Åpningskampen til EM 1980 mellom Vest-Tyskland og Tsjekkoslovakia i gruppe 1 ble sett av bare 15.000 tilskuere på Romas enorme Olympiske stadion. Den ble en traurig affære, som først fikk liv da Vest-Tyskland tok ledelsen i 2. omgang. Tsjekkerne mange stormangrep ga ikke uttelling, og tyskerne tok poengene. Vest-Tysklands neste kamp, mot Nederland, ble derimot en opptur, med over 50.000 på tribunene og flott angrepsfotball. Tyskerne vant til slutt 3-2, og en plass i finalen var mer eller mindre sikker.

Nederlenderne på sin side, hadde sluppet med skrekken i første kamp, der de møtte et overraskende aggressivt Hellas, men berget seieren. Da så Tsjekkoslovakia slo Hellas 3-1, mens Nederland og Tsjekkoslovakia spilte uavgjort seg i mellom, i en brytekamp mer enn en fotballkamp, kunne ingen av dem ta igjen tyskerne og det var de regjerende mestere som sikret seg plass i bronsefinalen på bedre målforskjell. At Vest-Tyskland så spilte 0-0 mot Hellas i den siste kampen, betød ikke noe siden ingen av lagene hadde noe å spille for. Tyskerne var allerede klar for finale, og sparte flere sentrale spillere. Grekerne bestemte seg for å vise seg frem, og tross resultatet var kampen en jevn og velspilt opplevelse, med flere store sjanser.

I gruppe 2 brøt det ut bråk allerede under gruppens første kamp, mellom England og Belgia. De bare 7000 tilskuerne – hvorav de fleste var fulle engelske hooligans – laget et så heftig kvalm på tribunen, at politiet måtte ty til tåregass for å få roet dem. Kampen ble stanset i mange minutter i første omgang, til opprøret ebbet ut. Resultatet av bataljen ble 1-1, og urolighetene fortsatte i gatene etter kampens slutt. Dessverre var det slik engelske "fans" skulle vise seg frem i internasjonal fotball gjennom tåret som fulgte.

Da Spania og Italia spilte 0-0 i sin kamp, var gruppe 2 etter første runde helt åpen. Belgia slo deretter overraskende Spania, mens Italia tok England, og i tredje runde slo England Spania mens Belgia spilte uavgjort mot Italia. Resultatet ble at Belgia tok en sensasjonell gruppeseier, med en seier og to uavgjort, foran Italia, med samme kamp-resultater. Belgierne vant på bedre målforskjell, og kunne forberede seg på å møte Vest-Tyskland i finalen, mens vertskapet slukøret måtte spille om tredjeplassen foran arge og skuffede hjemmefans.

Dette var det siste mesterskapet med en bronsefinale. Mange hadde ytret et ønske om å bli kvitt denne unødvendige kampen, og ble hørt for senere mesterskap. Denne kampen var i så måte et godt argument for å bli kvitt bronse-striden, for det ble en svært forglemmelig affære mellom Tsjekkoslovakia og vertsnaasjonen. Det stod 1-1 etter ekstraomganger i en dørgende kjedelig kamp, og utfallet ble avgjort med straffespark-konkurranse. Her var det så jevnt at det måtte hele ni spillere til krittmerket, før italienske Collovati bommet og mesterne fra 1976, Tsjekkoslovakia, i det minste kunne løfte bronse-pokalen. Øst-europeisk fotball hang fremdeles med.

Et av mesterskapets lyspunkt hadde vært fremveksten av en ny generasjon tyske stjerner, og at noen nasjoner hadde trent flittig og lært av sine bedre naboer. Overraskelseslaget Belgia hadde få tippet til finalen før mesterskapet, men de gjorde det med lekent, inspirert og offensivt spill. 1980-tallet skulle vise seg å bli en gullalder-periode for belgisk fotball, og mye skyltes suksessen med å nå EM-finalen, som folk i hjemlandet feiret som en seier i seg selv. Suksessen fikk et ekko i

Danmarks triumf 10 år senere; EM har en rekke eksempler på at de små kan sparke bena fra under de store.

Tyskerne, ledet av en ung Karl-Heinz Rummenigge, hadde solide tradisjoner å forholde seg til internasjonale mesterskap. Belgierne på sin side, hadde bare vunnet to (!) kamper i internasjonale turneringer tidligere, og selv om de vant sin gruppe uten tap, var de outsiders i sin første EM-finale. Foran vel 50.000 tilskuere på Romas Olympia-stadion ble dette en kamp full av angrepvillig fotball. Tyskerne tok ledelsen etter ti minutter ved Horst Hrubesch, og kjørte en kraftig angrepsserie mot et standhaftig belgisk forsvar. Belgierne kunne takke flaksen og en god målvakt – legenden Jean-Marie Pfaff – for at de fremdeles hang med i kampen.

I andre omgang ble det jevnere, og etter 75 minutter utlignet belgierne ved René Vandereycken på straffe. Kampen ble avgjort bare to minutter før full tid, med nok et mål av Hrubesch, og Vest-Tyskland ble således den første nasjonen som kunne løfte Henri Delaunay-pokalen for andre gang i mesterskapets historie. De ble også det første – og til nå eneste – laget som hadde mesterskapets toppscorer i tre mesterskap på rad. En fortjent seier og nok et bevis på at Vest-Tyskland var et maktsenter i europeisk fotball i denne perioden.

Mesterskapets profil

Belgia skulle bli det store overraskelseslaget i Europeisk fotball på 1980-tallet. Det begynte med EM-finalen i 1980, er de svært overraskende spilte seg til finaleplass, og fortsatte med sluttspill i 1984 og semifinalplass i VM i 1986. "De røde djevlene" hadde slitt med internasjonale kamper i mange år, før det plutselig løsnet, og før EM i 1980 hadde de bare to seiere i internasjonale mesterskap. Men en første gullgenerasjon av belgiske spillere – med keeper Jean-Marie Pfaff, backen Eric Gerets, midtbane-generalen Jan Ceulemans og med en senere tilvekst i Enzo Scifo – løftet under trener Guy Thys nasjonen til mesterlige høyder dette tiåret.

En helt sentral spiller i dette laget var den utadvendte og atletiske målvakten med det krøllete håret. Jean-Marie Pfaff ble født i 1953, og begynte sin karriere i den lille belgiske klubben Beveren på begynnelsen av 1970-tallet, som han vant både nasjonal serie og cup med. Han kom med på landslaget i 1976, og takket være suksessen de oppnådde på begynnelsen av 1980-tallet, ble han kjøpt inn til Bayern Munchen i 1982. Her fikk han seks år med stor suksess, blant annet vant klubben Bundesligaen tre ganger (1985-87) og den tyske cupen to ganger (1984 og 1986). For landslaget spilte han også i EM i 1984 og i VM i 1982 og 1986. Han hadde noen få år som aktiv etter Bayern Munchen, men la så hanskene i skuffen i 1988 – ”et par år for tidlig,” har han selv sagt.

I dag er han TV-stjerne i Belgia, og var stjerne i et reality-show om seg og sin familie, De Pfaffs, i årene mellom 2002 og 2012. Han utga også et par singler som plateartist på begynnelsen av 1980-tallet, men som med sitt korte virke som trener, var det en karriere som ikke løftet seg av bakken.

For innsatsen i VM i 1986 kom han på FIFAs All-Star Team, han ble IFFHSs Beste målvakt i 1987, og i 2004 ble han av Pele valgt ut som en av de 125 beste levende fotballspillere i verden. Det fins nok av tåpelige utnevnelser; viktigere er det at han har vært en stor inspirasjon for senere belgiske stjerne-keepere, som for eksempel Michel Preud'homme og Liverpools Simon Mignolet.

1980 SLUTTSPILLSRESULTATER

Gruppe 1

Vest-Tyskland	5 / 2-1-0 / 4-2
Tsjekkoslovakia	3 / 1-1-1 / 4-3
Nederland	3 / 1-1-1 / 4-4
Hellas	1 / 0-1-2 / 1-4

Gruppe 2

Belgia	4 / 1-2-0 / 3-2
Italia	4 / 1-2-0 / 1-0
England	3 / 1-1-1 / 3-3
Spania	1 / 0-1-2 / 2-4

Bronse-finale

Tsjekkoslovakia – Italia 1-1

9-8 etter straffespark-konkurranse

Finale: Vest-Tyskland – Belgia 2-1

Mål: Horst Hrubesch (Tys. 10, 88), René Vandereycken (Bel. 75 straffe)

Stadio Olimpico, Roma. 47,864 tilskuere. Dommer: Nicolae Rainea (Romania)

1984 UEFA European Football Championship

12. juni – 27. juni 1984

Vertsnasjon: Frankrike

Finale

Frankrike – Spania 2-0

Toppscorer (9 mål)

Michel Platini (Frankrike)

Tallenes tale

8 medvirkende lag. 41 mål på 15 kamper. Totalt 597.639 tilskuere, på syv stadioner (Paris, Marseille, Lyon, Saint-Étienne, Lens, Nantes og Strasbourg)

Mesterskapet 1984

Noen årganger av mesterskapet står seg ut. 1984 er et slikt mesterskap. Og det skyldes i all hovedsak én person. I våre dager en utskjelt og litt latterliggjort liten franskmann siktet for korrupsjon, kameraderi og angre uredeligheter – ironisk nok som leder av organisasjonen som skapte hans navn. For i 1984 ledet han det franske landslaget til sin første internasjonale mesterskapstittel – og skrev seg selv inn i historien som den mestscorende spiller i EMs historie.

Frankrikes EM-historie frem til mesterskapet dette året, er ingen lystig lesning. Det var en franskmann som unnfanget ideen, men med unntak av mesterskapets første sluttspill i 1960 – der Frankrike på hjemmebane tapte sin semifinale mot Jugoslavia og også tapte bronsefinalen mot Tsjekkoslovakia – hadde de ikke klart å kvalifisere seg til noe EM-mesterskapet før i 1984. En mann skulle få æren av å fronte laget som forandret Frankrikes miserable EM-historie og ga nasjonen sin første internasjonale triumf: Michel Platini.

Frankrike hadde spilt seg til en kontroversiell semifinalen i VM i 1982, som de tapte i en kamp som mest huskes for den tyske målvakten Harald Schumachers eksepsjonelt brutale felling av Patrick Battiston. I dette

mesterskapet var Platini skadet, og han var også skadet til VM i 1986. Til EM i 1984 kom han som mester med Juventus og årets Ballon d'Or-vinner for andre gang, en spiller på toppen av sin karriere. Forventningene til hjemmelaget var, med andre ord, svært høye.

Etter justeringen til 8 lag i sluttspillet i 1980, men der UEFA droppet semifinaler, gikk man her inn for gruppespill med påfølgende semifinaler og droppet istedenfor bronse-finalen. Dette formatet fulgte tidligere VM-oppsett, og skulle bli malen i senere mesterskap. De åtte kvalifiserte lagene (Frankrike var som vertsnasjon automatisk kvalifisert) ble delt i to grupper á fire, der alle møtte alle. De to beste i hver gruppe gikk videre til semifinalen, på den måten at gruppevinner møtte nummer to-laget fra den andre gruppen. Vinnerne av semifinalene gikk til finalen. I 1984 ga en seier fremdeles 2 poeng i gruppespillet, og målforskjellen telte dersom lagene stod likt. Kampene ble spilt på syv stadioner rundt om i Frankrike, og arrangementet fikk kritikk fordi lagene ikke spilte kampene sine på faste steder, men måtte flytte en del rundt i landet. De tre gruppekampene ble for eksempel spilt på tre ulike stadioner. Dette forstyrret trening og oppladning til kampene, var det mange som hevdet. Dessuten ble det dyrt for tilskuere som fulgte en nasjon, at de hele tiden måtte flytte på seg. I senere mesterskap har arrangøren forsøkt å legge slike ting bedre til rette, og lagene spiller sine gruppekamper i en eller to ulike stadioner.

Nasjonene ble fordelt slik:

Gruppe 1: Vertsnasjon Frankrike, Danmark, forrige mesterskaps finalist Belgia, og Jugoslavia.

Gruppe 2: Spania, Portugal (kvalifisert for sluttspillet for første gang), Vest-Tyskland og Romania, som også deltok i sluttspillet for første gang.

Kampene ble spilt i Paris, Marseille, Lyon, Saint-Étienne, Lens, Nantes og Strasbourg.

En positiv ting med mesterskapet var at det nesten ikke var noen tilløp til hooliganisme blant tilreisende fans. Em dette året blir også husket for

veldig mye god fotball; det destruktive spillet fra 1980-sluttspillet glimret med sitt fravær. At været også var strålende, gjorde dette til et høydepunkt i mesterskapets historie så langt.

I gruppespillet skulle vertsnasjonen vise seg frem allerede i første kamp, der de vant en tett og jevn match mot Danmark. Målscorer var nr. 10 – Platini. Han gikk deretter bort og gjorde hat-trick både mot Belgia og Jugoslavia, noe ingen andre før eller etter har klart, og sikret dermed franskmennene full pott i gruppespillet. Danmark hadde mistet sin midtbane-kjempe Allan Simonsen i kampen mot Frankrike (benbrudd), men vant sine kamper over både Belgia og Jugoslavia, og tok andreplassen i gruppen. Det var forventninger til belgierne etter finaleplassen i mesterskapet i 1980, men deres eneste seier over Jugoslavia var ikke nok til avansement. Jugoslavia måtte slukøret reise hjem med tre strake tap; skuffede, men de spilte langt bedre fotball enn resultatet skulle tilsi.

I gruppe B ble det jevnere. I første runde spilte Vest-Tyskland og Portugal 0-0, mens Romania holdt Spania til 1-1. Vest-Tyskland vant så over Romania i andre kamp (2-1) og alle forventet semifinale-plass, mens det ble uavgjort 1-1 mellom Portugal og Spania. Mesterne fra 1972 og 1980 behøvde to poeng i siste kamp, men tapte mot 0-1 mot Spania, og da Portugal så slo Romania var det de to iberiske nasjonene som kapret semifinale-plassene. Vest-Tyskland var allerede blitt ganske bortskjemte i internasjonale mesterskap; dette var en liten sensasjon og den første nesestyveren siden de for alvor slo igjennom i EM i 1972. Spania ble gruppevinner på flest scorede mål.

I semifinalene var de to kampene av svært ulik karakter. Kampen mellom Frankrike og Portugal står på alle lister som en av de aller beste kampene i EMs historie. Frankrike tok ledelsen etter 24 minutter, spillet bølget frem og tilbake, og Portugiserne utlignet etter 74 minutter. Kampen gikk til ekstraomganger, og nå var det Portugal som tok ledelsen. Men franskmennene kjempet innbitt og utlignet i begynnelsen av den andre ekstraomgangen. Det nærmet seg straffespark-konkurranse når Platini smalt en kipp inn i boksen i nettaget – hans 8. mål og det ga Frankrike en 3-2-seier i den første semifinalen.

Den andre semifinalen ble en svært jevnspilt kamp, der danskene holdt spanjolene til 1-1 etter full tid. Det ble ingen scoringer i ekstraomgangene, og da spanjolene satte fem av fem straffespark i mål – mot danskens fire; Preben Elkjær bommet – kunne de feire at de hadde spilt seg til en finaleplass for første gang siden de vant på hjemmebane i 1964.

Finalen ble spilt på Parc-des-Princes i Paris foran 47,368 elleville hjemmefans. Og i motsetning til i 1980, da vertsnasjonen Italia tapte bronse-finalen, skulle ikke Frankrike skuffe sine egne mot Spania. I andre omgang scoret Platini sitt niende mål på frispark – han hadde dermed scoret i alle sluttspill-kampene – og tross spanjolenes knallharde innsats fikk de ikke nettet ballen. Frankrike fikk en mann utvist, men holdt tett og spanjolene klarte ikke spille seg igjennom. Da Bruno Bellone scoret 2-0-målet i det 90. minutt kunne Frankrike fullt fortjent løfte sitt første internasjonale trofé. Et nytt storlag var på gang i europeisk fotball, og en legende hadde fått sin ilddåp og skrevet seg inn i historiebøkene.

MESTERSKAPETS PROFIL

Aldri tidligere hadde én spiller i så stor grad dominert et EM-sluttspill som Michel Platini – med det berømte 10-tallet på ryggen – gjorde det i 1984. Han ble født i 1955 i Jœuf ved Metz, nord-øst i Frankrike. Han ble etter aktiv karriere og noen år som landslagssjef uten mye hell, fotball-politiker og har siden 2007 ledet UEFA. I 2015 led han den forsmedelige skjebne å bli utestengt fra all fotball i åtte år etter en FIFA-undersøkelse, der han og FIFAs egen Sepp Blatter ble funnet skyldige i brudd på FIFAs økonomiske og etiske regelverk. Platini stod da som en av de aktuelle til å ta over Blatters jobb som leder av FIFA.

Men det er andre grunner til å huske ham. Går man vel 30 år tilbake i tid, var Platini stor stjerne som offensive midtbanespiller for italienske Juventus. Med dem vant han to ligamesterskap og Europacupen for serievinnere i 1985. For dette vant han Ballon d'Or tre år på rad (1983-85), en rekord han deler med Johan Cruyff og Marco van Basten.

Han debuterte på det franske landslaget i 1975, og på sine 72 kamper scoret han hele 41 mål; en rekord som stod til den ble slått av en viss Thierry Henry. Han regnes som en av Frankrikes beste spillere gjennom tidene, og står også som en av de aller beste spillerne i verden på de fleste liste-kåringer.

Som midtbanespiller fungerte han ofte som bindeleddet mellom midtbane og angrep, men var selv en effektiv avslutter. Sammen med Alain Giresse, Luis Fernández og Jean Tigana utgjorde han «carré magique» – det magiske kvadratet – som var mye av årsaken til franskmennenes suksess på 1980-tallet. Platini representerte Frankrike i VM-sluttspillene i 1978, 1982 og 1986 – og scoret mål i samtlige. Høydepunktet i landslagskarrieren ble likevel EM-sluttspillet i 1984, der han dominerte turneringen fullstendig, scoret mål i alle kamper (hvor hat-trick i to kamper), og ledet Les Bleus til deres første internasjonale sluttspill-triumf.

1984 SLUTTSPILLRESULTATER

Gruppe 1

Frankrike	6 / 3-0-0 / 9-2
Danmark	4 / 2-0-1 / 8-3
Belgia	2 / 1-0-2 / 4-8
Jugoslavia	0 / 0-0-3 / 2-10

Gruppe 2

Spania	4 / 1-2-0 / 3-2
Portugal	4 / 1-2-0 / 2-1
Vest-Tyskland	3 / 1-1-1 / 2-2
Romania	1 / 0-1-2 / 2-4

Semifinaler

Frankrike – Portugal 3-2

Spania – Danmark 1-1 / 5-4 etter straffespark-konkurransen

Finale: Frankrike – Spania 2-0

Mål: Michel Platini (57), Bruno Bellone (90)

Parc des Princes, Paris. 47,368 tilskuere. Dommer: Vojtech Christov (Tsjekkoslovakia)

1988 UEFA European Football Championship

10. juni – 25. juni 1988

Vertsnasjon: Vest-Tyskland

Finale

Nederland – Sovjetunionen 2-0

Toppscorer (5 mål)

Marco van Basten (Nederland)

Tallenes tale

8 medvirkende lag. 34 mål på 15 kamper. Totalt 888.645 tilskuere, på åtte stadioner (München, Gelsenkirchen, Hamburg, Frankfurt, Düsseldorf, Hanover, Stuttgart og Köln)

Mesterskapet 1988

EM-sluttspillet i 1988 ga en etterlengtet triumf til en nye gullalder-generasjon, endte med en stor skuffelse for en medalje-sugen vertsnasjon, og var et siste møte med en tidligere stormakt i europeisk fotball.EM1988

Mesterskapet dette året ble tildelt Vest-Tyskland. To år senere eksisterte ikke landet mer; Vest- og Øst-Tyskland ble gjenforenet i 1990. Øst-Tyskland hadde for øvrig aldri klart å kvalifisere seg til et EM-sluttspill, og så med stor misunnelse på tvillingbrorens suksess. Men tross to mesterskaps-seiere hadde Vest-Tyskland siden seieren i 1980 bare tatt VM-sølv i mesterskapet i 1982; de røk ut allerede i gruppespillet i EM i 1984 og gikk på et nytt finaletap mot Argentina i VM i 1986. Forventningene til suksess på hjemmebane var med andre ord enorme.

Av de 32 lagene i kvalifiseringsrundene gikk syv videre til sluttspillet; vertsnasjonen var som tidligere automatisk kvalifisert. Den store overraskelsen i kvalifiseringsrunden var at regjerende mestere Frankrike ikke klarte å nå til topps i sin gruppe og røk ut. Ellers var det ikke bare tyskerne som hadde forventinger: England, Italia, Nederland og Russland

hadde alle dominert sine grupper i kvalifiseringen. Outsidere var Danmark, som fikk det tøffere i sin gruppe, og Irland, som litt overraskende vant sin gruppe foran Bulgaria og forrige mesterskapsfinalister Belgia og dermed kvalifiserte seg til sluttspillet for første gang.

Gruppe 1: Vertsnasjonen Vest-Tyskland, Italia, Spania og Danmark

Gruppe 2: Sovjetunionen, Nederland, Irland, som var kvalifiserte for første gang, og England.

Kampene ble spilt i følgende åtte byer: München, Gelsenkirchen, Hamburg, Frankfurt, Düsseldorf, Hanover, Stuttgart og Köln

Som i mesterskapet i 1984 gikk to lag videre fra gruppespillet til semifinaler, og bronse-finale ble ikke spilt. For øvrig var dette et mesterskap der det ikke ble delt ut ett eneste rødt kort, og ingen kamper endte 0-0 eller gikk til ekstra-omganger.

Tyskland stilte med det som er blitt stående som en legendarisk lagoppstilling til EM. Anført av Lothar Matthäus, ga stjerner som Andreas Brehme, Pierre Littbarski, Rudi Völler og Jürgen Klinsmann og med den tidligere *kaiser*, Franz Beckenbauer, som trener, ga de de andre lagene i gruppen solid motstand. Tyskland begynte med uavgjort mot Italia, og vant deretter kampene mot Spania og Danmark. Kanskje ikke så enkelt som de hadde ønsket, men den tyske maskinen har det lille ekstra giret som gir resultatene de ønsket, og ikke overraskende ble de gruppevinnere. Danmark hadde åpenbart ting på gang, med spillere som Laudrup-brødrene, men måtte med tre tap slikke sårene og vente på bedre uttelling i mesterskapet fire år senere. Da Spania tapte sin kamp mot Italia og også mot Tyskland, ble det italienerne som fulgte Tyskland til semifinalene.

Gruppe 2 begynte med en litt betent kamp mellom to naboer med en kronglete historie. Irland hadde kvalifisert seg til sluttspillet for første gang, under lederskapet til Jackie Charlton, men måtte finne seg i lillebror-behandling av engelskmennene, som fotballens vugge går inn i hvert mesterskap med svoren tro på egen overlegenhet. Irland hadde

ikke slått England på 40 år da de gikk på banen, og sjokkerte Europa ved å ta ledelsen tidlig i første omgang. England gikk i angrep, men irene hadde få problemer med å stå imot tannløse engelske spillerprofiler og stod kampen ut. At de hadde kvalifisert seg til EM var en triumf i seg selv; at de slo storebror England var ubetalelig. Mesterskapets første sensasjon var et faktum. Irland hold deretter Sovjetunionen til en sterk uavgjort, og kjempet tappert men tapte mot Nederland. For England derimot, skulle det gå fra vondt til verre. De ble slått av både Nederland og Sovjetunionen, og Bobby Robsons menn måtte slukøret reise hjem fra EM med tre strake tap.

Sovjetunionen hadde et lag som hadde godt over halvparten av spillerne fra klubblaget Dynamo Kiev, som to år tidligere hadde vunnet Cupvinnercupen under ledelse av trenereniet Valery Lobanovsky. Sensasjonen var derfor mindre da de slo Nederland i sin åpningskamp. De tok også Englands skalp og med uavgjort mot Irland, var de gruppevinner. Men nederlenderne hadde store ting på gang, og med seiere over både England og Irland tok de den andre semifinaleplassen.

I semifinalene ble Vest-Tyskland trukket mot Nederland, mens Sovjetunionen skulle møte Italia.

Vest-Tyskland var med sitt sterke mannskap favoritter, etter en meget sterk innsats i gruppespillet. Men nederlenderne hadde en ny gullaldergenerasjon på gang, som skulle klare det Cruyff-generasjonen aldri klarte! Med spillere som Frank Rijkaard, Ruud Gullit, Koeman-brødrene og ikke minst Marco van Basten – som nettet tre mot England – hadde de spillere som skulle dominere europeisk fotball til helt opp i våre dager. Tyskland tok ledelsen på straffe, kampen bølget frem og tilbake, tysk disiplin stod imot nederlandsk finesse, og da Nederland så fikk straffe tyve minutter før full tid, stod det likt igjen. Dette var vitamininnsprøytingen de behøvde, og satte inn en serie med angrep som resulterte i et nytt van Basten-mål. Tyskland måtte sjokkert akseptere at de tapte finaleplassen i sitt eget mesterskap og ikke klarte det Frankrike hadde oppnådd i mesterskapet i 1984.

Den andre semifinalen ble en tett og tøff kamp, der Sovjetunionen gikk rett i kroppen på italienerne. Det stod målløst til pause, før sovjeterne fikk hull på byllen etter femten minutter i andre omgang. To minutter senere øket de ledelsen og tross et massivt trykk fra italienerne, holdt de ut og sikret seg sin tredje – og siste – finaleplass i et EM. Men seieren hadde også en pris, fordi flere et par sentrale spillere måtte stå over finalen med for mange gule kort.

Finalen ble spilt på Olympiastadion i München foran 72.308 tilskuere, hvorav de fleste naturlig nok var nederlendere. Nederland syntes å ha fortrenget at de ble slått av Sovjetunionen i gruppespillet og med en langt svakere sovjetisk midtbane enn tidligere, var det nå tiden for at nederlandske profiler skulle få skinne. Kampen ble en strålende oppvisning i glitrende angrepsspill, med store sjanser for begge lag. Endelig fikk Gullit headet i mål fra en ball fra van Basten og nederlenderne gikk i garderoben med 1-0 til pause. Sovjetunionen gikk ut for fullt i andre omgang, men kampen ble punktert da van Basten – med en volley for historiebookene – fastsatte sluttresultatet. Hans femte mål for turneringen. Selv ikke en straffe i sluttminuttene klarte sovjeterne å sette og kampen ebbet ut med at nederlenderen mer og mer kontrollerte utfallet. Da kampen ble blåst av kunne «tulipanene» løfte sitt første internasjonale trofé og vite at de hadde vunnet fullt ut fortjent. En ny gullalder-generasjon hadde markert seg, og mesterskapet skulle for ettertiden bli husket i et oransje slør.

En annen nasjon gikk dermed over i historien. Sovjetunionen brøt sammen i årene som fulgte, og stilte i neste VM som et føderasjonslag. Sovjetiske klubber forsvant fra europeiske cuper etter hvert som nasjoner brøt ut av Sovjetsamveldet og den tidligere kjempe fra Øst – som ble én stor og mange mindre nasjoner – har siden aldri klart å heve seg i internasjonale mesterskap, slik de gjorde det frem til EM i 1988.

Mesterskapets profil

Det er selvsagt fristende i en slik profilering å gå rett til Marco van Basten og la ham stå som symbolet på den nye gullalder-generasjonen i Nederlandsk fotball, som kom til å dominere EM i 1988. Men det er

andre som også bør hedres, og om man et øyeblikk ser bort fra nasjonale politiske hensyn, er det klart at det også skjedde store ting på den andre siden av jernteppet hva gjaldt fotballens utvikling. Og hjernen bak denne utviklingen var trenergeniet Valery Lobanovsky, som ledet Sovjetunionen til EM-sølv.

Han ble født i 1939 og døde i 2002, og ble da utnevnt som Helt av Nasjonen Ukraina, landets høyeste æresbevisning. Dynamo Kievs stadion, som han ledet til et europeisk høydepunkt, ble også oppkalt etter ham. Han var selv elev ved Kievs Fotball skole nr. 1 og Ungdommens fotball skole, og spilte for Dynamo, som med ham vant det nasjonale mesterskapet to ganger. Han spilte for flere klubber og for Sovjetunionen i OL, og ble berømt for sin evne til å skru ballen dit han ville ha den og scoret derfor blant annet mange mål på cornere. (Noe som er ganske imponerende når man tenker på selve lær-fotballenes utforming for 50-60 år siden!)

Suksessen som spiller ga ham trenerjobb. I 1975 ledet han Dynamo Kiev til deres – og Sovjetunionens – første europeiske trofe da klubben vant Cupvinner-cupen (og igjen i 1986). Gjennom resten av tiåret og hele 1980-tallet var Sovjetunionen en sentral nasjon i europeisk fotball. Hemmeligheten bak hans suksess som trener var hans forståelse av spillerne og deres ferdigheter, en ufravikelig streng disiplinær holdning, men også det at han var den første til å innføre rene vitenskapelige metoder til trening og taktisk utvikling.

Fotball var ikke bare et spill til forlystelse og underholdning i Sovjetunionen. Som med all annen sport representerte den landet i propaganda-kampen mot vestlig imperialisme. De var da ikke redde for å gå nye veier i det å utvikle spillere og metodene rundt (noe den siste tids avsløringer av avanserte dopingmetoder viser). Treningsmetoder, medisinsk testing og utholdenhetsarbeid, tekniske ferdigheter – Lobanovsky hadde full tilgang til vitenskapsmenn og alle de ressurser han måtte ønske. Resultatet var et lag med sterke spillere, som var teknisk dyktige og som holdt et høyt press med kjappe ballvekslinger. Ikke ulikt dagens Barcelona.

Med sine seks regioner og millioner av spillere å velge mellom, var ikke dette bare en styrke for den nasjonale ligaen, men også et luksusproblem for en trener i en klubb som ble fremhevet av nasjonale myndigheter for å representere nasjonen. For som for å representere nasjonen. For en landslagssjef var nivået av gode fotballspillere enormt.

Lobanovsky var en mann som levde tett inntil historiens utvikling i Sovjetunionen. Hans meritter tok ham dypt inn i maktens irrganger, noe som både formet ham og avgjorde hans karrierevalg. Etter suksessen med Dynamo Kiev tok han over det sovjetiske landslaget, i flere perioder, med vekslende suksess, og kom tilbake til moderklubben og løftet den ytterligere for hver nye periode. Med seg til landslaget tok han sentrale spillere fra klubblaget, og EM-finalen i 1988 var i så måte et høydepunkt i landslagskarrieren. Som klubbtrener tok han Dynamo Kiev til en lang rekke nasjonale mesterskap og til Champions League-finalen i 1999.

Så kom glastnost og perestroika; Sovjetunionen gikk opp i sømmene og det enorme apparatet Lobanovsky hadde hatt til rådighet, gikk i oppløsning. Sovjetisk fotball forsvant, nesten over natten, da spillerne dro til de store ligaene i Europa for å spille. De nye nasjonenes lag og spillere behøvde mange år for å hente seg inn. Selveste Dynamo Kiev forsvant fra europeisk fotball i mange år, før den gamle kjempen begynte å riste av seg historiens støv.

Selv i dag er det bare enkelte klubber i Russland og Ukraina som er på et høyere europeisk nivå. Dertil kommer at i dag er vilkårene helt andre og kommersielle krefter viser seg med langt mer brutal kraft i en del av de tidligere øst-europeiske nasjonene. En mann som Lobanovsky hadde aldri fått den tillit og de ressurser han rådet over, i dag. Men i en klubb som Dynamo Kiev lever ikke bare minnene om gammel storhet; de ypper seg stadig frempå med en utvikling av den gamle stortrenerens tanker og visjoner.

1988 SLUTTSPILLRESULTATER

Gruppe 1

Vest-Tyskland	5 / 2-1-0 / 5-1
Italia	5 / 2 1-0 / 4-1
Spania	2 / 1-0-2 / 3-5
Danmark	0 / 0-0-3 / 2-7

Gruppe 2

Sovjetunionen	5 / 2-1-0 / 5-2
Nederland	4 / 2-0-1 / 4-2
Irland	3 / 1-1-1 / 2-2
England	0 / 0-0-3 / 2-7

Semifinaler

Vest-Tyskland – Nederland 1–2

Sovjetunionen – Italia 2–0

Finale: Sovjetunionen – Nederland 0–2

Mål: Ruud Gullit (32), Marco Van Basten (54)

Olympiastadion, München. 62,770 tilskuere. Dommer: Michel Vautrot (Frankrike)

1992 UEFA European Football Championship

10. juni – 26. juni 1992

Vertsnasjon: Sverige

Finale

Tyskland – Danmark 0-2

Topp scorere (3 mål)

Dennis Bergkamp (Nederland), Tomas Brodin (Sverige), Henrik Larsen (Danmark) og Karl-Heinz Riedle (Tyskland)

Tallenes tale

8 medvirkende lag. 32 mål på 15 kamper. Totalt 430.111 tilskuere, på fire stadioner (Göteborg, Stockholm, Malmö og Norrköping)

Mesterskapet 1992

Intet annet EM-mesterskap har reflektert de store endringene Europa gjennomgikk i kjølvannet av Berlin-murens fall – med gjenforeningen av Tyskland, oppløsningen av Sovjetunionen og østblokken og katastrofen i Jugoslavia – mer enn turneringen i 1992.

Nasjonene fra østblokken hadde alltid vært en sentral del av mesterskapets historie, like fra Sovjetunionens første turneringsseier i 1960. Bjørnen fra Øst gikk formelt i oppløsning 1. januar 1992, og med den det sovjetiske fotballforbundet. Dette skjedde etter kvalifisering der Sovjetunionen hadde kvalifisert seg som gruppevinner. En del av utbryterstatene boikottet etter oppløsningen Moskva og det tidligere sovjetiske landslaget stilte til EM som Samveldet av uavhengige stater – SUS – for første og eneste gang. (Etter EM dette året stilte de enkelte nasjonene egne landslag.)

Men om noen gikk i oppløsning, var det andre som samlet seg. I 1990, kort tid etter at Vest-Tyskland hadde vunnet VM i Italia, ble Vest- og Øst-Tyskland forent og for første gang etter 2. verdenskrig stilte et samlet Tyskland til deltagelse i et internasjonalt mesterskap i fotball. (Det må

dog nevnes at i den tyske troppen var bare tre av spillerne fra det tidligere Øst-Tyskland.)

Men samtidig som Europa feiret slutten på den kalde krigen og Tysklands gjenforening, skjedde det ting i det tidligere Jugoslavia, som skulle sende mørke skyer over Europa i årene som kom. Mindre enn to uker før EM skulle sparkes i gang innførte FN sanksjoner mot Jugoslavia; Serbia gikk til krig mot Kroatia og mens fotballmesterskapet ble feiret i nøytrale Sverige var det få som var klar over at man stod overfor de største og groveste krigsovergrep mot sivilbefolkningen i Europa siden nazistenes herjinger 50 år tidligere.

Resultatet av Jugoslavias oppløsning og borgerkrig var at Danmark, som kom som nummer to i sin gruppe, tok plassen i sluttspillet. Dette var også en avgjørelse som skulle komme til å skape historie – uten sammenligning med tragedien i eks-Jugoslavia, for øvrig!

De kvalifiserte nasjonene ble gruppevis inndelt slik:

Gruppe 1: Vertsnasjonen Sverige var automatisk kvalifisert og deltok for første gang, Danmark (som kom inn for Jugoslavia), Frankrike og England.

Gruppe 2: Regjerende mestere Nederland, Tyskland, Skottland (som hadde kvalifisert seg for første gang), og SUS – restene av det tidligere Sovjetunionen.

Kampene ble spilt i Göteborg, Stockholm, Malmö og Norrköping.

EM 1992 var for øvrig det siste mesterskapet med bare 8 lag i sluttspillet; fra og med EM 1996 var det 16 kvalifiserte lag, som følge av de mange nye medlemsnasjonene i UEFA, som tidligere hadde vært holdt under Sovjetunionens klamme grep. Dette var også det siste mesterskapet der en seier ga 2 poeng; FIFA endret reglene og en seier ga i fremtiden 3 poeng. En annen regelendring som kom i etterkant av turneringen var at direkte tilbakespill til målvakt ikke lenger var lovlig. Dessuten var det det første mesterskapet der spillerne hadde navnet på ryggen, ikke bare spillernummer. I det meste skulle mesterskapet i 1992 følge opp de to

foregående mesterskapene, med flott fotball, men i tøffere oppgjør med få, men avgjørende mål.

Resultatene for gruppe 1 var for mange gitt før mesterskapet begynte. Vertsnasjonen Sverige hadde aldri tidligere klart å kvalifisere seg til EM, og hadde siden semifinalen i VM i 1958 (også det på hjemmebane) ikke stort å vise til i mesterskapssammenheng. Danmark måtte på kort varsel avblåse sin planlagte sommerferie og ingen forventet at de skulle få til stort. England var som vanlig favoritter i egne øyne, men med den ustabile Graham Taylor og en uinspirert gruppespill-innsats var de tippet på andre plass. Frankrike hadde Michel Platini som trener og en svært sterk gruppesieger i kvalifiseringen bak seg, med bare seier og kom ikke bare som gruppefavoritt, men også som mesterskapsfavoritter.

I første runde skulle Sverige møte Frankrike, og igjen hadde de fleste resultatet på blokken før avspark. Stor var derfor overraskelsen da Sverige viste seg som et erfarent og velspillende lag, som i store deler av kampen dominerte spillet. De tok ledelsen allerede etter 13 minutter og Frankrike var faktisk heldige som klarte en utligning og reddet et poeng med et uavgjort-resultat. I den andre kampen slet England med frafall fra flere sentrale spillere, og møtte et Danmark som – uten forventinger av noe slag – viste en total mangel på respekt. Kampen endte uten mål, og England måtte noe sjokkert innse at de manglet en del på å kunne dominere.

I neste runde spilte England og Frankrike en typisk mesterskaps-kamp der begge lag var mer opptatt av å ikke tape enn av å vinne. Frankrike var knapt nok over midtstreken i første omgang, mens England aldri klarte å spille seg gjennom franskmennenes forsvar. I andre omgang tok det seg opp, men kampen ebbet ut uten scoringer. Oppgjøret mellom Sverige og Danmark ble av en helt annen kaliber, i en velspilt kamp med masse sjanser. Sverige fikk en scoring, bare uflaks forhindret flere svenske mål eller en utligning, og med seier var gruppen helt åpen før siste runde.

Ingen hadde forventet at Sverige skulle utrette noe i turneringen. Seieren over Danmark var en mesterskaps-serier i seg selv, men da de i gruppespillets siste kamp slo også selveste England, tok det av. England

tok ledelsen tidlig i første omgang og resultatet stod seg til pause. Tidlig i andre omgang utlignet Sverige, kampen svingte fra banehalvdel til banehalvdel, men da Gary Lineker overraskende ble byttet ut, kollapset engelskmennene og helt mot slutten av omgangen scoret Sverige igjen ved Thomas Brodin. Engelsk presse var ikke nådige mot et Engelsk landslag som for andre gang på rad måtte reise hjem fra et europeisk mesterskap som gruppetaper – også denne gang uten en eneste seier. «Nepa» Taylor hadde sviktet nasjonen, og fikk høre det. Sverige derimot, var i fyr og flamme over at de var i semifinalen i sitt første mesterskap – og det på hjemmebane.

I den andre kampen utviste Frankrike en arroganse for motstanderen som snart gikk over i ren aggressiv frustrasjon da Danmark gikk opp i ledelsen. I en ganske hard kamp klarte de aldri å finne ut av danskenes spill, og selv da de utlignet i andre omgang, var det Danmark som styrte spillet og kampen. Danmark avgjorde det ti minutter før full tid og gruppens andre overraskelse var et faktum. Mesterskapsfavorittene var slått ut, Platini tok avskjed som landslagstrener og danskenes seiersfesting ville ingen ende ta.

Gruppe 2 ble en langt mer forutsigbar affære. Regjerende mestere Nederland spilte glitrende fotball og møtte i første kamp et skotsk lag som visste de var underdogs og som dermed kunne spille uten tyngende forventninger. Nederlenderne vant 1-0, men skottene ga dem real kamp for poengene og lot ikke tapet preget seg nevneverdig. SUS var sterkt redusert og preget av Sovjetunionens oppløsning, men var likevel bestemt på å ikke gi seg uten kamp. De lå lavt og spilte defensivt. Et samlet Tyskland – regjerende VM-mestere – møtte tøffere motstand enn de kanskje hadde ventet og kampen endte 1-1.

I andre kamp møtte Tyskland Skottland, og skottene var igjen fast bestemt på å ikke gi ved dørene. Kampen inneholdt en rekke store sjanser til begge lag, det bølget angrep på angrep i en tøff kamp med mange situasjoner. Tyskland tok ledelsen etter en halvtime, og gikk opp til 2-0 midtveis i andre omgang. De fikk en mann utvist og skottene kjempet innbitt, men klarte ikke komme seg gjennom den tyske

forsvarsmuren. Selv om Tyskland vant 2-0 var det likevel mange som mente de burde føle seg heldige med resultatet.

I den andre kampen i gruppens andre runde ble det en slags reprise av finalen fire år tidligere, mellom Nederland og SUS. Nederlenderne forsøkte gang på gang, men et defensivt lag fra øst absorberte alle forsøk og kampen endte 0-0.

I gruppens siste runde stod det om gruppeseier da Tyskland og Nederland møttes. Tyskerne var sterkt preget av den tøffe kampen mot Skottland og allerede etter to minutter tok Nederland ledelsen. De økte til 2-0 etter vel et kvarter, og dominerte kampen fullstendig resten av omgangen. Tyskerne kunne prise seg heldige over at det bare stod 2-0 til pause. I andre omgang begynte tyskerne å svare nederlenderne og fikk en scoring ved Klinmann. Nederlenderne svarte tilbake få minutter senere og kampen endte 3-1.

I gruppens siste kamp hadde lagene ikke noe å spille for. Skottene var stolte av egen innsats og gjorde det verken Nederland eller Tyskland hadde klart – de slo SUS 3-0 i en overbevisende og spillesterk kamp.

Ikke overraskende hadde Nederland og Tyskland gått videre, men tyskerne hadde fått avslørt store svakheter i laget og virket ikke på langt nær så trygge som i verdensmesterskapet to år tidligere. Nederlenderne virket mer selvsikre, og spilte tidvis glimrende fotball, men van Basten (fjorrige mesterskaps toppscorer) hadde fremdeles ikke scoret og de skapte på lang nær nok muligheter foran motstanderne mål.

Den første semifinalen gikk mellom vertsnasjonen og Tyskland. Etter gruppespillet øynet svenskene et håp om en sensasjon, men det var dessverre for dem, ikke deres tur til å stå for den i dette mesterskapet. Noen trakk paralleller til semifinalen i VM i 1958 der Vest-Tyskland vant over svenskene og gikk til finalen mot Brazil; det var godt over 30 år tidligere, men på noen områder er det ikke mye som forandrer seg. Tyskland har sitt ekstra gir i mesterskapene og vet å time formkurven. Cup er cup, fotballen er rund og Tyskland vinner til slutt... De hadde hentet seg inn etter gruppespillet og visste at de måtte øke innsatsen.

Sverige fikk tidlig mål mot seg, men holdt 1-0 ledelsen frem til pause i en kamp der tyskerne lot til å ha full kontroll. Etter pause gikk de opp til 2-0, og svenskene hadde store problemer mot et godt organisert tysk lag. Svenskene fikk så straffe og reduserte. De øynet igjen håp, men like før full tid scoret Tyskland og selv om svenskene fikk en ny reduisering like før fløyten blåste kampen av, holdt det ikke. Tyskland gikk til finalen med 3-2, men svenskene feiret mesterskaps-innsatsen som en seier og applauderte både sine egne og tyske spillere av banen.

Den andre semifinalen skulle det vise seg å bli en overraskende jevn kamp. De regjerende mesterne var fremdeles en av mesterskapsfavorittene, men allerede etter fem minutter lå de under for Danmark. Danskene hadde en glitrende god Brian Laudrup på topp og en like glimrende Peter Schmeichel i mål, som stod imot alle nederlandske forsøk. Nederlenderne scoret riktignok, men danskene svarte og ved pause ledet de fortjent 2-1 over litt forstumlede nederlendere. I andre omgang ble det en midtbane-batalje, der nederlenderne i liten grad klarte å spille ut danskene. Danskene holdt stand helt til fem minutter før slutt, da nederlenderne utlignet på en corner. Kampen gikk til ekstraomganger, som nederlenderne dominerte uten å klare å nette. Det måtte en straffespark-konkurranse til, for å avgjøre kampen. Danmark hadde vært i samme situasjon i mesterskapet i 1984; da tapte de mot Spania. Her ble det ironisk nok mesterskapets store spiller fire år tidligere, Marco van Basten, som fikk sitt skudd reddet av Schmeichel og da alle danskene så scoret, var sensasjonen et faktum.

Å komme til finalen i EM på bekostning av først England og Frankrike og deretter Nederland, var i seg selv en sensasjon. Særlig ettersom det skjedde i et mesterskap som Danmark faktisk ikke hadde klart å kvalifisere seg til. I mesterskapet i 1988 røk de ut av gruppespillet uten et eneste poeng! Ingen hadde forventet noe av dem, og mens presset veiet de større nasjonene tungt hadde danskene kunnet konsentrere seg om å bare spille fotball. Tyskland var naturlig nok store favoritter, og stilte i sin fjerde EM-finale. De tok kommandoen fra start, i en kamp der de dominerte mesteparten av spillet. Men det var danskene som scoret først, etter vel tyve minutter, litt på tvers av spillets gang. Danskene var ikke så enkle å forstå seg på som tyskerne hadde trodd. De spilte tøff,

organisert fotball og ga tyskerne få rom, til tross for at tyskerne spilte seg til noen store sjanser. Og dette på tross av at de savnet Brian Laudrup, som var satt ut av laget etter en krangel med treneren. En gedigen kamp av Peter Schmeichel i mål var definitivt med på å avgjøre resultatet.

Tyskerne spilte en fysisk og tidvis skitten kamp, men klarte ikke å vippe danskene av pinnen og til pause ledet de. I andre omgang presset tyskerne enda hardere, men den danske midtbanen viste ingen respekt og tyskerne kom til få målsjanser. 12 minutter før slutt punkterte danskene kampen, da et dårlig klarert frispark ga dem 2-0. Tyskerne protesterte og mente det hadde vært hands, men dommeren hadde ikke sett noe og den tyske maskinen gikk i stå. Danmark hadde slått regjerende verdensmestere i finalen i EM – den største sensasjonen i mesterskapets historie.

Mesterskapets profil

At Danmark ble EM-mestere var en sensasjon. Men det hadde også sin forklaring. Og mye av forklaringen grunner i én spiller – danskens målvakt-kjempe Peter Schmeichel. Han ble etter sluttspillet kåret til årets beste målvakt så vel i mesterskapet som i Verden. Hans lange rekke med redninger – og særlig straffen han tok fra van Basten – var direkte årsaker til danskens triumf dette året.

Han har to ganger blitt utnevnt til verdens beste målvakt, er inkludert i English Football Hall of Fame for sin innsats for fotballen på øya, og er ved flere anledninger kåret til historiens beste målvakt – før størrelser som Lev Yashin og Gordon Banks. Han er dansken med flest landslagskamper, med 129 i årene mellom 1987 og 2001.

Peter Bolesław Schmeichel ble født i 1963 i Gladsaxe utenfor København. Han var fra ung av en stor mann, på over 1.90 og veide over hundre kilo – han måtte ha spesiallagde XXXL-størrelse fotball-skjorter da han var aktiv. Han begynte sin karriere i danske Hvidovre og Brøndby på 1980-tallet, før han ble snappet opp av en til da ofte kritisert manager i Manchester United ved navn Alex Fergusson. Da han kom fra Brøndby var det med fire danske ligatitler i bagasjen, og Fergusson skulle ofte i

årene som fulgte få anledning til å takke dansken mange ganger for hans innsats. Han ble signert i august 1991 og ble en dominerende skikkelse på et MU-lag som totalt dominerte engelsk fotball det følgende tiåret. Han var helt sentral da klubben vant sin første ligatittel på 26 år i 1992-93-sesongen. Det skulle bli til sammen 294 kamper med den røde djevlen på brystet – på veien tok han med seg 5 Premier League-titler, 3 FA-cup titler, en Ligacup-seier i 1991 og pokalen i Champions League i 1999.

Hans høylytte og klare kritikk av forsvarerne foran seg, var med på å heve dem til uante høyder. Han hadde et eksepsjonelt konkurranseinstinkt og gikk ikke av veien for å blande seg inn i spillet ute på banen. Faktisk scoret han selv hele 11 mål i løpet av sin karriere. Men det var på streken og i feltet han utmerket seg, med en fryktløs og dominerende holdning, som gjorde målet svært lite for motstanderne. Mange vil huske hans håndball-keeper stil i møte med motstandernes spisser.

Etter årene i Manchester United spilte han også for portugisiske Sporting Lisbon (som han også vant et ligamesterskap med), før han tok noen år i England igjen, men nå for Aston Villa og Manchester City. Han la opp som aktiv spiller i 2003, og har siden jobbet for både dansk og engelsk fjernsyn, som programvert, på game shows og som fotball-ekspert. Det ser også ut til at hans gener gjør det godt, for sønnen Kasper står i mål for Leicester City og er i skrivende stund delaktig i å gi klubben et sensasjonelt ligagull i Premier League.

1992 SLUTTSPILLRESULTATER

Gruppe 1

Sverige	5 / 2-1-0 / 4-2
Danmark	3 / 1-1-1 / 2-2
Frankrike	2 / 0-2-1 / 2-3
England	2 / 0-2-1 / 1-2

Gruppe 2

Nederland	5 / 2-1-0 / 4-1
Tyskland	3 / 1-1-1 / 4-4
Skottland	2 / 1-0-2 / 3-3
SUS	2 / 0-2-1 / 1-4

Semifinaler

Sverige – Tyskland 2-3

Nederland – Danmark 2-2 / 4-5 etter straffespark-konkurranse

Finale: Tyskland – Danmark 0-2

Mål: John Jensen (18), Kim Vilfort (78)

Ullevi, Göteborg. 37,800 tilskuere. Dommer: Bruno Galler (Sveits)

UEFA Euro 1996

8. – 30. juni 1996

Vertsnasjon: England

Finale

Tsjekkia – Tyskland 1-2 (eeo.)

Toppscorer (5 mål)

Alan Shearer (England)

Tallenes tale

16 medvirkende lag. 64 mål på 31 kamper. Totalt 1,276.137 tilskuere, på åtte stadioner i 8 byer (London, Manchester, Liverpool, Birmingham, Leeds, Sheffield, Newcastle og Nottingham)

Mesterskapet 1996

”Football’s coming home!” Endelig skulle det europeiske mesterskapet i fotball tilbake til øya der det hele startet. England hadde ikke hatt en triumf i internasjonale mesterskap siden seieren i VM i 1966. I de to foregående mesterskapene hadde de reist hjem uten poeng etter gruppespillet. Nå skulle EM endelig avholdes på hjemmebane og i god tradisjon utropte nasjonen seg selv til mesterskapsfavoritter. For de kunne jo ikke annet enn å vinne på hjemmebane, ikke sant?

scan0009

Mesterskapet i 1996 bar også stor preg av det som hadde hendt i Europa siden tiårets start. Gamle nasjoner stod i kø etter å bryte ut av gamle Sovjetunionen, og flere av de tidligere sovjetstatene stilte med nasjonale lag til kvalifiseringsrundene. Tsjekkoslovakia eksisterte ikke mer; landet var delt i Tsjekkia og Slovakia. Jugoslavia hadde gått fullstendig i oppløsning, etter en usedvanlig blodig borgerkrig som man fremdeles ikke er ferdig med. Resultatet var at UEFA plutselig fikk en drøss nye medlemsnasjoner, og kvalifikasjonsmodellen til tidligere mesterskap holdt ikke vann lenger. I 1988 spilte 33 UEFA-lag i kvalifiserende runder; til mesterskapet stilte 48 medlemsnasjoner. Det var også det

faktum at 14 europeiske lag kunne kvalifisere seg til VM, mot bare 8 i EM; det var altså vanskeligere å nå sluttspillet i EM enn i VM.

Derfor ble EM i 1996 det første mesterskapet med hele 16 lag i sluttspillet, og kvartfinaler ble gjeninnført. Tidligere hadde jo disse fungert som en mellomrunde mellom kvalifiserende gruppespill og semifinalene i sluttspillet.

En annen endring var av mer markedsføringsmessig art. Mesterskapet – som til nå hadde hett UEFA European Football Championship – ble fra nå av hetende EURO. Og fra og med dette mesterskapet var det slutt på å bruke UEFA-vimpelen med årstall, som logo; fra nå av fikk hvert mesterskap en egen profil.

Av mer fotballmessige endringer var dette det første mesterskapet som ikke tillot direkte tilbakespill til keeper, en seier ga for første gang 3 poeng (mot 2 tidligere), men mest kontroversiell var ordningen med golden goal – det første mål scoret i ekstraomgangene avgjorde kampen. Dette var en ordning som begeistret få, og som skulle bli avvirket etter sort press noen år senere. Det var dog ikke før ordningen fikk store konsekvenser, bla. i dette mesterskapet.

De seksten kvalifiserte lagene ble fordelt slik:

Gruppe 1: Vertsnasjonen England, Nederland, Skottland og Sveits, som deltok for første gang

Gruppe 2: Frankrike, Spania, Bulgaria (med for første gang) og Romania

Gruppe 3: Tyskland, Tsjekkia (den ene halvdel av den tidligere mesternasjonen), Italia og Russland (med for første gang som egen nasjon)

Gruppe 4: Portugal, Kroatia (med for første gang som nasjon), regjerende mestere Danmark, og Tyrkia (også med for første gang)

Gruppekampene ble fordelt mellom stadioner i følgende byer: London, Manchester, Liverpool, Birmingham, Leeds, Sheffield, Newcastle og Nottingham.

I Gruppe 1 forventet hjemmepublikumet seier, og kaldsvetten spratt frem allerede etter første kampe der debutant Sveits holdt vertsnasjonen til 1-1 i en foplende kamp. England hadde tatt ledelsen tidlig, men sveitserne fikk en sen straffe og sikret seg poeng. I den andre kampen endte det også uavgjort, da staute skotter holdt finslepne nederlendere til et målløst resultat. I den neste runden slo Nederland Sveits 2-0, mens England slo naboen fra nord 2-0 etter to mål i andre omgang. Det var dermed stor spenning knyttet til den siste gruppekampen. England var videre, men med seier til Skottland ville skottene gå videre dersom England slo Nederland. Men så var det dette med målforskjellen da! For England storspilte og scoret 4 mål før Nederland fikk ett trøstemål helt på tampen av andre omgang. Og selv om Skottland slo Sveits 2-0, var det Nederland som gikk til sluttspillet på målforskjellen.

I gruppe 2 var Frankrike og Spania soleklare favoritter, mot Bulgaria og Romania. Romania hadde riktignok nådd kvartfinalene i VM i 1994, men nå hadde de lite å komme med. Bulgaria yppet seg med 1-1 mot Spania i første kamp, og vant så mot Romania, begge ganger med mål fra personligheten Hristo Stoichkov, en av Europas beste spillere i første halvdel av 1990-tallet som anfører for Barcelona. Frankrike – som hadde 25 landskamper uten tap bak seg, da de kom til EM – vant sin første kamp, mot Romania, men spilte deretter uavgjort 1-1 mot Spania og var avhengig av et godt resultat mot Bulgaria i siste grupperunde. Spania møtte et Romania uten noe å spille for, og vant 2-1. Frankrike møtte et Bulgaria som hadde vilje, men franskmennene hevet seg og vant 3-1. De ble dermed gruppevinner og sikret Spania andreplassen i samme slengen. Særlig bittert var det for Stoichkov, som scoret i alle tre kampene i gruppespillet.

Gruppe 3 var – ser man på EM-historien – kanskje den vanskeligste gruppen: Alle lagene hadde vunnet EM-mesterskapet tidligere! Tyskland atpåtill to ganger. Tsjekkoslovakia var siden forrige mesterskap splittet i Tsjekkia og Slovakia, og Russland stilte som egen nasjon og ikke som

samvelde-lag. Likevel var det klart at det stod mye kvalitet på banene ved kampstart, siden mange sentrale spillere fra Øst-Europa etter murens fall hadde markert seg sterkt i vest-europeiske ligaer i årene etter forrige EM. Men noen ting forandrer seg aldri; Tyskland som mesterskaps-nasjon er én av dem. De vant over Tsjekia i åpningskampen (2–0), og da Italia vant sin kamp mot Russland (2–1), syntes det som om gruppen var der den skulle være. Men i neste runde slo Tsjekia Italia (2–1), mens Tyskland knuste Russland (3–0). Og plutselig stod Italia og Tsjekia likt, mens Tyskland kunne senke skuldrene før siste kamp. Begge de siste gruppekampene endte uavgjort. Tsjekia spilte 3-3 mot Russland, og Tyskland-Italia endte opp målløs. Med like mange poeng gikk Tsjekia videre, selv med dårligere målforskjell, men på innbyrdes oppgjør.

I den siste gruppen skulle regjerende mestere Danmark møte Portugal, den ferske nasjonen Kroatia og Tyrkia, de to sistnevnte begge med for første gang. Danmark hadde ikke klart å kvalifisere seg til VM to år tidligere, og få trodde de kunne gjenta suksessen fra EM fire år tidligere. De holdt likevel Portugal til 1–1 i første kamp, mens Kroatia vant over Tyrkia. Portugal vant også over Tyrkia i neste runde, mens Kroatia knuste Danmarks drøm om avansement med en 3–0-seier. Dermed var plutselig Kroatia gruppeleder foran Portugal før siste runde, og behøvde bare ett poeng for å være sikret kvartfinaleplass, mens Danmark var ute selv med seier mot Tyrkia. Noe de også klarte, og sendte Tyrkia hjem uten poeng. I den andre kampen vant Portugal 3–0 over Tsjekia og tok gruppeseieren. Tsjekkerne feiret likevel, for de to andre plassene og kvartfinaleplass.

Gruppespillet hadde vært uten de store overraskelsene, og med et unntak av at Italia røk ut. Den store overraskelsen var vel at de siden-sist delte nasjonene Tsjekia og Kroatia gjorde det såpass godt. Engelskmennene var synlig godt fornøyd med å være gruppevinner.

Kvartfinalene ble trukket slik:

Spania – England

Frankrike – Nederland

Tyskland – Kroatia
Tsjekkia – Portugal

Her skulle det bli jevnere oppgjør. Sluttspillet i 1996 var en fest, men blir også husket for negativ, gjerrig fotball, med lag som safet langt mer enn de angrep. På de ni oppgjørene i selve sluttspillet kom det bare 7 spillemål, og fire av kampene endte med straffespark-oppgjør. Det er liten grunn til å søke opp sammendrag av disse kampene på YouTube, om du liker attraktiv angrepsfotball.

Først ute var vertsnasjonen, som møtte Spania. Engelskmennene var høyt oppe etter en solid gruppe-seier, men etter 90 minutter stod det bare 0-0. Det samme stod det etter ekstraomgangene; spanjolene hadde da fått to mål annullert og mente selv de var snytt for to straffer. Men dette var engelskmennenes dag og det gikk til straffespark-konkurranse, og for én gangs skyld smilte gudene til engelskmennene. Spanjolene brant to straffer, takket være en god David Seaman i mål, og England gikk til semifinalen med 4-2.

Også neste kamp – mellom Frankrike og Nederland – var målløs etter ekstraomganger, og gikk til straffespark-konkurranse. Her var det Seedorf som ble syndebukken for Nederland og ga Frankrike semifinalen-plassen.

De to neste kampene, som ble spilt dagen etter, ble derimot avgjort til full tid. Tyskland avgjorde det mot Kroatia med tett og gjerrig fotball og vant 2-1, mens et defensivt og destruktivt Tsjekkia slo et teknisk langt bedre Portugal i det de holdt dem på midtbanen. Resultatet ble 1-0, og tsjekkerne kunne feire semifinale-plass.

I semifinalene ble Frankrike trukket mot Tsjekkia, mens Tyskland fikk England. Også denne runden ble preget av forsiktig og gjerrig spill, der begge kampene gikk til straffespark-konkurranse. Det ble dessverre slik at den negative fotballen fortsatte, og i finalen skulle de to lagene som mest hadde rendyrket den defensive spillestilen møtes.

Den første semifinalen mellom Frankrike og Tsjekia ga ikke noe mål etter 120 minutter, og endte med straffespark-konkurranse. Lenge stod det likt, før franskmannen Pedros brant sin straffe og tsjekkerne kunne feire finaleplass med 6-5 som resultat.

Den andre semifinalen ble en repetisjon av VM-semifinalen i 1990. England tok ledelsen allerede etter 8 minutter ved turneringens toppscorer Alan Shearer, men tyskerne utlignet et kvarter senere. Til full tid stod det 1-1. I ekstraomgangene hadde begge nasjoner muligheter til å avgjøre kampen på golden goal, men Gascoine bommet på ballen og Anderton traff stolpen, mens tyskernes mål ble annullert. Det gikk til straffespark og var like jevnt der, frem til sjette spiller. Gareth Southgate – en forsvarsspiller – fikk sitt skudd reddet og da Andreas Möller satte den siste straffen forbi Seaman måtte engelskmennene bite den forsmadelige sannheten i seg – de var på ny slått ut i semifinalen i et mesterskap av Tyskland. Og det på hjemmebane!

Oppgjøret ble fulgt av opptøyer i London og flere andre steder. Rasende engelske hooligans angrep politiet og biler av tyske merker. 23 mennesker ble skadd og tragisk nok ble en russer knivstukket til døde, da overgriperne tok ham for å være tysk. Problemet med hooligans fra 1980- og 90tallet var ikke helt løst, noe også store problemer under kvalifiseringen til EM i 1992 hadde vist, men da med tyske pøbler.

96 finale

Finalen ble altså en reprise av EM-finalen i 1976, der Tsjekkoslovakia slo Vest-Tyskland 5-3 etter ekstraomganger og straffespark-konkurranse. Et lite geopolitiske poeng var at siden den gang var Tsjekkoslovakia splittet som følge av murens fall mens Tyskland var forent. Tross destruktiv fotball hadde tsjekkerne et lønlig håp om å gjenta bedriften fra 20 år tidligere. At de allerede hadde møtt Tyskland i gruppespillet og tapt 2-0, syntes ikke å dempe forhåpningene. Men Tyskland hadde heller ikke imponert og ble kritisert for det samme negative, gjerrige spillet som tsjekkerne. Det lå ingen forventinger om en stor, klassiske velspilt fotballkamp i luften før avspark. Og det skulle det heller ikke bli.

Begge lag lå bakpå og skapte lite. Ikke før tsjekkerne scoret på straffespark etter en time, tok det seg litt opp. Tyskerne utlignet, men kampen gikk til ekstraomganger etter full tid og resultatet 1–1. Her skulle Oliver Bierhoff, som kom inn som innbytter, bli historisk da hans skudd ble fomlet i mål av tsjekkerens keeper. Det første mesterskapet som ble avgjort på golden goal var et faktum. Og tyskerne var mesterskapsvinnere for tredje gang, i en kamp det er liten grunn til å minnes på grunn av fotball-spillet.

Mesterskapets profil

I EURO 1996 stod England for den beste innsatsen det engelske landslaget hadde prestert siden VM-seieren i 1966. De klarte det nesten – og bare det var en liten seier i seg selv, etter at de hadde rotet det til i de to foregående mesterskapene.

Tross semifinaletapet for erke-motstander Tyskland, var det England som stod for mye av fotball-gleden i mesterskapet. David Seaman var glimrende i mål. David Platt og Steve MacManaman storspilte. Alan Shearer ble mesterskapets toppscorer. Men det var en viss Gazza som stod for mye av underholdningen. Et høydepunkt i hans karriere var å bli valgt ut til Mesterskapslaget for EM 1996 – med sitt fantastiske mål og millimetre fra å avgjøre semifinalen, kunne han blitt mesterskapets store helt.

I dag er Paul Gascoigne en fallert og ofte latterliggjort stjerne. Allerede som aktiv spiller rotet han seg bort med fyll og festing, med et kaotisk liv og en rotete karriere. Han ble født i 1967 og var innom en rekke klubber etter at han ble profesjonell i 1985: Etter Newcastle slo han igjennom i Tottenham, som han vant FA-cupen med i 1991. Etter noen år i italienske Lazio vant han to seriemesterskap med skotske Rangers, gikk tilbake til England og Middlesbrough, før han brant opp karrieren i Burnley, Gansu Tianma (Kina), og Boston United.

Han fikk 57 kamper med flagget for brystet. I de to mesterskapene som England har gjort det beste i etter 1966, har han spilt en avgjørende rolle. England kom på fjerdeplass i VM i 1990, og mange husker nok bildene av en gråtende Gazza som trøstes etter et gult kort i

semifinalekampen mot Tyskland – fordi han da måtte stå over neste kamp. Heller burde man huske det fantastiske målet han scoret mot Skottland i EM 1996 (se under).

I 1996 scoret han ett mot Skottland og to da England knuste Nederland i gruppespillets tredje kamp. Som en fantastisk og overraskende kreativ midtbanespiller, hadde han på toppen av karrieren en utrolig evne til å spille medspillerne gode, snu spillet og avgjøre på egen hånd. Han hadde også en intuitiv teknikk, som kanskje bare Zlatan er i nærheten av i våre dager.

Da han la opp som spiller, forsøkte han seg som manager med liten suksess. De siste ti årene har de fleste nyhetene om ham dessverre vært å lese i avisenes skandalespalter. Noe skyldes psykologiske problemer, mye skyldes alkoholisme, med dertil sykdom og rekonvalesens. En trist skjebne for en magisk spiller, som mange – ikke uten gode grunner – mener er en av de beste fotballspillerne verden har sett siden George Best.

1996 SLUTTSPILLRESULTATER

Gruppe 1

England	7 / 2-1-0 / 7-2
Nederland	4 / 1-1-1 / 3-4
Skottland	4 / 1-1-1 / 1-2
Sveits	1 / 0-1-2 / 1-4

Gruppe 2

Frankrike	7 / 2-1-0 / 5-2
Spania	5 / 1-2-0 / 4-3
Bulgaria	4 / 1-1-1 / 3-4
Romania	3 / 0-0-3 / 1-4

Gruppe 3

Tyskland	7 / 2-1-0 / 5-0
Tsjekia	4 / 1-1-1 / 5-6
Italia	4 / 1-1-1 / 3-3
Russland	1 / 0-1-2 / 4-8

Gruppe 4

Portugal	7 / 2-1-0 / 5-1
Kroatia	6 / 2-0-1 / 4-3
Danmark	4 / 1-1-1 / 4-4
Tyrkia	0 / 0-0-3 / 0-5

Kvartfinaler

Spania – England 0–0 (eeo.) – 4–5 etter straffesparkkonkurranse
Frankrike – Nederland 0–0 (eeo.) – 5–4 etter straffesparkkonkurranse
Tyskland – Kroatia 2–1
Tsjekia – Portugal 1–0

Semifinaler

Frankrike – Tsjekia 0–0 (eeo.) – 5 – 6 etter straffesparkkonkurranse
England – Tyskland 1–1 (eeo.) – 6 – 5 etter straffesparkkonkurranse

Finale: Tsjekia – Tyskland 1–2 (eeo.)*

Mål: Patrik Berger (Tsj. 59), Oliver Bierhoff (Tys. 73, 95)

Wembley Stadium, London. 73,611 tilskuere. Dommer: Pierluigi Pairetto (Italia)

*Tyskland vant på Golden Goal

UEFA Euro 2000

10. juni – 2. juli 2000

Vertsnasjoner: Nederland og Belgia

Finale

Frankrike – Italia 2–1 (eeo.) Frankrike vant på Golden Goal

Topp scorere (5 mål)

Patrick Kluivert (Nederland) og Savo Milošević (Jugoslavia)

Tallenes tale

16 medvirkende lag. 85 mål på 31 kamper. Totalt 1,122.833 tilskuere, på åtte stadioner i 8 byer i to land:

I Nederland: Rotterdam, Amsterdam, Eindhoven og Arnhem.

I Belgia: Brussel, Brugge, Liège og Charleroi.

EURO 2000

Om mesterskapet i 1996 i perioder var preget av defensiv og negativ fotball, var dette snudd til langt mer angrepvillig spill fire år senere. Det viser seg også i målprotokollen for det 11. europamesterskapet i fotball: Med 85 mål på 31 kamper er det hele 21 flere mål enn i det forrige EM, og er med det det mest målrike EM-mesterskapet i historien.

EURO 2000 skulle som mesterskapet i 1984 bli et ny, flott reklame for europeisk fotball, og har flere kamper som rangeres høyt på listene over tidenes EM-øyeblikk. Det var et mesterskap som kunne skilte med profiler som Figo, Raul, Paolo Maldini, Zinedine Zidane, deBoer-brødrene og Denis Bergkamp, Patrick Vieira og Thierry Henry, og topp scorere Patrick Kluivert og Savo Milosevic. Og da er fornærmende mange utelatt. Det skulle bli et nytt glitrende eksempel på europeisk fotball-kultur, og være med på å sementere det europeiske mesterskapet som verdens nest mest populære fotball-turnering.

For første gang ble mesterskapet arrangert av to nasjoner – Nederland og Belgia delte vertskapsrollen. Og særlig var det Nederland som skulle

prege mesterskapet. Ikke bare var laget tilbake i mesterskapsform, tross interne stridigheter, men den nederlandske fanskaren sørget for å farge mesterskapet oransje. Men det var Frankrike som var de store favorittene. De hadde vunnet VM på hjemmebane to år tidligere, og kom til EM med ett mål – å gjøre seg selv historiske, som den første nasjonen som holdt VM- og EM-pokalen samtidig.

Dette var også det første – og til nå eneste – EM-mesterskapet Norge har klart å kvalifisere seg til. De stilte til kvalifiseringsspillet i gruppe med Slovenia, Hellas, Latvia, Albania og Georgia. Ikke avskrekkende motstand, men for alle med et snev av kunnskap om den norske landslags-historikken er det likevel en liten prestasjon at vi vant gruppen og ble direkte kvalifisert til sluttspillet. Så langt, alt vel.

De 16 kvalifiserte lagene (av 49 lag i kvalifiseringsrundene, med Nederland og Belgia automatisk kvalifisert) ble delt i fire grupper:

Gruppe 1: Portugal, Romania, England og regjerende mestere Tyskland

Gruppe 2: Italia, Tyrkia, Belgia og Sverige

Gruppe 3: Spania, Jugoslavia, Norge og Slovenia – som begge deltok i sluttspillet for første gang.

Gruppe 4: Nederland, Frankrike, Tsjekkia og Danmark – en gruppe der alle var tidligere EM-vinnere (selv om Tsjekkia i 1976 stilte som Tsjekkoslovakia og var delt siden de vant det året).

Kampene ble fordelt mellom fire nederlandske og belgiske byer, med finalen satt til Rotterdams Feijenoord stadion. I Nederland ble kampene spilt i Rotterdam, Amsterdam, Eindhoven og Arnhem. I Belgia gikk kampene i Brussel, Brugge, Liège og Charleroi.

Mesterskapets store overraskelse kom i Gruppe 1. Regjerende mestere Tyskland stilte i gruppe med erkemotstander England, Portugal og Romania. England var ute etter revansj etter semifinaletapet på straffekonkurranse mot Tyskland i forrige mesterskap, men måtte innse

at de hadde statistikken mot seg: England hadde ikke slått Tyskland i et internasjonalt mesterskap siden VM-finalen på hjemmebanen i 1966.

Men mens Tyskland og England ladet opp med å snuble rundt i historie og tradisjoner, var det var Portugal som kom best ut. De slo England i åpningskampen (3–2), etter at England hadde gått opp til 2–0-ledelse. Et teknisk og taktisk portugisisk lag lot seg inne vippe av pinnen og svarte med et energisk angrepsspill som engelskmennene rett og slett ikke klarte å hamle opp med. Deretter slo de Romania 1–0, og knuste Tyskland 3–0 i den siste kampen. Dermed stod Portugal som gruppevinner, tross alle bookmakeres oddstabeller.

England på sin side nøt en sjelden triumf, da de vant sin kamp mot Tyskland etter et tidlig mål av Alan Shearer. Det skulle bli det siste som hendte for dem i dette mesterskapet, verd å minnes. De hadde muligheten for avansement før den siste kampen mot Romania, men Romania hadde også den muligheten og tok den. De slo England 3–2, og England og Tyskland måtte innse at ingen av lagene hadde prestert i nærheten av å fortjene å komme til sluttspillet. Portugal tok med seg Romania til kvartfinalene, mens England og Tyskland ble sendt hjem. Nederlandsk og belgisk politi pustet lettet ut, for også dette mesterskapet hadde vært preget av vold og uroligheter av tilreisende hooligans, særlig før og etter oppgjøret de to nasjonene i mellom.

Mesterskapets første store skuffelse kom i gruppe 2, der vertsnasjonen Belgia overraskende røk ut allerede i gruppespillet. De vant åpningskampen mot Sverige (2–1) på King Baudouin stadion – en ombygd og omdøpt tidligere Heysel stadion, der det etter de tragiske hendelsene i 1985s Europacup-finale ikke var spilt europeisk cupfotball. Men så gikk de bort og tapte neste kamp mot Italia (2–0), og var dermed avhengig av seier da de møtte Tyrkia i siste kamp – som de også tapte 2–0.

Italia derimot, var i mesterskapsmodus og vant alle sine tre innledende kamper. De tok Tyrkia i første kamp (2–1), deretter Belgia og også Sverige i siste kamp (2–1). Sverige og Tyrkia hadde begge tapt første kamp, spilte uavgjort seg imellom i neste kamp i et målløst oppgjør, og

hadde begge muligheten for avansement om de vant sin siste gruppekamp. Sverige tapte for Italia, mens Tyrkia altså vant over Belgia og kunne for første gang feire en overraskende kvartfinale-plass i et EM.

Den gruppen det her på berget var knyttet desidert størst oppmerksomhet til, var naturlignok gruppe 3. Norge deltok i mesterskapet for første gang, etter sin gruppeseier i kvalifiseringsspillet. Gruppen var ganske åpen, med Spania som favoritter. Jugoslavia var formelt ikke et land lengre, men var Serbia og Montenegro i tospann. De hadde kvalifisert seg – i samme gruppe som blant annet Kroatia, som Serbia formelt var i krig med – mens NATO bombet Jugoslavia for å få slutt på etniske utrenskninger og folkemord. Men når det kommer til fotball, er vi jo alle venner... Slovenia ville ikke være en del av Jugoslavia mer, og stilte som egen nasjon. De var en av de første nasjonene som trakk seg ut da Jugoslavia gikk i oppløsning, allerede i 1991, og holdt seg også mer passive i konflikten som løp løpsk utover i tiåret. Og som Norge var de mesterskaps-deltagere for første gang.

Norge var i fotball-rus etter gruppeseier og kom til EM med stor optimisme. De hadde kvalifisert seg til de to foregående VM og to år tidligere sensasjonelt slått Brazil i gruppespillet, og kommet til utslagsrunden. Det var derfor overraskende, men ikke veldig overraskende at Drillos menn i åpningskampen slo Spania 1-0, etter et mål av Steffen Iversen. I neste kamp gikk de derimot på en smell, da Jugoslavia slo dem 1-0. Fast bestemt på å safe gikk de på banen i tredje kamp for å sikre uavgjort mot Slovenia, ut i fra det håpet om at uavgjort ville holde dersom Jugoslavia vant over Spania – og det var ikke lengere utenkelig, eller også spilte uavgjort. Siden Norge hadde slått Spania i første kamp, ville de være videre på innbyrdes oppgjør. Men passivitet, feighet og defensive innstillinger lønner seg aldri i det lange løp.

For Spania hadde slått Slovenia i sin andre gruppekamp, og med seier i siste kamp ville de være gruppevinner, dersom Norge og Slovenia spilte uavgjort. Møtet med Jugoslavia ble en uhyre nervepirrende kamp, og dertil mesterskapets mest målrike oppgjør. Til da. Det stod helt likt til det nærmet seg full tid. Jugoslavia ledet 3-2. Men så satte spanjolene inn dødsstøtet, scoret to på overtid før dommeren rakk å blåse av kampen

og vant det som mange hevder er de europeiske mesterskapenes beste fotballkamp.

Og Norge ble den store taperen, for Jugoslavia – med like mange poeng – slo Norge på innbyrdes oppgjør og Norges strategi hadde feilet. Spania og Jugoslavia gikk til kvartfinalene.

I gruppe 4 var utfallet kanskje ikke lettere å spå, men Nederland og Frankrike var klare favoritter, med Tsjekkia og Danmark som outsiders. Danmark hadde prestert lite siden EM-seieren åtte år tidligere mens Tsjekkia kom til finalen i mesterskapet i 1996, og begge hadde de hatt Tyskland som motstander i finalene. Nederland søkte en ny triumf, nå på hjemmebane etter mesterskapsseieren i 1988. Som gikk i Vest-Tyskland. Og de skulle komme til å dominere mesterskapet, selv om naboen i vest var den store favoritten til trofeet.

Frankrike slo Danmark 3–0 i gruppens første kamp, og Nederland tok Tsjekkia med et mål. I neste runde slo Frankrike Tsjekkia (2–1), mens Nederland slo Danmark 3–0. Det betød at de stod om gruppeseier i siste oppgjør mellom Nederland og Frankrike, mens kampen mellom Tsjekkia og Danmark kun ble spilt for ærens skyld. Danmark – gamle EM-mestere – skulle i denne kampen ta en rekord de skryter lite av å inneha: Da de tapte 2–0 for Tsjekkia ble de det første og eneste laget i historien som har gått gjennom et EM-sluttspill med tre tap og ingen mål. Det er faktisk mesterskapets verste innsats noensinne.

Og med også Danmark ute, var alle tre skandinaviske lag dermed slått ut i gruppespillet. EURO 2000 ble ikke et godt mesterskap for den nordiske fotball-filosofien.

Kvartfinalene skulle inneholde flere kamper med flott fotball – og nye minneverdige oppgjør. Kampene ble trukket slik:

Tyrkia – Portugal

Spania – Frankrike

Nederland – Jugoslavia

Italia – Romania

Den første kvartfinalen gikk mellom Portugal og Tyrkia. Portugal var høyt oppe etter gruppespillet, der de tok full pott. De hadde få problemer med å slå tyrkerne 2–0. Også Italia hadde full pott etter gruppespillet og hadde heller ikke store problemer med å slå Romania 2–0.

I oppgjøret mellom Spania og Frankrike ble det jevnere. Spania brant et straffespark sent i 2. omgang og Frankrike gikk til semifinalen.

I den andre kampen skulle Jugoslavia igjen være motstander i en kamp med mange mål. Oppgjøret mot Nederland ble en ellevill oransje fest, der Patrick Kluivert skrev seg inn i historien med sitt hat-truck, da nederlenderne smadret Jugoslavia hele 6–1. Og Jugoslavia fikk dermed også en rekord det ikke er hyggelig å skryte om: De har spilt i de to mest målrike kampene i EM-mesterskapets historie – og tapt begge.

I semifinalene tetnet det til. Alle lagene var nå mesterskap-favoritter. Både Portugal og Italia hadde gått gjennom mesterskapet uten tap, Frankrike hadde storspilt med en av tidenes beste midtbanekonstellasjoner og Nederland hadde prestert til hjemmefansens forventinger på hjemmebane. Og de hadde virkelig fordelen av hjemmepublikum, som til de grader hadde satt farge på mesterskapet.

Frankrike og Portugal klarte ikke å avgjøre kampen til full tid. Det stod 1–1 da ekstraomgangene ble blåst i gang, og var det ikke for at Frankrike ble tildelt et svært kontroversielt straffespark på en tilsynelatende hands, ville det nok gått til straffespark-konkurransen. Zinedine Zidane scoret og Frankrike gikk videre på Golden goal. Portugiserne ble rasende og endte opp i håndgemeng med dommeren, noe som førte til lange utestengelser for mange av spillerne. En trist sorti for et lag som virkelig hadde nådd store høyder i mesterskapet.

I den andre semifinalen ble det like dramatisk. Nederlenderne var naturlig nok favoritter, men nederlendernes flyt ble sakte men sikkert malt i biter av et metodisk italiensk lag. Selv med to straffespark til nederlenderne og en utvisning til italienerne, var det ikke nok til å oppfylle det nederlandske publikummets ønske om en ny EM-triumf. Det

stod 0–0 etter full tid, det ble ingen mål i ekstra-omgangene og kampen gikk til straffespark-konkurranse.

Her reddet en opplagt målvakt for italienerne, Francesco Toldo (som at på til var reserve fordi Gianluigi Buffon var ute med skade) de to første nederlandske forsøkene. Italienerne satt sine straffer, bare Kluyvert innfridde for de oransje og selv om Maldini brant sin straffe, kunne italienerne feire 3-1 seier da Bosvelt brant nederlendernes siste forsøk. Italia – litt mot mesterskapets gang – skulle møte Frankrike i finalen. En gedigen skuffelse for hjemmepublikummet og de nederlandske spillerne, som virkelig hadde vært med på å løfte mesterskapet.

Finalen skulle bli nok en dramatisk kamp, i et mesterskap som blir husket for flere historiske gode oppgjør. De fleste hadde nok ønsket seg Nederland mot Frankrike, men da hjemmefavorittene røk ut i semifinalen var Italia et godt alternativ – om enn noe av et lite antiklimaks. Men de hadde på veien vunnet alle sine kamper, og var helt klart et av turneringens sterkeste lag.

Dog vet man med Italia at de sjelden står for de meste underholdende kampene, og slik ble det også her. Italia hadde nådd finalen med disiplinert forsvarsspill og effektivt angrepsfotball. De var gjerrige på ballbesittelsen og kunne være omstendelige. Frankrike på sin side, var midt inne i et av de historiske øyeblikkene da noen av verdens beste fotballspillere også fungerte sammen som et lag, men den samspilte energien som kommer av det.

Italia tok i finalen ledelsen etter 10 minutter inn i andre omgang, etter en tett og jevnspilt første omgang der det franske laget aldri klarte å spille seg gjennom et drillet italiensk forsvar. Italienerne spilte også langt mer offensivt enn både motstandere og publikum hadde fryktet/håpet på, og presset franskmennene like mye tilbake. Men med 1–0 la italienerne seg i velkjent stil bakpå. Frankrike presset, men italienerne holdt stand. Italienerne begynte å presse høyere, og kom til et par sjanser som kunne avgjort kampen i deres favør. Da 90 minutter var gått, trodde de fleste at italienerne skulle klare det, men 4 minutter på overtid hadde franskmennene et siste desperat angrep. Sylvain Wiltord

sende en lav ball som den italienske keeperen ikke nådde, og sendte kampen – lik de to semifinalene – til ekstraomganger.

Det endte med avgjørelse på Golden goal – som i mesterskapet fire år tidligere. Italienerne måtte nå høyere på banen, franskmennene spilte for sine gjennombrudssjanser, og et lite minutt før dommeren blåste av den første ekstra-omgangen, smalt David Trezeguet ballen bak Toldo fra et innlegg, som så langt hadde vært en mur. Italienerne – som var sikre på å ta sitt andre EM-trofé etter seieren i 1968, måtte se seg slått på målstreken. Franskmennene derimot, kunne feire at de hadde oppnådd målet om å bli det første laget til å vinne EM som regjerende VM-mester. En historisk bragd.

Mesterskapets profil

I et mesterskap preget av fantastisk innsats fra store profiler, kan det syntes urettferdig å bare velge én. Men dette skulle bli Frankrikes mesterskap. Og den historiske EM-seieren – som betød at de som første nasjon stod som både regjerende VM- og EM-mestere – kom mye av at nasjonen hadde en midtbane av historisk kvalitet. Og den største spilleren av dem alle, var uten tvil Zinedine Zidane.

Zizou – som er kallenavnet hans – ble født i 1972 i Marseille, og døpt Zinedine Yazid Zidane (han har algerisk/berberske aner). Som offensiv midtbanespiller preget han det franske landslaget siden debuten i 1994 og til han la opp som spiller etter VM i 1996. Hans nedskalling i VM-finalen i 2006 – hans annonserte siste kamp – var en sjokkerende exit for en karriere som får mange til å hevde at han faktisk er tidenes beste fotballspiller. Han er valgt til historiens nest beste europeiske spiller – bare slått av Johan Cruyff.

Zidane hadde en teknisk eleganse, et overblikk og en ballkontroll og sin følsomme pasnings- og skuddfot som svært få i historien kan matche. Han var en komplett begavelse, like god til å dominere midtbanene som foran mål. På det franske landslaget spilte han i en periode der de rundt tusenårsskiftet herjet de internasjonale turneringene, med VM-gull i 1998 og EM-gull i 2000 som høydepunkter; i VM-finalen scoret han to

mål og han ble valgt som turneringens beste spiller i EM. Totalt scoret han 31 mål på sine 108 landskamper.

Han begynte karrieren for Cannes og Bordeaux før han gikk til Juventus. Da han i 2001 ble solgt til Real Madrid, for 75 millioner Euro, ble han verdens dyreste fotball-spiller. Han hadde da to seriemesterskap i Italia, og skulle få ytterligere suksess for spanjolene med både seriemesterskap i 2003 og Champions League-gull i 2002.

Han ble valgt som FIFAs Årets spiller tre ganger, i 1998, 2000 og 2003, og vant i 1998 Ballon d'Or.

For tiden er Zidane fersk trener for Real Madrid, og ligger i skrivende stund an til både suksess i den spanske ligaen og i Champions League. Han har et par år vært klubbens assistent-trener, under Carlo Ancelotti, og var med på å vinne både Champions League og den spanske cupen. Etter noen sesonger som hovedtrener for Real Madrids B-lag, Real Madrid Castilla, tok han over som hovedtrener for Real Madrid vinteren 2016.

2000 SLUTTSPILLRESULTATER

Gruppe 1

Portugal	9 / 3-0-0 / 7-2
Romania	4 / 1-1-1 / 4-4
England	3 / 1-0-2 / 5-6
Tyskland	1 / 0-1-2 / 1-5

Gruppe 2

Italia	9 / 3-0-0 / 6-2
Tyrkia	4 / 1-1-1 / 3-2
Belgia	3 / 1-0-2 / 2-5
Sverige	1 / 0-1-2 / 2-4

Gruppe 3

Spania	6 / 2-0-1 / 6-5
Jugoslavia	4 / 1-1-1 / 7-7
Norge	4 / 1-1-1 / 1-1
Slovenia	2 / 0-2-1 / 4-5

Gruppe 4

Nederland	9 / 3-0-0 / 7-2
Frankrike	6 / 2-0-1 / 7-4
Tsjekkia	3 / 1-0-2 / 3-3
Danmark	0 / 0-0-3 / 0-8

Kvartfinaler

Tyrkia – Portugal 0–2
Spania – Frankrike 1–2
Nederland – Jugoslavia 6–1
Italia – Romania 2–0

Semifinaler

Portugal – Frankrike 1–2 (eeo.)
Nederland – Italia 1–3 (på straffespark-konkurranse)

Finale: Frankrike – Italia 2–1 (eeo.)*

Mål: Marco Delvecchio (Ita. 55), Sylvain Wiltord (Fra. 90+3), David Trezeguet (103)

Feijenoord Stadion, Rotterdam. 48,200 tilskuere. Dommer: Anders Frisk (Sverige)

* Frankrike vant på Golden Goal

UEFA Euro 2004

12. juni – 4. juli 2004

Vertsnasjon: Portugal

Finale

Portugal – Hellas 0–1

Topp scorer (5 mål)

Milan Baroš (Tsjekkia)

Tallenes tale

16 medvirkende lag. 77 mål på 31 kamper. Totalt 1,156.473 tilskuere, på ti stadioner i åtte byer: Lisboa, Porto, Aveiro, Braga, Coimbra, Faro-Loulé, Guimarães og Leiria.

EURO 2004

Det 12. europeiske mesterskapet i fotball skulle bli fullt av overraskende resultater. Det ble avholdt i Portugal, som var vertskap for første gang. De hadde fire år tidligere gjort det svært bra, og røk ut i semifinalen i en kamp som blir husket mer fordi laget angrep dommeren etter en tvilsom straffeavblåsning og mindre for deres finslepne tekniske spill. Nå var de på jakt etter triumf på hjemmebane, men statistikken var mot dem – på de foregående elleve mesterskapene hadde bare tre vertsnasjoner kommet til finalen på eget gress: Spania (1964), Italia (1968) og Frankrike (1984).

I dette mesterskapet skulle Portugal skape historie ved at de spilte både åpningskampen og finalen mot samme lag. Det hadde ikke skjedd tidligere, og betød at motstander Hellas også ble historiske. Hellas hadde – i motsetning til Portugal – uhyre lite å vise til i internasjonal fotball. De hadde kvalifisert seg til sluttspillet bare en gang tidligere, i 1980, da de røk ut med en uavgjort og to tap. Faktisk hadde de aldri før vunnet en kamp i et sluttspill, verken i EM eller VM. I 2004 skulle de sjokkere en helt fotballverden, og stå for en av de største sensasjonene i et internasjonalt fotball-mesterskap.

Turneringen bestod at 16 lag, fordelt på fire grupper:

Gruppe 1

Vertsnasjon Portugal, Hellas, Spania og Russland

Gruppe 2

Regjerende mester Frankrike, England, Kroatia og Sveits

Gruppe 3

Sverige, Danmark, Italia og Bulgaria

Gruppe 4

Tsjekkia, Nederland, Tyskland og Latvia

Av deltagende nasjoner var det bare Latvia som var med for første gang. Kampene ble spilt i Lisboa, Porto, Aveiro, Braga, Coimbra, Faro-Loulé, Guimarães og Leiria.

Den eneste viktige regelendringen i dette mesterskapet var at ordningen med Golden goal var avviklet, etter en del press, og erstattet med Silver goal. Det betød at om en kamp gikk til ekstraomganger, ville ekstraomgangen bli spilt ferdig dersom et lag scoret. Laget som ledet etter hver ekstraomgang, var kampens vinner.

Mesterskapets åpningskamp gikk som nevnt mellom vertsnasjonen og Hellas – en ubetydelighet i EM-sluttspillet historie. Men i kvalifiseringsrundene hadde de vunnet sin gruppe, mye takket være et disiplinert forsvarsspill og effektive kontringer, drillet inn av deres tyske trener, Otto Rehhagel. De hadde sågar på veien tvunget en annen nasjon i sluttspill-gruppen til play-off-runde, selveste Spania. Hjemmefansen forventet naturlig nok seier, særlig ettersom de hadde sikret seg Luiz Filipe Scolari – den brasilianske treneren som i VM to år tidligere hadde ledet Brasil til gull. Men det var grekerne som kom best i gang, og før portugiserne klarte å spille seg inn i kampen hadde de produsert flere store målsjanser og ikke ufortjent tok de ledelsen tidlig i omgangen. Portugiserne forsøkte å svare, men resultatet stod seg til pause. I andre

omgang fikk grekerne en tidlig straffe, og portugiserne på stadion ble med ett veldig stille da Hellas gikk opp til 2-0. De la seg deretter bakpå og lot portugiserne kontrollere spillet. Men tross teknisk overlegenhet, skapte de lite av store sjanser og det kom ikke et portugisisk mål før tre minutter på overtid. Hellas hadde sensasjonelt slått vertsnaasjon – en av EM-favorittene – og tatt sin første seier i et internasjonalt mesterskap. Portugal hadde, på sin side, blitt det første laget som tapte en åpningskamp på hjemmebane i et EM-sluttspill.

I den andre kampen vant Spania over Russland, slik de fleste hadde tippet. Men selv om de dominerte kampen med et aggressivt angrepsspill mot et defensivt orientert lag, skapte de få store sjanser. Russland spilte seg til flere muligheter og det var litt flaks som gjorde at Spania tok seieren, med et mål sent i andre omgang. Etter kampen var det høylytte diskusjoner innad i det russiske laget, som endte med at en nøkkelspiller, Alexandr Mostovoi ble sendt hjem etter offentlig kritikk av lagets trener.

I neste runde møtte Spania Hellas, i en tøff kamp med mange dueller og påfølgende gule kort. Spania tok ledelsen i første omgang, men slet mot et godt organisert og disiplinert gresk lag. I andre omgang utliknet grekerne, og selv mot et massivt press fra Spania stod de i mot og tok med seg et viktig poeng.

Portugal hadde kniven mot strupen i kampen mot Russland. De måtte ha poeng – og da en seier – for å være sikre på avansement. Men Russland var i samme situasjon og det var to lag med høye skuldre som gikk til kamp. Portugiserne tok ledelsen tidlig i første omgang, men russerne skapte sin andel av sjanser. I andre omgang ble den russiske målvakten vist av, og med ti mann og uten et par nøkkelspillere var det portugiserne som kunne gå opp til 2-0 – i en omgang uten store muligheter til noen av lagene – og ta med seg alle tre poengene.

I gruppens siste runde var situasjonen dermed den at Portugal måtte vinne mot Spania for å være sikker på avansement, i og med at Russland allerede var slått ut og Hellas stod med fire poeng. Et uavgjort-resultat ville bety at Hellas gikk videre på innbyrdes oppgjør. Oppgjøret mellom

Spania og Portugal ble således et være-eller-ikke-være-oppgjør, og spenningen ble ladet ekstra med at vertsnasjonen ikke hadde slått spanjolene på over 23 år. Det ble en tøff kamp, der portugiserne var det førende laget. Men mål ble det ikke før etter et kvarter inn i andre omgang. Spania forsøkte å svare og hadde et skudd i stangen, men det var portugiserne som ville mest og med massiv støtte fra tilskuerne på tribunen, kunne de feire en seier som ga dem kvartfinaleplass.

I den andre kampen hadde Russland bare æren å spille for, mens både Hellas og Spania kunne gå videre – avhengige av resultatet i den andre kampen. Hellas måtte ha mål for å få bedre målforskjell enn Spania. Nervene begynte å vise seg da et russisk lag med mange endringer fra de to første kampene, scoret etter bare 68 sekunder – det raskeste målet i mesterskapets historie. Russland dominerte kampen, og scoret igjen etter vel et kvarter. Spania var nå videre. Men grekerne ga ikke opp, og med innsatsviljen som hadde preget dem i de to første oppgjørene kjempet de seg tilbake og scoret like før pausesignalet. Russerne dominerte i andre omgang, men grekerne stod i mot og lot ikke russerne få flere mål.

Russland fikk sin lille oppreisning, mens Hellas var i kvartfinalen – på flere scorede mål enn Spania. Mesterskapets andre lille sensasjon var et faktum.

Oppgjørene i Gruppe 2 skulle bli mer forutsigbare. Favoritter var regjerende mestere Frankrike, selv om de hadde skuffet stort i VM to år tidligere. Du måtte nesten være engelsk selv, for å mene at England skulle kunne vinne gull, men de fleste tippet dem til sluttspillet. Kroatia hadde gjort det godt i VM-mesterskapet i 1998 med en kvartfinaleplass, men klarte ikke kvalifisere seg til mesterskapet i 2000, og Sveits hadde aldri kommet forbi gruppespillet i de to foregående mesterskapene.

Kampen mellom outsiderne Sveits og Kroatia i gruppens første runde, ble en målløs affære. Dermed var allerede veien til sluttspillet vanskelig for dem begge, siden alle regnet med at de ville bli slått av England og Frankrike.

Kampen det var knyttet størst forventninger til, var nettopp oppgjøret mellom England og Frankrike. Frankrike begynte sterkest, med flere store sjanser allerede i åpningsminuttene. Men etter nær 40 minutter tok England ledelsen, i mot spillets gang. Etter pause fortsatte den franske dominansen. England brant en straffe og da det stod 90 minutter på kamp-uret, trodde de fleste at England skulle – om enn ganske ufortjent – stikke avgårde med tre poeng. Men så satte Zidane et frispark i nettet, og da franskmennene fikk straffe like etterpå, gjorde ikke Zidane samme feil som Beckham tidligere i kampen. Frankrike tok med seg tre poeng, og viste hvem som fortjente å lede gruppen.

I neste runde jevnet det seg derimot ut da et bestemt England slo Sveits 3–0 mens Frankrike måtte tåle solid motstand fra Kroatia og bare klarte 2–2.

I den siste runden måtte England slå Kroatia for å være helt sikre på avansement, og fikk seg en smell da kroatene gikk opp i ledelsen etter bre 5 minutter. Engelskmennene kjørte på, og med en ung Rooney på topp, skapte de kaos i det kroatiske forsvaret. Fem minutter før pausen utliknet de og scoret ett til før dommeren blåste. I andre omgang festet de grepet, og selv om Kroatia fikk et mål, var de aldri i nærheten av å true engelskmennene, som scoret to til og vant 4–2. I den andre kampen kjempet sveitserne innbitt, men hadde bare æren å spille for. Frankrike kontrollerte og vant til slutt 3–1, og var med det gruppevinner. Frankrike hadde levert, og engelskmennene – som med unntak av EURO 1996 på hjemmebane, røk ut i gruppespillet i mesterskapene i 1988, 1992 og i 2000 – kunne i dette mesterskapet stå med litt rakere rygg.

Den første kampen i gruppe 3 skulle bli husket mest fordi Totti spyttet Poulsen i ansiktet i frustrasjon, etter å ha blitt markert bort i store deler av kampen. Dommeren så ikke hendelsen, men tv-kameraene gjorde det og Totti fikk tre kampers karantene og svekket italienernes muligheter i mesterskapet sterkt. Kampen mellom Italia og Danmark endte for øvrig målløs. I den andre kampen viste Sverige mesterskapstakter, da de slo Bulgaria hele 5–0.

I neste runde måtte bulgarerne innse at mesterskapet var tapt, da også Danmark slo dem 2–0. Danmark kontrollerte kampen og bulgarerne klarte aldri å oppnå annet enn en rekke gule og et rødt kort. Senere samme dag møtte gruppefavorittene Sverige og Italia hverandre. Italienerne hadde gjort endringer pga. Tottis fravær, og begynte kampen sterkt. De presset svenskene bakpå og scoret etter 37 minutter. Presset holdt seg i andre omgang, men så begynte de å hvile på ledelsen og gjorde bytter som forsterket den defensive delen av laget. Svenskene fikk mer ball og begynte å spille seg inn i kampen. Italia holdt stand, men etter 85 minutter hælsparket Ibrahimovic ballen forbi keeper. Italienerne forsøkte svare, men brant flere åpenbare sjanser og kampen endte uavgjort.

Før den siste kampen var situasjonen den at dersom Italia vant over Bulgaria, ville de være videre – med mindre resultatet av kampen mellom Danmark og Sverige ble 2–2. Italienerne frontet konspirasjonsteorier allerede i dagene før kampstart, og svensker og dansker måtte hellig bedyre at de ikke hadde til hensikt å avtale noe spill seg imellom.

Kampen mellom Italia og Bulgaria ble spilt i et forrykende regnvær, og italienerne ble ganske motløse da det viste seg at bulgarerne ikke var kommet for å overrekke italienerne noen enkel match. De ga italienerne real motstand og lenge så det ut som om stillingen skulle ende 1–1 – og hjemreise for Italia.

I den andre kampen gjorde Sverige og Danmark sitt beste for å avverge alle beskyldninger om avtalt spill. Kampen gikk fra angrep til angrep. Danmark tok ledelsen etter vel 30 minutter. Svenskene utliknet tidlig i andre omgang, men danskene gikk opp i ledelsen igjen tyve minutter senere. De hadde ikke til hensikt å gi svenskene fritt leide til kvartfinalene, og svenskene spilte mer og mer hissig i angrep. Noen få minutter før full tid kom headingen som ga 2–2 – og om kampen ikke hadde vært avtalt spill tidligere, ga pasningsspillet på midtbanen som nå fulgte, italienske journalister masse spalteplass i dagene som fulgte.

Ingen av lagene ville risikere resultatet, og da Italia gikk opp i ledelsen mot Bulgaria, var de i noen fattigslige minutter overbevist om at de hadde klart det. Så kom nyhetene fra den andre kampen og trykkpressene begynte å spinne.

Både Sverige og Danmark var videre; begge hadde røket ut i gruppespillet i EURO 2000 – Danmark med tidenes dårligste resultat. Nå var danskene videre – så vidt – på flere mål enn italienerne, mens svenskene tok gruppeseieren.

Alle mesterskap har en ”dødens gruppe” og i dette EM var det gruppe 4. Med Tsjekkia, Nederland, Tyskland og outsider Latvia – med i EM for første gang – var det ikke gitt hvem som skulle klare å komme seg videre.

I den første kampen møtte Tsjekkia Latvia i det alle forventet skulle bli ren overkjøring. Men latvierne ville det annerledes. Selv med massivt press fra Tsjekkia mistet de ikke hodet, de lot ikke tsjekkerne få skape store sjanser og like før halv tid skjedde det – de scoret. I andre omgang var det et mer respektfullt tsjekkisk lag som kom på banen. Også nå presset de høyt, men det gikk over halve omgangen før de klarte å utlikne. Upartiske tilskuere håpet kanskje på en liten skrell fra laget som var med for første gang, men fem minutter før full tid nettet tsjekkerne igjen. Da dommeren blåste av kampen, var de synlig lettet over resultatet.

Tyskland hadde tatt andreplass i VM to år tidligere, men noe hadde skjedd med laget. De spilte uten gnist og inspirasjon, og møtte et nederlandsk lag som spilte med overdreven respekt. Etter en halvtime tok Tyskland ledelsen, resultatet stod seg til det var spilt 75 minutter. Da utliknet Nederland, som nå hadde gjort flere skifter, endret taktikken helt og dominerte kampen. Men flere mål ble det ikke, og da var det slik at begge lagene var avhengig av et godt resultat mot Tsjekkia for å sikre avansement.

Den andre runden i gruppe 4 avgjorde tabellen. Tyskland spilte med store forbehold, de fleste angrepene bestod i langskudd. Latvierne var

hissigere og Tysklands målvakt fikk æren for at kampen faktisk endte 0–0 – imponerende/fatalt resultat, avhengig av hvilken side du ser det fra.

Nederland møtte et selvsikkert Tsjekkia. Nederlenderne stilte med toppet lag, tsjekkerne likeså. Kampen blir ofte trukket frem som mesterskapets store øyeblikk; en av EM-historiens mest minneverdige kamper. Angrepene bølget fra den ene til den andre siden. Begge lag vartet opp med en offensiv innstilling, strålende teknikk, og målsjanser an mas. Nederlenderne fikk to mål, men tsjekkerne svarte med et frenetisk angrepsspill og fikk en redusering før pause.

Andre omgang fortsatte som første, med en storm av sjanser til begge lag. Etter 70 minutter utliknet tsjekkerne og da Nederland fikk en mann utvist få minutter senere, tippet vektskålen i tsjekkernes favør. Nederland var tvunget til å legge seg lengere bakpå, og Tsjekkia slet med å få nettet. Men to minutter før full tid fikk de lirket en ball forbi keeperen, og selv med noen halsbrekkende muligheter til Nederland på overtid, stod resultatet seg.

Tsjekkia var dermed kvalifisert, mens Nederland behøvde en serier over Latvia, forutsatt at Tsjekkia enten spilte uavgjort eller slo Tyskland. Oppskriftsmessig gjorde Nederland kort prosess mot Latvia og vant 3–0. Tyskerne møtte et Tsjekkia som hadde gjort massive endringer siden siste kamp, i det de sparte flere nøkkelspillere til kvartfinalene. Men selv mot et b-preget Tsjekkia skulle Tyskland slite med å score, og deres taktikk med å tviholde på kontrollen på midtbanen gjorde dem sårbare bakover og tannløse fremover. De tok ledelsen etter 25 minutter, og da resultatet fra den andre kampen kom, tente det kampmoralen. Tsjekkerne lot det hele naturlig nok ikke synlig gå inn på seg. Etter pausen skiftet Tsjekkia innpå et par friske ben i angrep og tok over spillet. To mål og dommerens fløyte var nok til sende Tyskland ut av EM.

Tsjekkia ble gruppevinner; det eneste laget i gruppespillet med perfekt resultat og med mesterskapets beste fotball. Nederland kunne feire kvartfinalen foran selveste Tyskland, som igjen skuffet i et EM-mesterskap.

Kvartfinalene ble trukket slik:

Portugal – England

Frankrike – Hellas

Sverige – Nederland

Tsjekkia – Danmark

Naturlig nok ble det størst oppmerksomhet om Portugals møte med England. At England hadde slått Portugal i VM i 1966 gjorde engelsk presse et stort poeng ut av; for alle andre var det mer et tegn på hvor lite det engelske laget hadde utrettet siden den tid. Men engelskmennene gikk opp i ledelsen allerede etter tre minutter. Portugal svarte med flere store sjanser, engelskmennene svarte tilbake. Men etter en halv time ble Rooney felt, og det ble raskt klart at det var alvorlig. Han haltet av banen med brukket ben og uten det som hadde vært det engelske lagets kreative motor, begynte portugiserne å ta styringen i kampen. England la seg bakpå, og konsentrerte seg om forsvarsspillet. De skapte lite fremover, rotet seg bort på midtbanen, men ga portugiserne få muligheter foran eget mål. Det måtte taktiske bytter til, før portugiserne fikk hull på byllen. Men bare ett mål og kampen gikk til ekstra-omganger. Etter fem minutter i den andre omgangen tok Portugal ledelsen. De hadde taket på kampen og da alle trodde England ville ryke ut på Silver goal-ordningen, fikk de en utlikning med bare få minutter igjen av kampen. Det gikk til straffespark-konkurranse for engelskmennene – igjen. Beckham misset engelsmennenes første, men portugiserne bommet også på ett og etter de fem oppsatte spillerne stod det 4–4. De første straffene i sudden death ble satt. Innbytter Dario Vassell – som kom på for Rooney – ble så syndebukken med en svak straffe som den portugisiske målvakten enkelt fanget. Portugal satte sin straffe og engelskmennene var ute.

I den andre kampen forventet alle at mesterskaps-favoritt Frankrike skulle sende hjem Hellas uten problemer, men sta grekere ville det annerledes. I første omgang hadde ikke franskmennene ett eneste skudd på det greske målet, mens grekerne produserte 4-5 store sjanser og den eneste av Frankrikes spillere som leverte – målvakten Barthez –reddet dem fra total ydmykelse. Andre omgang fortsatte i samme spor.

Frankrike gjorde noen bytter og kom mer med i kampen, men i det 65. minuttet scoret Hellas og franskmennene klarte aldri å svare. Hellas hadde sensasjonelt – og ikke minst fullt fortjent – gått til semifinalen på bekostning av selveste Frankrike.

Oppgjøret mellom Sverige og Nederland ble en ganske forglemmelig affære. Det stod målløst etter full tid og det ble ingen mål i ekstraomgangene, i en kamp der de store sjansene glimret med sitt fravær. Også denne kvartfinalen ble avgjort på straffer. Nederland hadde tapt de foregående fire kampene som hadde gått til straffespark-konkurranse, men en god redning av van der Sar reddet kampen for dem, og svenskene måtte reise hjem.

I den siste kvartfinale-kampen gjorde Tsjekkia store endringer i laget fra kampen mot Tyskland. Utvilte tsjekkere møtte standhaftige dansker, som ikke ga fra seg rom på egen banehalvdel. Det var klart hvem som var det førende laget, og i andre omgang fikk Tsjekkia sitt første mål, fortjent nok. Danskene ble tvunget til å være mer offensive, noe som ga større rom for tsjekkerne og mesterskapets toppscorer, Liverpool-spilleren Milan Baroš, satte to baller til i nettet og hadde med det scoret fem mål totalt.

I den første semifinalen forventet alle en toppkamp, mellom Portugal og Nederland. Men nederlenderne klarte aldri å heve seg og ganske raskt ble det klart at det bare var et spørsmål om tid før portugiserne ville ta ledelsen. Noe de også gjorde etter en halv times spill. Portugal sløste med mulighetene mens Nederland ikke klarte å skape mye. I begynnelsen av andre omgang gikk Portugal opp til 2–0, og det måtte et selvmål til for at Nederland skulle få sin redusering. Det burde egentlig stått flere mål til portugiserne på resultattavlen, i det de ble det første vertslaget på tyve år som spilte seg til finalen i et EM-mesterskap.

I den andre kampen måtte Tsjekkia ta på seg en soleklar favoritt-rolle mot et Hellas som ingen kunne tro hadde klart å spille seg helt til semifinalene. Men igjen skulle dagen inneholde både en sensasjon og et lite historisk øyeblikk. Hellas spilte defensiv og tett fotball, og taktikken var fullkomment riktig mot tekniske, raske tsjekkere, som uten tvil

hadde stått for den beste angrepsfotballen i mesterskapet så langt. Tsjekkerne kom ingen vei, mot et solid og organisert Hellas. Tsjekkerne hadde gode sjanser, grekerne skapte et par muligheter, men kampen gikk målløst mot slutt. I ekstraomgangene var tsjekkerne, som hadde løpt og løpt og løpt hele kampen, synlig slitne og Hellas tok føringen. De satte inn en bølge av angrep, og like før dommeren skulle blåse av den første ekstraomgangen, scoret de på en heading. Tsjekkerne måtte innse at de ikke hadde tid til å rekke et nytt angrep, og for første gang i mesterskapets første historie ble en kamp avgjort på Silver goal.

Hellas var allerede en sensasjon, men favoritter var likevel vertsnaasjon Portugal, da de to møttes i finalen. Grekernes tyske trener, Otto Rehhagel, sa etter semifinale-kampen mot Tsjekkia at "det er ikke alltid slik at det beste laget vinner." Men det var ikke sant i den kampen, og det var ikke flaks at Hellas nå var i finalen. De hadde spilt taktisk perfekte kamper, kanskje vel defensive til tider, men hadde også en svært solid midtbane og gode angrepsspillere. Portugal var nå fullstendig klar over at de ikke kunne undervurdere motstanderen, slik andre hadde feilet på tidligere i mesterskapet.

Dette ble den første gang i EMs historie at finalen ble en repetisjon av mesterskapets første kamp. Ikke bare i lagene, skulle det vise seg, men også hva gjaldt resultatet. Ikke uventet hadde Portugal ballen det meste av tiden, men tålmodige grekere visste at de var solide i forsvar og giftige på kontringer. De hadde bedre tid enn Portugal, som halset etter et ledermål. Etter vel en time spilt tok Hellas ledelsen på en heading fra corner ved Angelos Charisteas, på den tiden en Werder Bremen-spiller. Portugiserne hadde fremdeles spillet, men grekerne ga dem massiv motstand i forsvaret. Etter kampen ble grekernes forsvarsspiller Theodoros Zagorakis ikke uten grunn valgt til turneringens spiller; ikke bare hadde han ledet dem til EM-gull, han hadde også rekorden med flest taklinger i hele mesterskapet.

Angelos-Charisteas-008

Portugiserne klarte aldri å utlikne, tross store sjanser. Frustrasjonen begynte å bre seg mens grekerne holdt hodet kaldt og hadde all verdens tid. Da dommeren blåste av kampen var en av de største sensasjonene i

fotballens historie et faktum. Outsideren hadde – med taktisk klokhet – spilt seg til gull i et europeisk mesterskap. Brasilske Scolari kunne blitt historisk som den første trener med VM- og EM-gull. Isteden for ble Portugal den første vertsnaasjonen til å tape en finale. Og det ble den litt tørre tyskeren Otto Rehhagel som gikk inn i bøkene – som hjernen bak det meste overraskende trofé-røveriet noen gang.

Mesterskapets profil

I dag sitter Theodoros Zagorakis og jobber med løsninger på den greske statsgjelden og andre viktige spørsmål, som MEP-representant for Hellas i Europa-parlamentet. Om det går veien eller ikke, vet ingen. Men Zagorakis har god erfaring med å jobbe i motbakke, for noen ingen andre tror på. Belønningen han fikk for den erfaringen kom da han i 2004 ble valgt til turneringens beste spiller i EURO 2004 – og som Kampens beste spiller i finalen, der Hellas slo Portugal i den største sensasjonen i mesterskapets historie.

Zagorakis ble født i 1971. Han debuterte som defensiv midtbanespiller i den greske klubben Kavala, før han gikk til en annen gresk klubb, PAOK. Her imponerte han såpass at han fikk to sesonger i engelske Leicester City, som han spilte to ligacup-finaler med, hvorav klubben vant den ene. Misfornøyd med manageren og lite spilletid dro han så tilbake til Hellas, tok noen sesonger i italienske Bologna, før han avsluttet karrieren i PAOK. Klubben var da i store problemer, og da Zagorakis la støvlene på hylla tok han på seg den lite takknemlige jobben med å forsøke å få klubben tilbake på føttene. Han lykkes i det store og hele, men drastiske innsparinger gjorde den en gang umåtelig populære spilleren upopulær blant fansen og i 2012 trakk han seg som klubbens president.

Han har de siste årene lagt fotballen bak seg, og satser nå på en karriere som politiker. Som spiller var han kjent som en særdeles tøff og kompromissløs midtbanespiller, som nøt stor autoritet. Hans oppofrende spill gjorde han i sin tid til Hellas' mest populære spiller, og han var endog nominert som Årets spiller i Europa i 2004, etter

innsatsen i EM. Den innstillingen behøver han nok i fullt mon nå, når motstanderen er det europeiske byråkratiet.

Om den greske innsatsen under EM har Zagorakis selv dette å fortelle:

We wanted to go there and show that our run over the previous two years was no fluke. Also that all the results that got us top of our group and led to our qualification were no fluke... We knew that, if we started well in the tournament, we could progress. And so it happened. We were feeling good, we showed that we knew what we were after on the pitch. I remember we were performing better than our opponents, who were the hosts; they had the fans on their side, they had more illustrious names. But in football there are also other things that matter and the Greek squad showed that. Whoever got to play fought tooth and nail for the team ... the most important thing is that we didn't panic... We didn't surrender. And when the referee ended the match (i.e. finalen), it was as if the lights went out ... another blank spot in my memory ... the constant smile of an idiot on my face for I don't know how many minutes ... unbelievable moments.

2004 SLUTTSPILLRESULTATER

Gruppe 1

Portugal 6 / 2-0-1 / 4-2

Hellas 4 / 1-1-1 / 4-4

Spania 4 / 1-1-1 / 2-2

Russland 3 / 1-0-2 / 2-4

Gruppe 2

Frankrike 7 / 2-1-0 / 7-4

England 6 / 2-0-1 / 8-4

Kroatia 2 / 0-2-1 / 4-6

Sveits 1 / 0-1-2 / 1-6

Gruppe 3

Sverige 5 / 1-2-0 / 8-3

Danmark 5 / 1-2-0 / 4-2

Italia 5 / 1-2-0 / 3-2

Bulgaria 0 / 0-0-3 / 1-9

Gruppe 4

Tsjekkia 9 / 3-0-0 / 7-4

Nederland 4 / 1-1-1 / 6-4

Tyskland 2 / 0-2-1 / 2-3

Latvia 3 / 0-1-2 / 1-5

Kvartfinaler

Portugal – England 2–2 (eeo.) 6–5 etter straffespark-konkurranse

Frankrike – Hellas 0–1

Sverige – Nederland 0–0 (eeo.) 4–5 etter straffespark-konkurranse

Tsjekkia – Danmark 3–0

Semifinaler

Portugal – Nederland 2–1

Hellas – Tsjekkia 1–0 (eeo.)

Finale: Portugal – Hellas 0–1

Mål: Angelos Charisteas (57)

Estádio da Luz, Lisboa. 62,865 tilskuere. Dommer: Markus Merk (Tyskland)

UEFA Euro 2008

7. – 29. juni 2008

Vertsasjoner: Østerrike og Sveits

Finale

Spania – Tyskland 1–0

Topp scorer (4 mål)

David Villa (Spania)

Tallenes tale

16 medvirkende lag. 77 mål på 31 kamper. Totalt 1,140.902 tilskuere, på åtte stadioner i åtte byer i to land:

Østerrike: Wien, Klagenfurt, Salzburg og Innsbruck

Sveits: Basel, Bern, Genève og Zürich

EURO 2008

For andre gang ble et EM-sluttspill delt mellom to vertsasjoner, Østerrike og Sveits. Sveits hadde deltatt i sluttspillet to ganger tidligere, i 1996 og 2004, mens Østerrike var med for første gang. Det 13. sluttspillet skulle også – som sluttspillet i 2004 – bli et mesterskap med en del overraskende resultater, der gamle storheter falt og mindre fotball-nasjoner fikk vise seg frem. Men det ble også en turnering som varslet at en sovende gigant i europeisk fotball endelig hadde våket, og skulle komme til å dominere nasjonale turneringer for både landslag og klubblag i tiåret som fulgte.

Kvalifiseringen hadde forløpt uten de store kontroverser. Østerrike og Sveits var automatisk kvalifisert. England ble den eneste seedete nasjonen som ikke klarte å kvalifisere seg, mens Russland ble den eneste ikke-seedete nasjonen som klarte det.

Turneringens 16 lag ble fordelt på fire grupper, slik:

Gruppe 1

Vertsnasjon Portugal, Tyrkia, Tsjekkia og vertsnasjonen Sveits

Gruppe 2

Kroatia, Tyskland, Polen og vertsnasjonen Østerrike

Gruppe 3

Nederland, Italia, Romania og Frankrike

Gruppe 4

Spania, Russland, Sverige og regjerende mestere Hellas

Av nasjonene var Polen med i et EM-sluttspill for første gang, sammen med Østerrike.

En viktig regel-endring til dette sluttspillet Silver Goal-ordningen avvirket; alle kamper gikk nå til straffespark-konkurranse etter uavgjort resultat i ekstraomgangene. Også i utslagsrunden var det gjort viktige endringer. Lagene fra gruppe 1 og 2 ble adskilt fra lagene i gruppe 3 og 4 i utslagsrunden. Dette for å gjøre det umulig at to lag fra samme gruppe skulle kunne møtes i finalen. I denne turneringen ble også alle kampene etter gruppespillet samlet på bare to stadioner, i sveitsiske Basel og østeriske Wien, noe som samlet publikum og førte til mindre reising for lagene.

Denne gang spilte også nasjonene om et helt nytt trofé. Det het fremdeles Henri Delaunay-trofeet og var en nesten nøyaktig kopi av det gamle trofeet. Men noen hadde visst ment at original-trofeet var for lite og man laget et nytt og større, der seirende nasjons navn nå blir inngravert på selve trofeet.

Tradisjonen tro spilte vertsnasjonen i turneringens første kamp, og siden det her var to falt valget på Sveits. Det ble ikke den oppturen hjemmepublikummet ville ha, for sveitserne tapte 1–0 i Basel for et nesten like tannløst Tsjekkia. Sveits hadde klart seg gjennom gruppespillet i VM to år tidligere uten å slippe inn mål, bare for å ryke ut på straffespark-konkurranse i mellomrunden. Siden den gang hadde de labre resultater, og hadde nok ikke klart å kvalifisere seg til EM dersom

de måtte. Nå var de sugne på å vise hva de var gode for. Men da kaptein Alexander Frei måtte ut med skade – han stod for de store sjansene i første omgang – like før pause, raknet angrepsspillet til sveitserne. Tsjekkia skapte ikke stort de heller, men fikk mål på et dårlig klarert hjørnespark etter 70 minutter. Sveitserne presset, men tsjekkerne hadde få problemer med å kontrollere kampen og innkassere tre poeng.

I den andre kampen var det knyttet større spenning til Portugal, særlig ettersom Cristiano Ronaldo hadde hatt en svært god – og målrik – sesong for Manchester United i foregående sesong. Tyrkerne var forberedt, men Portugal hadde også andre spillere som kunne prestere. Ikke uventet vant de 2–0, i en kamp der de aldri lot tyrkerne komme til de store sjansene. Mer uventet var det at dette skulle bli en skikkelig wake-up-call for Tyrkia, som i neste kamp slo vertsnasjonen 2 – 1 i en kamp som ble avviklet i et øsende regnvær. Store vanddammer satte en stopper for alt finspill, og kampen ble et gjørmebad. Sveits tok ledelsen, men Tyrkia utliknet tidlig i andre omgang og tok så føringen på kampen. På overtid fikk de nok et mål, og skuffede sveitserne måtte innse at mulighetene for avansement var vasket bort.

I siste runde fikk de dog en liten oppreisning. Portugal var allerede videre, og sparte flere av sine viktigste spillere. De stilte med hele åtte nye spillere, som alle var ivrige etter å vise seg frem med tanke på kommende kamper. Sveitserne var mest opptatt av å vise seg frem, og det hele ble en overraskende underholdende kamp, der to lag uten noe å spille for kunne slippe seg løs. Portugiserne kontrollerte mye av spillet, men sveitserne kom til flere store sjanser og etter 71 minutter fikk de uttelling. En straffe 12 minutter før full tid fastsatte resultatet, og Sveits kunne i det minste skryte av å ha slått vinner av Gruppe 1.

Mer spenning knyttet det seg til den andre kampen, der hvert lag ville gå videre med en seier, og der uavgjort ville sende Tsjekkia videre på bedre målforskjell. Tsjekkerne begynte sterkest, og ledet 2–0 da det var spilt en time. Tyrkerne hadde flere ute med skader og presset på for en redusering, som kom bare minutter etter Tsjekkias andre mål. Og da det nærmet seg full tid, fikk de ett mål til, etter en gedigen tabbe av målvakt Petr Cech – på de tiden rangert som verdens beste målvakt. Det gikk

mot overtid. Tyrkia fikk målvakten utvist. Da tyrkerne satte inn et siste angrep bare sekunder før dommeren skulle blåse, sendte de avgårde en suser, et herlig skrudd skudd som gikk over Cech, traff tverrliggeren og gikk inn. Nok en gang hadde Tyrkia snudd en kamp i siste sekund og tatt med seg tre poeng. Og ganske overraskende var de med det gått videre til utslagsrundene, sammen med Portugal.

I gruppe 2 tippet de fleste ikke uten grunn Tyskland som gruppevinnere, med Kroatia som en følgesvenn til kvartfinalene. Og Tyskland vant sin første kamp over Polen med 2–0, mens Kroatia slo vertsnasjonen Østerrike med 1–0. Østerrikerne var heller ikke særlige optimistiske etter en laber oppkjøring til mesterskapet, men det var likevel sårt å tape åpningskampen på egen jord. Kroatia hadde dominert første omgang, og holdt solid stand mot Østerrikes angrepsrekker i andre omgang. Tyskerne på sin side, hadde få problemer med å vinne over et tannløst Polen.

Men i neste runde åpnet det seg da Kroatia slo Tyskland 2–1, og Østerrike og Polen spilte uavgjort, 1–1. Dermed var det plutselig Kroatia som ledet an gruppen. De hadde en kamp igjen mot Polen som de kunne risikere å tape og likevel gå videre, mens vinneren av Tyskland–Østerrike ville ta andreplassen. I kampen mot Tyskland kledde Kroatia av tyskerne, som hadde store problemer med kjappe og teknisk dyktige angrepsspillere. Resultatet var svært fortjent og plutselig var Kroatene en av favorittene i kvartfinale-runden. I den andre kampen hadde Østerrike fortjent seieren, men var for svake i avslutningene. Polen tok ledelsen, Østerrike utliknet på straffe, og resultatet stod seg i en kamp som var preget av mye knuffing og et par grove dommerfeil.

Kroatia var videre og bare resultatene i siste kamp ville alene avgjøre hvilken nasjon som fulgte dem til kvartfinalene – det kunne bli hvilket som helst av de tre andre i gruppen. Nok en tannløs forestilling fra Polen var nok til å sende dem videre med en 1–0 seier, som gruppevinner med tre av tre seiere. I forkant av kampen mellom Østerrike og Tyskland ble det brukt store – og til dels ufine – ord fra begge sider av grensen, men på banen gikk et tafatt angrepsspill fra østerrikeres side ikke overraskende dem imot. Tyskerne fikk mål på et frispark, og østerrikerne

klarte ikke svare. At begge lag var tente viste seg da begge nasjoners trenere ble vist opp på tribunen etter en krangel med dommeren over det de begge gjentatte ganger høyllytt hevdet var ufint spill av motstander-laget.

Østerrikerne kunne bare fortvilte. EURO 2008 ble det første mesterskapet der ikke vertsnasjonen(e) gikk videre fra gruppespillet; en lite festlig mesterskaps-rekord å skulle underholde med for vertsnasjonen(e).

I dette mesterskapet var det gruppe 3 som ble "dødens gruppe" – med Italia som favoritter – som verdensmester fra VM-mesterskapet to år tidligere – med Nederland og Frankrike som runners up, og Romania som outsider.

Gruppens første kamp var en gjespende kjedelig affære mellom Frankrike og Romania, der Frankrikes totale mangel på angrepskraft møtte vegg mot et Romania som lå med 10 menn i forsvar. Kampen endte ikke overraskende, med et målløst resultat.

Den neste kampen ga derimot publikum all den underholdning de kunne ønske seg. Italia var mesterskapsfavoritter, men det var Nederland som scoret først, på det som var en åpenbar offside. Protester hjalp ikke, og da italienerne gikk i angrep benyttet nederlenderne en misbrukt sjanse, kontret og gikk opp til 2–0. Etter pausen fortsatte det italienske presset, men de kom ingen vei mot et bastant nederlandsk forsvar. Istedenfor ble det et tredje mål til de oransje ti minutter før full tid – og med det Italias største mesterskapstap på over 30 år.

Gruppen falt enda mer på plass i neste runde, der Italia dominerte mot Romania, sløste med sjanser, brant en straffe og burde kanskje fortjent mer enn uavgjort 1–1. I den andre kampen stod Nederland for en av turneringens store bragder da de knuste Frankrike hele 4–1. Frankrike begynte best, med et par store sjanser, men så snudde det og Nederland festet grepet. To mål i første, før en redusering tidlig i andre omgang ga Frankrike et glimt av håp. Det skulle ikke vare, for Nederland scoret to mål til og sikret seg avanse til kvartfinalene allerede i andre runde.

Gruppens siste runde kunne gi både Italia og Romania avansement med seier. Dersom Romania vant over Nederland, ville både Frankrike og Italia ryke. Det er lov til å håpe. Men slik skulle det ikke gå. Selv med hele ni spillere i hvile vant Nederland en enkel og komfortabel seier over Romania med 2–0. Den andre kampen var en reprise av VM-finalen fra to år tidligere; da vant Italia. Kunne Frankrike revansjere seg og ta de nødvendige tre poengene? Nei. En klønete felling ga Italia straffe etter 25 minutter gikk i nettet, og et tafatt Frankrike klarte aldri true Italienerne som kontrollerte resten av kampen. Italienerne kunne koste på seg å sløse med sjansene, men fikk et mål til og sendte Frankrike hjem i skam med 2–0.

Den første av de store mesterskapsfavorittene var slått ut, med ett – 1 – poeng og bare ett – 1 – scoret mål på sine tre kamper. Det var med ett veldig lenge siden EM-seieren i 2000 – og enda lengre siden den totale triumfen i 1984.

I Gruppe 4 forventet ingen at Hellas skulle mestre noen repetisjon av suksessen fra det forrige EM, selv om de hadde vunnet sin kvalifiseringsgruppe på en overbevisende måte. Det var ellers jevne forventinger mellom de tre andre lagene – Spania, Russland og Sverige. Alle hadde gode resultater, men det var lenge siden noen av dem hadde nådd helt opp.

Russland var godt organisert og spilte disiplinert, men ble fullstendig kjørt i senk av Spania i gruppens første runde. Ballbesittelse, kjappe pasninger og en lynrask Torres på topp gjorde at det stod hele 4–1 til slutt, i en kamp som ga gjenlyd i Europas aviser: Hadde endelig Spania truffet formen? I den andre kampen vant Sverige enkelt 2–0 over Hellas, og det var åpenbart at formlaget fra fire år tidligere var ute av form.

I neste runde bekreftet Spania mesterskapstaktene, med en 2–1-seier over Sverige. Sverige satset på å markere ut Spanias nøkkelspillere og klarte det en stund. Men spanjolene ble for sterke og da Ibrahimovich måtte forlate banen med en skade, hadde de brukt opp angrepsvåpenet.

Det stod da 1–1 og Sverige spilte for uavgjort, men spanjolenes David Villa scoret på overtid. Spania var videre. Da så Russland også slo Hellas, stod det likt mellom dem og Sverige, før den siste runden.

Hellas forsøkte å rette på inntrykket i den siste kampen mot Spania, men selv et Spania på halv motorkraft var for mye og de tapte 2–1. Hellas – regjerende EM-mestere – ble stående med mesterskapets dårligste resultat: Tre tap, null poeng og -4 i målforskjell. Det var med ett langt tilbake til 2004.

Både Sverige og Russland spilte for en plass i kvartfinalene, og Russlands trener Gus Hiddink hadde tidligere ført Sør-Korea til semifinalene i VM i 2002 og Australia til mellomrunden i VM i 2006, skulle igjen klare det. Russland hadde få problemer med å slå Sverige 2–0, og det var bare slurvete avslutninger som ikke gjorde resultatet til en større forlegenhet for svenskene. Russerne var ikke ukjent med sluttspill i EM-sammenheng og slo mer enn gjerne følge med Spania til utslagsrunden.

Til kvartfinalene kom Kroatia, Spania og Nederland alle med full pott fra gruppespillet. Skuffelsen i Sveits og Østerrike var stor over at ingen av nasjonene hadde gått videre. Ingen hadde egentlig forventet det, men man får alltid et løft av å spille på hjemmebane. Det er faktisk første gang i mesterskapets historie at en vertsnasjon ikke kommer videre fra gruppespillet.

Med den nye ordningen om skjerming av gruppene etter innledende spill, ble kvartfinalene trukket slik:

Portugal – Tyskland

Kroatia – Tyrkia

Nederland – Russland

Spania – Italia

Mange hevdet Portugal og Tyskland hadde vært heldige med trekningen, ettersom det nye formatet med å skille av gruppene betød at de ikke kunne møte verken Italia, Frankrike, Nederland eller Spania før i en eventuell finale. Men det betød samtidig at sjansen var stor for at de

måtte møte hverandre – og det gjorde de i kvartfinalene. Tysklands litt ustadige innsats i gruppespillet gjorde at mange satte pengene på et teknisk finslepent Portugal. De hadde – tross tapet for Sveits i en uviktig tredjekamp – få problemer med å ta gruppeseieren, mens Tyskland jo hadde måtte slite mer for avansementet i sin gruppe. Det var dertil klart at Ronaldo hadde en stor turnering. Tyskland på sin side, gjorde et par taktiske grep som viste seg å være av stor betydning. Å stagge Portugal på midtbanen, ved å trekke ned en angrepsspiller viste seg å være det som skulle til for å forhindre teknisk sterke portugisere å avansere.

I en svært velspilt og underholdende kamp, som ga hele fem mål, var det til slutt Tyskland som trakk det lengste strået. De tok ledelsen etter 20 minutter, gikk opp til 2–0 et par minutter senere, og Portugal kjempet seg til en reduisering like før pause. I andre omgang fortsatte Tyskland å dominere og gikk opp til 3–1. Portugal klarte ikke knekke den tyske midtbanen og selv om de scoret like før full tid var det for sent. Tyskland sendte hjem en av mesterskaps-favorittene, i en kamp der de var mer taktisk enn spillemessig overlegne.

Tyrkia hadde vært overraskelseslaget så langt i EURO 2008. Med sin rekke med seiere etter mål i slutt-minuttene var de likevel ikke utpregede favoritter, mens Kroatia hadde imponert med å vinne sine tre gruppekamper med overbevisende angrepsspill. Og historien skulle repetere seg, viste det seg. Kampen ble en langtekkelig affære, som endte målløs ved full tid. I ekstra-omgangene fortsatte Kroatia å kontrollere mens Tyrkia ikke virket å ha noe ønske om noe som helst. I siste spilleminutt av ekstra-omgangene fikk så Kroatia mål etter en heading og resultatet virket tross alt, å være ganske rettfærdig. Men tyrkerne satte inn et siste angrep, og på overtid i andre ekstra-omgang klarte de på frispark å skaffe seg en utlikning. Det betød straffespark-konkurranse. Kroatenes kroppsspråk var avslørende og da de brant den første straffen, var seieren mer eller mindre gitt til Tyrkia, som vant 3–1 på straffer.

I den tredje kvartfinale-kampen skulle en nederlander stå for hjemsendelsen av Nederland. Guus Hiddink ledet Russland, et ung lag som ikke kom for å la seg spille av banen av nederlenderne. Nederland

hadde etter sin sterke innsats i gruppespillet, stor tro på sin mulighet til å nå semifinalen uten problemer. De skulle få sterkere motstand enn de satte pris på. Første omgang var et konstant russisk angrep. Mål fikk de tidlig i den andre omgangen, og for første gang i turneringen lå Nederland under. Nederland forsøkte seg på kontringer, men med lite hell før like før full tid. Litt mot spillets gang utliknet de, og kampen gikk til ekstraomganger. Noen lag hadde kanskje latt en slik sen utlikning gå ut over spillet, men Russland fortsatte å dominere også i ekstraomgangene mens Nederland mer og mer slapp opp for krefter der de løp etter ballen. I andre ekstra-omgang kom avgjørelsen. To mål av Russland drepte Nederlands semifinale-håp.

I den siste kvartfinalen var det et spent Spania som skulle ut mot Italia. Spania hadde ikke vunnet over naboen i øst i en internasjonal turnering på hele 88 år! Det ble en kamp med høye skuldre og anspent spill fra begge lang. Spania var hakket bedre, men rutinerne italienske forsvarsspillere hadde få problemer med å demme opp. Kampen gikk til ekstra-omganger og endte til slutt 0–0. I straffespark-konkurransen viste forskjellene seg bedre, og Spania vant 4–2 når målvakt Casillas reddet to av Italias fire straffer. En stor barriere i internasjonal fotball var endelig brutt ned for spanjolene, som feiret en fortjent seier som om det var mesterskaps-trofeet de hadde vunnet. I en oppsummering verdig Bjørge Lillelien, oppsummerte journalisten Tomas Roncero i avisen AS bedriften slik:

Ta den, historiske mindreverdighetskompleks! Ta den, spansk offermentalitet! Ta den, Buffon og Cassano! Ta den, 22 juni forbannelse! Ta den, 88-år forbannelse overfor enestående italienerne! Ta den, alle pessimister! Ta den, alle tvilere! Ta den, Tassotti! Ta den, Pagliuca! Og lenge leve kong Juan Carlos av Spania!

Tyrkias suksess møtte sitt endelikt i semifinalen mot Tyskland. Tyrkerne hadde mange spillere i den tyske serien, så lagene kjente hverandre godt. Å si at deres deltagelse i semifinalene var fullt fortjent var kanskje en overdrivelse, men serien med seiere på overtid vitnet også om et lag som aldri ga opp. Tyskland på sin side, delte den samme innstillingen – en kamp er ikke over før dommeren blåser den av. Tyrkerne hadde hele

ni mann uten med skader og på grunn av suspensjon, men gikk rett i angrep og midtveis i første omgang gikk de opp til 1–0. Tyrkerne lå høyt med laget, og bare fire minutter senere kontret tyskerne og fikk en utlikning. Utover i andre omgang spilte Tyskland seg til mer og mer kontroll over midtbanen, og kunne angripe med mer tyngde. Etter en times spill scoret de. Det målet fikk bare de på stadion se, fordi en TV-mast ble ødelagt av uvær i Østerrike (selv om kampen ble spilt i Sveits), slik at sendingen gikk i svart for hele Europa. Mens fortvilte TV-seere slo i apparatene, kjempet tyrkerne på og da de utliknet etter 86 minutter trodde mange at de kunne klare det igjen – men denne gangen var det Tyskland som scoret like før full tid. Dermed var de klare for sin sjette mesterskaps-finale.

I den andre semifinalen skulle Spania ut mot Russland. Dette ble mer eller mindre en reprise av den første kampen i gruppe 4. Forventningene til Russland var høye etter en glitrende seier mot Nederland i kvartfinalene, men mot Spania virket de tafatte. Spanjolene derimot, var aggressive og dominerte kampen. Selv da David Villa – toppscorer så langt – måtte ut med skade, beholdt de kontrollen. Russland forsøkte å svare en periode og kom opp på banen, men det endte bare med et spansk kontringsmål. Russerne trakk seg bakover igjen, spanjolene presset på og resultatet ble til slutt 3–0. Spania var i sin første internasjonale finale siden EM i 1984.

Finalen mellom Tyskland og Spania gikk av stabelen på Ernst-Happel stadion i Wien foran 51,428 mennesker. Rent spillemessige var det en kamp mellom et disiplinert og kontrollerende lag, og et lag som kunne dominere med ballen og var lynkjappe i angrep. Spania var – i motsetning til Tyskland – slettes ikke bortskjemte med resultater i internasjonale mesterskap. Det var visstnok tidligere et spansk ordspråk som lød noe som dette: "Vi bare kommer hit for å drikke og bryr oss ikke om resultatet." Dét hører du ikke noen spanjol si lengere.

Selv om Tyskland hadde ballen mest, var det Spania som kontrollerte mye av kampen. Tyskerne begynte også best, med et par store muligheter, men når det roet seg etter den første angrepsbølgen i omgangen ble Spania mer og mer dominerende. Midtveis i første

omgang kom kampens første og eneste mål: En pasning fra Spanias midtbane-general Xavi gikk bak det tyske forsvaret, der Torres utmanøvrerte sin markering og kippet ballen over en utrusende tysk målvakt og i mål. Etter dette klarte aldri Tyskland å skape noen store muligheter mens Spanias Torres var en konstant trussel for det Tyske forsvaret.

Spania klarte dermed å ta sitt andre trofé i en internasjonal turnering – og sin første etter at de på hjemmebane vant det som da het European Nations Cup i 1958. Og de hadde dermed klart det samme som Frankrike før dem hadde klart i 1984 – å bli mestere uten å tape poeng på veien. Samt at de fikk mesterskapets toppscorer, med David Villa (4 mål) og Xavi ble kåret til mesterskapets beste spiller. Dette var et av tidenes beste EM-mesterskap og ikke minst: Mesterskapet der alt snudde for Spansk fotball internasjonalt.

Mesterskapets profil

Xavier Hernández Creus – bedre kjent som Xavi – får æren av å representere Spanias landslag som mesterskapets profil. Mange kunne vært valgt, men Xavi har siden debuten på Barcelona i 1998 spilt seg til en av den mest sentrale midtbanespillere i Europa de siste 15 år – og var en av de desiderte drivkreftene bak det oppsvinget det spanske landslaget hadde fra og med EM-mesterskapet i 2008. Xavi er den nest mest suksessfulle spanske spiller, målt i sine 28 trofeer, bare slått av Andrés Iniesta. Mange holder han dog for å være Spanias største spiller gjennom tidene. Han har dertil fått en lang rekke utmerkelser, blant annet ble han kåret til Årets Playmaker fire år på rad (2008, 2009, 2010, og 2011), er valgt ut til UEFAs Årets lag fem år på rad (2008, 2009, 2010, 2011, og 2012), og har blitt valgt til FIFAs Verdens lag hele seks ganger (2008, 2009, 2010, 2011, 2012, og 2013). Han står med 133 landskamper for Spania.

Han er en ganske rolig og arbeidskjer person, som med sin rolle som sentral midtbanespiller var en nøkkelspiller i Barcelonas tiki-taka-pasningsspill. Denne spillestilen skulle dominere i Europa og gjøre Spania

til stormakt i internasjonal fotball. Xavi – født i 1980 – spiller i dag i den Qatar-klubben Al Sadd SC. Han begynte på ungdomsakademiet til Barcelona som 11-åring, og debuterte for A-laget i 1998. Han forble tro til klubben helt til han ”pensjonerte” seg i Qatar, med 700 kamper for katalanernes landslag, der han scoret 82 mål og hadde hele 180 assists for sine medspillere.

Han var også sterkt et fremtredende medlem av generasjonen som endelig skulle heve spanjolene til toppen igjen, i internasjonale landslags-turneringer, og som slo igjennom rundt årtusen-skiftet. Spania vant med ham U-20 Verdensmesterskapet i 1999 og tok OL-sølv i 2000. Etter EM-triumfen i 2008 ble laget også historisk da de så vant VM i 2010 og deretter ble det første laget til å beholde EM-pokalen med en ny finale-seier i 2012. Han trakk seg fra landslaget etter VM i 2014.

2008 SLUTTSPILL-RESULTATER

GRUPPESPILLET

Gruppe 1

Portugal	6 / 2-0-1 / 5-3
Tyrkia	6 / 2-0-1 / 5-5
Tsjekkia	3 / 1-0-2 / 4-6
Sveits	3 / 1-0-2 / 3-3

Gruppe 2

Kroatia	9 / 3-0-0 / 4-1
Tyskland	6 / 2-0-1 / 4-2
Østerrike	1 / 0-1-2 / 1-3
Polen	1 / 0-1-2 / 1-4

Gruppe 3

Nederland	9 / 3-0-0 / 9-1
Italia	4 / 1-1-1 / 3-4
Romania	2 / 0-2-1 / 1-3
Frankrike	1 / 0-1-2 / 1-6

Gruppe 4

Spania	9 / 3-0-0 / 8-3
Russland	6 / 2-0-1 / 4-4
Sverige	3 / 1-0-2 / 3-4
Hellas	0 / 0-0-3 / 1-5

KVARTFINALER

Portugal – Tyskland 2–3

Kroatia – Tyrkia 2 – 4 (1–1 eeo, 1 – 3 etter straffespark-konkurranse)

Nederland – Russland 1–3 (eeo.)

Spania – Italia 4 – 2 (0–0 eeo., 4 – 2 etter straffespark-konkurranse)

SEMIFINALER

Tyskland – Tyrkia 3–2

Russland – Spania 0–3

FINALE: Tyskland – Spania 0–1

Mål: Fernando Torres (33)

Ernst-Happel-Stadion, Wien. 51,428 tilskuere. Dommer: Roberto Rosetti (Italia)

UEFA Euro 2012

8. juni – 1. juli 2012

Vertsnasjoner: Polen og Ukraina

Finale

Spania – Italia 4–0

Topp scorere (3 mål)

Mario Mandžukić (Kroatia), Mario Gómez (Tyskland), Mario Balotelli (Italia), Cristiano Ronaldo (Portugal), Alan Dzagoev (Russland), og Fernando Torres (Spania)

Tallenes tale

16 medvirkende lag. 76 mål på 31 kamper. Totalt 1,440.896 tilskuere, på åtte stadioner i åtte byer i to land:

Polen: Warszawa, Gdańsk, Wrocław og Poznań

Ukraina: Kiev, Lviv, Donetsk og Kharkiv

EURO 2012

Det 14. europeiske mesterskapet i fotball ble igjen delt mellom to nasjoner. Også denne gang mellom to nasjoner – som i mesterskapet fire år tidligere – var de to vertsnasjonene uten store EM-meritter: Polen var med i EURO 2008 for første gang mens Ukraina aldri hadde klart å kvalifisere seg til sluttspillet tidligere. En annen detalj verdt å få med seg, er at bare var andre gang mesterskapet ble avholdt i Øst-Europa; i 1976 var Jugoslavia vertskap.

Den økonomiske situasjonen i Polen og Ukraina gjorde at UEFA faktisk leide stadionene og betalte leie for dem, for å ikke belaste vertsnasjonenes økonomi mer enn nødvendig. De fleste stadionene ble faktisk bygget for turneringen. Den svært anstrengte økonomien i både Polen og Ukraina var også grunnlag for mange bekymringer før mesterskapet startet: Ville stadion-anlegg, treningsanlegg, innkvartering for spillere og landslagsstabene bli ferdigstilt i tide? Infrastruktur var også et stort problem, og Ukraina ble innvilget vertskaps-status bare

fordi de lovet å utbedre landets vei- og jernbanenett i betydelig grad. Særlig Ukraina hadde også store problemer med å innordne seg Europas krav om politisk ytringsfrihet, og var midt i flere betente situasjoner med klare overtramp av menneskerettigheter. I tillegg slet begge nasjoner med utbredt korrupsjon, en eksplosjon i prostitusjon og trafficking kom plutselig på dagsordenen, samt astronomiske prisstigninger i hotellpriser for tilreisende fans. Og på toppen av det hele var det undersøkelser og høringer om utbredte rasistiske og nazistiske holdninger som viste seg under kamper i de to lands ligaer, og utbredt hooligansime rettet mot minoriteter. Da flere bombeeksplosjoner fant sted i april 2012, var man engstelige for at arrangementet i verste fall måtte flyttes, men det roet seg. Det var mye bråk underveis, men av landene som ble bøtelagt for bråk og rasisme etter mesterskapet var ikke Polen og Ukraina – det var derimot Spania, Russland, Kroatia og Tyskland.

Det var altså ganske mye utenom fotballen som opptok UEFA i årene og månedene før avspark. Men det er rart hvordan man kan skyve problemene under teppet og fremstille seg selv som uskylden selv, bare man må. Og UEFAs granskninger fant ikke noe å utsette på arrangørene etter en befaring i 2011, og ga klarsignal til mesterskapet året etter.

EURO 2012 ble det siste mesterskapet med 16 deltager-lag; fra og med 2016 er det som kjent 24 lag i sluttspillet. 51 lag deltok i kvalifiseringsspillet om de 14 ledige sluttspills-plassene; Polen og Ukraina var automatisk kvalifisert som vertskaps-nasjoner. 12 av de 16 kvalifiserte nasjonene deltok i mesterskapet fire år tidligere.

Ukraina var som nevnt eneste debutant i et sluttspill, men de hadde deltatt tidligere som del av Sovjetunionen. Tyskland hadde mesterskapsrekorden, med ti tidligere mesterskap. Irland var bare med for andre gang og var det eneste laget som stilte uten spillere fra nasjonal liga, mens England var det eneste laget der alle spillerne spilte i hjemlig liga. Og Spania kunne bli historiske her: Dersom de skulle vinne, ville de være første nasjon til å forsvare en tittel – og bli første nasjon til å gjøre det mens de også var regjerende verdens-mestre.

Gruppene ble trukket slik:

Gruppe A

Hellas, Polen, Russland og Tsjekkia

Gruppe B

Danmark, Nederland, Portugal og Tyskland

Gruppe C

Irland, Italia, Kroatia og Spania

Gruppe D

England, Frankrike, Sverige og Ukraina

De 31 kampene ble spilt på åtte stadioner i de to landene, der Ukraina huset 16 kamper, Polen 15. Finalen ble spilt på Olympia-stadion i Kiev, foran 63.170 tilskuere.

Vertskapsbyene var:

Polen: Warszawa, Gdańsk, Wrocław og Poznań

Ukraina: Kiev, Lviv, Donetsk og Kharkiv

EMs første kamp gikk mellom vertsnasjon Polen og 2004s sensasjon, Hellas. Begge lag ble ansett for å i beste fall være outsiders i mesterskapet mens Polens hjemmebanefordel burde gi dem en liten fordel. Hellas hadde i kvalifiseringsspillet vist at de var like tøffe og innbitte som under Otto Rehhagels dager, så utfallet var det få som sa seg sikre på før kampen. Polakkene kom best i gang, med store sjanser etter bare noen minutter, ansporet av et overmåte entusiastisk hjemmepublikum på stadion i Warszawa. Dominansen fortsatte og etter 17 minutter fikk Robert Lewandowski hodet på et innlegg og det stod 1–0. Ved pause burde det vært både to og tre mål til, men istedenfor var det Hellas som utlignet tidlig i andre omgang, etter at laget hadde fått en mann utvist pga. holdning. Og det var Hellas som holdt føringen, hadde de største sjansene og fikk også et mål til annullert pga. offside. Ingen drømmestart for Polen, men en kamp som ga publikum masse sjanser og situasjoner, og satte en fin standard for resten av mesterskapet.

I den andre kampen skulle Russland ut mot Tsjekkia. Dette var heller ikke en kamp mellom to nasjoner som ble løftet frem som potensielle mesterskaps-favoritter, men Russland hadde et ungt lag på gang – under sin nederlandske trener Dick Advoccat – med spillere som kunne prestere på et svært høyt nivå. Og det viste de i denne kampen. De kom tregt i gang, og lot tsjekkerne ta føringen fra begynnelsen av. Men så snudde kampen. Etter en kontring, der tsjekkerne ble fullstendig utspilt, stod det 1–0 etter 15 minutter. Russerne dominerte fullstendig og økte ledelsen, og burde også de fått flere mål før pause. Etter pausen utlignet tsjekkerne, men den russiske dominansen fortsatte og angrepene bølget på. Resultatet ble til slutt 4-1 til Russland, som plutselig fremstod som et lag man følte man måtte regne med i turneringen.

I den andre gruppe-runden, skulle først Tsjekkia ut mot Hellas. Man skulle tro at tsjekkernes ydmykende tap mot Russland, kanskje hadde svekket moralen, men det motsatte viste seg å være tilfelle. Allerede etter 6 minutter i første omgang stod det 2–0, før grekerne i det hele tatt hadde fått spilt seg varme. Grekerne spilte seg mer og mer inn i kampen, og fikk en redusering fem minutter ut i andre omgang, men tannløse spisser og lange baller ble for enkelt for de tsjekkiske spillerne å forsvare seg mot.

Når så optimistiske Russland møtte et Polen som gjerne ville bevise noe, var dette dessverre en kamp som også utspilte seg utenfor stadion. Et kjølig forhold mellom Russland og Polen på det politiske nivået, viste seg også i heftige gatekamper mellom polske og russiske supportere i forkant av kampen. Mye skyldtes at over 5000 russere valgte å marsjere gjennom gatene i Warszawa, for å markere Russlands Dag – en minnemarkering for slutten på den sovjetiske unionen. Dette ble selvsagt opplevd som både krenkende og provoserende, og polske motdemonstranter møtte opp i stort antall. Nær 200 mennesker ble arrestert etter opptøyene.

Dette var det triste bakteppet for gruppens mest avgjørende kamp. Polen måtte ha seier, og med seier var Russland kvalifisert til utslagsrunden. Under et øredøvende leven var det Polen som kom best i gang. De produserte et par gode muligheter og fikk et mål annullert for

offside, før russerne begynte å spille seg inn i kampen. Russland begynte slik de hadde spilt mot Tsjekkia, litt bakpå og uten noen dominans. Nå kom sjansene og etter nesten 40 minutter headet Dzagoev ballen i mål etter et frispark fra Arshavin. Polakkene svarte med store sjanser både før og etter pausen, russerne ble trent bakover og i det 57. minuttet kom endelig utligningen. Begge lag forsøkte nå å ta styringen, men ingen av lagene klarte å dominere, og kampen endte 0–0. Det var et resultat ingen av dem var særlig fornøyd med, selv om begge hadde muligheten til å gå videre med et godt resultat i siste kamp.

Før tredje runde var gruppe A egentlig helt åpen, med en liten fordel til Russland og Tsjekkia. Men resultatene fra begge kamper ville være avgjørende for alle fire lag. Polen hadde ikke imponert på hjemmebane, med to uavgjort-kamper. De var klar over at en seier mot Tsjekkia ville føre dem til kvartfinalene. Men historien var mot dem: Polen hadde aldri tidligere vunnet en kamp i et EM-sluttspill. Tsjekkia var avhengig av resultatet i den andre kampen dersom de selv spilte uavgjort mot Polen. En ytterligere heftelse – som begge lag slet med – var et styrtregn, som gjorde banen bløt og uforutsigbar; finspill var ikke en mulighet. Polen begynte som i de to andre kampene, i et forrykende tempo. Men tsjekkerne var laget som hadde imponert mest i gruppen, og hadde også flere store sjanser. Kampen bølget frem og tilbake, og hvert lag kunne med litt flaks gått opp i ledelsen. Etter hvert som polakkene løp seg slitne, tok tsjekkerne over dominansen mer og mer. Utover i andre omgang falt Polen mer og mer sammen, mens Tsjekkia tok over ballbesittelsen, med pasningssikre midtbane-spillere og raske flankespillere. Etter et halvhjertet Polsk angrep, kontret tsjekkerne og etter 72 minutter fikk Tsjekkia det forløsende målet. Polakkene hadde nå alt å spille for, men klarte ikke å samle seg og noen halvhjertede forsøk senere kunne Tsjekkia feire kvartfinale, mens vertsnasjonen – til stor fortvilelse for det hjemlige publikum – måtte innse at de nok en gang hadde røket ut, i gruppespillet, og ikke bare det: De kom sist og var gruppetaper, med bare to poeng.

I den andre kampen kunne en seier føre begge lag til kvartfinalene. Russland hadde et overtak, med seier i første kamp, og var videre med uavgjort, mens Hellas måtte vinne. Russerne kom til kampen med stor

selsikkerhet, for omstendighetene var på deres side, de hadde spilt god fotball og Hellas hadde ikke imponert i sine to kamper. Ikke overraskende var det også russerne som kom best i gang, med flere sjanser, de holdt ballen og dominerte midtbanen. Og likevel klarte de ikke å få ballen i mål, tross gjentatte store sjanser. Og rett før pause skjedde noe tvert i mot spillets gang, da Hellas gikk opp til 1–0. En klareringsfeil ble snappet opp av Karagounis, som fyrte av en ball som var så hard at den var utagbar for den russiske målvakten. Grekerne ble løftet av målet, men da nyheten kom om at Tsjekkerne hadde gått opp i ledelsen, hadde russerne ikke noe annet valg enn å satse alt på en utligning. En rekke store sjanser i de siste minuttene burde gått inn, mens flaksen var på grekernes side, og kampen endte med bare ett mål.

Hellas tok dermed andreplassen i gruppe A, foran Russland, på innbyrdes oppgjør. Og Tsjekkia ble gruppevinner med sine to seiere, og satte med det en litt merkelig EM-rekord: De ble første nasjon til å bli gruppevinner med negativ målforskjell – 4 for, 5 mot.

I gruppe B skulle først Danmark ut mot Nederland, før Tyskland møtte Portugal, i første runde. Ikke uten grunn ble dette benevnt som mesterskapets ”dødens gruppe”. Nederland hadde to spisser på topp – van Persie og Huntelaar – som begge hadde hatt svært gode sesonger på klubblagene. Og Danmark var levnet få sjanser og karakterisert som gruppens svakeste lag. Nederland begynte med en strøm av angrep, og det danske laget var knapt nok utenfor egen forsvarssone de første tyve minuttene. Så, tvers imot spillets gang, scoret danskene etter 24 minutter ved Krohn-Dehli. Det var et slag mot nederlendernes innsats, som nå nådeløst gikk til angrep. Til pause kunne de lede med flere mål, men danskene klarte – med hardt spill og litt flaks, å holde på ledelsen. Etter pausen fortsatte kampen i samme spor: Nederlenderne sendte bølge etter bølge av angrep mot det danske målet, men danskene stod det av. Nederlenderne endte opp med 29 målsjanser – men tapte åpningskampen 1-0 til et dansk lag alle hadde avskrevet før mesterskapet var kommet i gang. Og det skulle bare bli verre for nederlenderne.

I den andre kampen ble det langt færre sjanser å juble for. Tyskland og Portugal spilte avmålt og reservert besittelsesfotball, og det ble knapt notert en sjanse i løpet av første omgang. I det foregående mesterskapet ble kampen mellom dem en klassiker – da vant Tyskland tilslutt 3-2. Det var lite som tydet på at denne kampen skulle gå inn i historien som annet enn et stort gjesp. Portugal hadde et skudd som traff undersiden på tverrliggeren, men reprisene viste at ballen ikke var over linjen; dette var også det eneste som vekket publikum på tribunene. I andre omgang styrte Portugal kampen, men presterte få sjanser. Og etter 70 minutter gjorde Tyskland det tyskere gjør så godt i fotball – de kontret. Og Gómez headet Tyskland i ledelsen. Etter det var det stort sett bare Portugal. De kom mot det tyske målet med teknisk presisjon og hurtighet, men keeper Neuer og forsvaret ofret seg, og Tyskland kunne innkassere tre poeng i en kamp der de ikke hadde imponert med annet enn forsvarsspillet.

I neste runde var Portugal ute etter å reise fanen, og selv om Danmark hadde vunnet sin kvalifiseringsgruppe til EM foran Portugal, veddet de fleste på Portugal i kampen dem imellom. Portugiserne hadde blitt kritisert etter kampen mot Tyskland for å være reservert og defensivt anlagt, men mot danskene tok de føringen og allerede etter 24 minutter stod det 1-0 ved Pepe. Før pause stod det 2-0, og da våknet danskene. Bendtner headet en stuss fra innlegg inn i lengste hjørne, og selv om Portugal ledet, var det åpenbart at danskene hadde mer inne. I andre omgang sløste Portugal med flere store sjanser, og Real Madrid-stjernen Ronaldos frustrasjon økte med hver ball som gikk over eller ble reddet. Istedenfor var det danskene som utlignet etter 80 minutter i forsvar. Bendtner igjen, hamret inn målet. Portugal hadde nå kniven på strupen, og svarte med å hamre løs mot det danske forsvaret. Og tre minutter før full tid, fikk Varela muligheten to ganger – første gang gikk rett på keeper, men andre forsøk gikk forbi, og Portugal kunne ta med seg tre poeng i en kamp som hadde den nerve og underholdning som en EM-kamp burde ha.

Nederland hadde også noe å spille for, etter det forsmadelige tapet mot Danmark i første runde. Internasjonale mesterskap er fulle av store oppgjør mellom de oransje og den tyske fotball-maskinen. Dette var

fjerde gangen de tørnet sammen i et EM-sluttspill, og alt lå til rette for et nytt klassisk oppgjør. Nederlenderne kom beste i gang, og etter ti minutter hadde de spilte seg til to store sjanser, men tuslet bort begge to. Det ble tyskerne som tok ledelsen, med et mål som begynte med at de spilte seg tvers igjennom det nederlandske laget før Gómez satte ballen sikkert bak den nederlandske målvakten. Nederlenderne svarte, tyskerne hadde flere store muligheter, kampen vekslet fra mål til mål. Det ble tyskerne som scoret igjen, og igjen ved Gómez etter 38 minutter. Nederlenderne fortsatte å spille seg til muligheter, men avslutningene ga ikke avkastning. Utover i andre omgang var det mye uflaks som forhindret redusering, og frustrasjonen begynte å vise seg. Da var det van Persie fant nettmaskene med et lavt skudd i høyre hjørne, og nederlenderne fant nytt håp. Men tross at de nå hadde både ball og kampen, var det tyskerne som nesten scoret igjen. Nederlenderne klarte ikke å komme nær nok til å skape store sjanser, og måtte tilslutt innse at en plass i kvartfinalen plutselig hang i en veldig tynn tråd, etter to strake tap. Tyskerne, derimot, kunne juble over at de var mer eller mindre sikret avansement.

I siste runde var situasjonen den at Tyskland var videre med poeng mot Danmark, mens Portugal var videre med poeng mot Nederland dersom Danmark tapte for Tyskland. Nederlenderne måtte vinne sin kamp med to mål og Danmark vinne mot Tyskland, for at de skulle ha en sjans.

Presset på de oransje var derfor ganske betydelig da de gikk ut på banen for å møte Portugal. De stilte med et lag toppet med angrepsspillere, og gjorde det klart at de spilte på de mulighetene de hadde. Og etter bare 11 minutter betalte strategien seg, da van der Vaart ga dem ledelsen. Ronaldo hadde så langt hatt en svært god turnering, tross få mål så langt. Nå var det han som stod for brorparten av sjansene og som stod for utligningen etter 28 minutter med en ballsikkerhet som ristet av seg de nederlandske forsvarsspillerne. Han burde hatt flere nettkjenninger, men nederlenderne hadde enn så lenge flaksen på sin side og tross flere store muligheter fra Ronaldo, stod det uavgjort til pause. Etter hvilen var det Portugal som stod for spillet og sjansene, med flere muligheter som kunne gitt dem ledelsen. Nederland kjempet imot og så ut til å kunne klare i det minste en uavgjort, da Ronaldo avgjorde kampen etter 74

minutter. Nederlenderne kjempet for en utligning, Ronaldo burde hatt minst et hat-trick, men kampen endte 2-1. Det holdt til kvartfinale for Portugal, mens Nederland måtte reise hjem i skam, som gruppetaper og null poeng, etter tre strake tap. Det var lite i dette laget som kunne minne om tidligere nederlandske mesterskapslag og det var med ett veldig, veldig lenge siden triumfdagene på slutten av 1980-tallet.

Den siste gruppekampen stod mellom Tyskland og Danmark, som hadde en sjanse til å kapre kvartfinaleplassen foran tyskerne med seier – ettersom Portugal hadde vunnet sin kamp. Det ble skrevet mange spaltemetere om møtet de to imellom i finalen i 1992, der Danskene sensasjonelt vant mesterskapet. Men 1992 var også lenge siden. Og tyskerne visste bedre enn å undervurdere danskene. De startet kampen med stormløp mot det danske målet, i et forsøk på å punktere kampen så tidlig som mulig. Tyskland produserte flere store sjanser mot et dansk forsvar som ganske tidlig begynte å vise svakheter. Etter 19 minutter kunne Podolski hamre inn ledelsen i sin 100. landskamp, men danskene svarte nesten umiddelbart og med effektivt kontringsspill utlignet de ved Krohn-Dehle bare få minutter senere. Og selv med tysk dominans, kunne flere brudd og kontringer gitt danskene ledelsen. Det ble en fysisk tøff kamp, der danskene blant annet ble snytt for straffe. Sjanser til begge lag kunne sende hvert lag videre, men det var til slutt tyskerne som hadde marginene på sin side. I det 80. minutt satte Bender ballen forbi danskernes keeper på et innlegg, og danskernes store muligheter gikk alle utenfor mål. Danskene var ute, og Tyskland ble gruppevinner med tre seiere. Men de hadde hatt flaks og marginer på sin side i avgjørende øyeblikk. Med seg tok de Portugal til kvartfinalene.

En av kampene det var knyttet størst forventninger til i gruppespillet, var oppgjøret mellom Spania og Italia i gruppe C. I gruppe med Irland og Kroatia var de to klare favoritter, og ikke bare det – de var de to siste verdensmestere. Det lå både prestisje og historie til grunn for kampen. Begge startet med defensive formasjoner. Italia forsterket midtbanen og spilte med libero; Spania spilte uten egentlige spillere, og med en forsterket sentral midtbane. Spania var, som regjerende EM- og VM-mestere, naturlig nok favoritter, men det var italienerne som kom best i gang. De produserte en håndfull store sjanser før spanjolene etter hvert

spilte seg inn i kampen. Men det var Italia som stod for de største sjansene, og Spania kunne takke keeper Casillas for at det var målløst til pause. Etter pause fortsatte den Italienske dominansen, med et lag som viste seg å være langt mer gjennombrudds-farlige enn de mer ballbesittende og pasningsglade spanjolene. Det ga også resultater, da Di Natale endelig fikk ballen forbi Casillas på et innlegg som gikk bak ryggen på det spanske forsvaret. Det kunne virke som Italia hadde taket på kampen, men bare fire minutter senere utlignet Spania, ved Fabregas. Spania gjorde så flere offensive bytter, og de tok over mer av spillet og angrepsmulighetene. Italia kunne dog stukket av med seieren, men marginene tilhørte Spania. De regjerende mesterne hadde ikke vist seg fra sin beste side, mens Italia hadde – tross poengtap – vist at de var klare utfordrere til mesterskapstittelen.

Kroatia og Irland var en like åpen kamp som det latinske oppgjøret hadde vært det. Irland deltok i et EM-sluttspill for første gang på 24 år, og de irske tilhengerne var mange og i usedvanlig godt humør. Irland hadde imponert i kvalifiseringsspillet og kom til EM med klokketro på at de kunne matche all motstand. Det skulle ikke gå helt slik, men det er noe med den irske innstillingen som gjør at de grønnkledde skaffer seg fans langt ut over egne landegrenser. Mot Kroatia fikk de seg en realitetssmekk da de lå under etter bare tre minutter. Irene kom seg så høyere opp på banen og begynte å presse kroatene, og etter et frispark kom utligningen. Irland hadde begynt med en defensiv formasjon og satset på kontringsspill, mot et langt mer offensivt anlagt kroatisk lag, som viste seg som både raske og ballsikre. Like før og rett etter pausen scoret kroatene og tok mer eller mindre luven av irene. De hadde lite å stille opp med av kreativt angrepsspill. Kroatia dominerte midtbanen, med Modric og Rakitic, og lot aldri Irland få spille seg til sjanser igjen.

I neste kamp var det to lag som begge hadde imponert i sin åpningskamp, som møttes. Italia hadde, tross uavgjort-resultat mot Spania, vist at de hadde mye å gå på, mens Kroatia hadde dominert og vunnet forholdsvis enkelt mot Irland. Men Spania var fremdeles gruppefavoritten og begge lag visste at begge lagene ikke kunne gå videre sammen Spania – dersom det skulle falle seg slik. Noe det også gjorde, i og med at Spania gjorde kort prosess mot Irland i den andre runde-

kampen og vant 4-0 i en ren utklassings-oppvisning. Italia på sin side, tok grep om kampen mot Kroatia og dominerte stort i en første omgang der Balotelli hadde bestemt seg for å senke Kroatia på egenhånd. Men det var Pirlo som scoret, etter nær 40 minutter, og de fleste trodde at italienerne hadde denne kampen. Men i andre omgang stod Kroatia mye høyere på banen, midtbanen presset italienerne bakover og kroatene begynte å produsere muligheter. Det stoppet opp for Italia mens Kroatia spilte seg nærmere og nærmere en utligning – som kom etter vel 70 minutter, ved Mandžukic. Store sjanser til Italia i de siste tyve minuttene resulterte ikke i noe seiersmål – og begge lag var klart misfornøyd med å bare få med seg ett poeng fra kampen

Foran den siste og avgjørende kampen i gruppen, ville en seier til Spania og Kroatia kvalifisere dem til kvartfinalene, mens uavgjort ville bety at de var avhengig av resultatet i kampen mellom Italia og Irland. Det verserte konspiratoriske teorier i forkant av kampen, der italienske journalister og fans var overbevist om at Spania og Kroatia ville spille 2-2 – og dermed sende dem ut av EM. I så fall var dette en plan verken spanjoler eller kroater hadde gått med på, for kroatene viste seg å være svært lite åpne for det spanske angrepsspillet, og forsvarte seg med nebb og klør. Spania hadde ballen overlegent mest, men klarte aldri å knekke det kroatisk forvaret. Det stod 0-0 til pause. Den andre omgangen fortsatte i samme spor, med spansk ballkontroll og hardtarbeidende kroater, som tålmodig ventet på kontringssjanser. Midtveis i omgangen byttet Kroatia inn flere angrepsspillere, for å sikre seg i forhold til en eventuell italiensk seier i den andre kampen. Dette åpnet oppgjøret, da et mer angrepsvillig kroatisk lag ga spanjolene mer rom på midtbane og i angrep. Begge lag spilte seg til store sjanser. Kroatia ble snytt for en straffe, og ble straffet selv da spanjolene kort tid etter spilte seg tvers gjennom forsvaret og scoret – etter 88 minutter. Spania var gruppevinner og klare for kvartfinalen.

I den andre kampen var Irland allerede ute, mens Italia behøvde en seier for å være helt sikre på avansement. De skiftet derfor formasjon, forsterket midtbanen offensivt og kom med flere i angrep. Irland spilte for æren og kjørte over Italia i åpningsminuttene, men uten resultat. Italia spilte seg mer og mer dominerende, og scoret etter 35 minutter.

De hadde nå tatt over kampen, og utover i andre omgang senket de tempoet og begynte sitt sedvanlige kontrollerende spill. Dette ga Irland et par muligheter, men da de fikk en mann utvist, svant håpet om poengdeling. Italia fikk corner like etterpå, og i det 90. minuttet kunne Balotelli sende ballen utagbart over Irlands målvakt, Shay Given. Med seier tok Italia andreplassen i gruppen, poenget foran Kroatia, mens Irland ble sendt hjem med tre strake tap – en skjebne det skal mye Guinness til for å bøte på.

I gruppe D skulle vertsnaasjon Ukraina ut mot England, Frankrike og Sverige, og de to gruppefavorittene England og Frankrike var først ute. Roy Hodgson hadde nettopp tatt over England, og organiserte laget i en klassisk 4-4-2-formasjon. Frankrike hadde på papiret et langt sterkere angrep, men måtte spille seg gjennom et velorganisert Engelsk forsvar for å kunne vise seg frem. Kampen begynte med et Frankrike som satte tempo i kampen, mens England spilte disiplinert og ventende. Et par sjanser til begge lag, men i det store og hele var den første halvtimen ganske statisk. Da fikk England et frispark ute på høyre side. En lang skrudd ball traff Lescott, som hamret inn scoringen med hodet. Frankrike gikk umiddelbart i angrep og utlignet nesten med det samme, men England slapp med skrekken. Men franskmennene kjørte nå kampen, og fem minutter før pause kom scoringen. Det stod uavgjort ved halvspilt kamp. I andre omgang var det Frankrike som stod for mye av spillet – og de få store sjansene – men kampen ebbet ut med uavgjort resultat, og for de mer upartiske tilskuerne hadde det hele vært en lite minneverdig affære.

Selv om Frankrike og England var åpenbare favoritter i gruppen, var det ingen som helt avskrev de to andre nasjonene. Ukraina hadde hjemmebane og Sverige hadde Zlatan Ibrahimovich. Og det var han som ga svenskene ledelsen, drøye syv minutter inn i andre omgang. Første omgang hadde vært en heller daff opplevelse, men målet fikk opp tempoet. Ukraina stilte med gode flankespillere, som utfordret Sveriges forsvar gang på gang. Og bare tre minutter etter at Sverige gikk opp i ledelsen, kom utligningen ved Shevchenko. Ti minutter senere headet han inn seiersmålet, fra en corner. Sverige forsøkte å utligne, men

forsøkene ble for tamme og vertsnasjonen tok med seg tre viktige poeng fra første runde.

I neste runde skulle vertsnasjonen ut mot Frankrike, og kampen ble spilt i et øsende pøsende torden- og regnvær som nær truet med å få kampen avlyst. Etter noen minutter fant man ut at det ikke gikk an å spille fotball med vann til over ankene, og publikum måtte finne seg i å vente i over en time før kampen ble blåst i gang igjen. På en glatt og vanskelig bane, var det Frankrike som kom best i gang. Et par sjanser resulterte dog ikke i noen scoring, Ukrainas Schevchenko hadde et par gode sjanser, men det stod 0-0 da dommeren blåste til pause. Snaue ti minutter ut i andre omgang gikk Frankrike opp i ledelsen, når Menez smalt ballen forbi den ukrainske målvakten etter et franske stormløp ned venstre flanke. Ukraina klarte ikke komme opp med noe godt svar på den franske dominansen, og franskmennene fortsatte med å score igjen bare tre minutter senere. Resten av kampen kontrollerte de og kunne uten stor innsats innkassere tre viktige poeng.

Kampen mellom England og Sverige skulle da bli et mer underholdende oppgjør. England hadde ikke imponert som defensivt orientert lag i første kamp, og Sverige la seg også lavt. Det ble en kamp uten spill av stor kvalitet, men til gjengjeld hadde den nok av spenning og avgjørende situasjoner. Begge lag hadde store sjanser i begynnelsen av kampen, før England tok over og begynte å få spillet inn i sitt – om sant skal sies, ganske vinglete – spor. De tok ledelsen etter 23 minutter ved Carroll, forsvarte seg god og disiplinert, og kunne gå til pause med ledelse. Men så fikk de seg en nesestyver i begynnelsen av andre omgang, da de ga Sverige utligning med et selvmål. Så fikk Sverige frispark, og en umarkert Mellberg kunne enkelt heade inn en ledelse. Det så mørkt ut for England, som ikke hadde markert seg med særlig overbevisende angrepsspill i de foregående tre omgangene av mesterskapet. Hodgson byttet innpå Theo Walcott, som bare få minutter senere sa takk for tilliten med et skudd etter en corner, som med litt flaks gikk inn. Svenskene kunne avgjort kampen, men dette var Englands dag. Etter 78 minutter kippet Walcott ballen inn i svenskens boks, og Welbeck kunne styre den forbi Sveriges keeper. England var med i konkurransen, mens Sverige var slått ut med én kamp igjen å spille.

Da de så møtte Frankrike, hadde de således bare æren å spille for. Men de spilte som om de fremdeles kunne gå videre, og tok franskmennene på sengen med aggressivt og spenstig angrepsspill. Franskmennene var hakket kvassere, etter at de hadde kommet seg over Sveriges mangel på respekt, og hadde de største sjansene i kampens første omgang. Etter pausen var det dog svenskene som kom på banen med mest energi, og stort press og flere store sjanser fikk sin belønning etter ti minutter, da Ibrahimovich smalt til med en volley fra 16-meter streken etter et innlegg av Larsson. Frankrike hadde ikke dagen, noen en serie med halvhjertede angrep tydelig viste. Da Sverige scoret igjen, på overtid ved Larsson, var det tydelig pinlig for et landslag som før denne kampen hadde 23 kamper uten tap. Og selv om de var videre, ville de i kvartfinalen møte en motstander som var langt bedre enn et litt ustabilt svensk landslag som hadde en veldig god dag.

Gruppens siste kamp gikk mellom vertsnasjonen og England. Gruppe-tabellen var åpen, og England spilte for seier for å være sikre på avansement, og for å slippe å være avhengig av resultatet i kampen mellom Frankrike og Sverige. England stilte med Wayne Rooney på topp, som måtte stå over de to første kampene pga. suspensjon. Men Ukraina var også videre med seier, og var ikke interessert i å gi England frikort til neste runde. Men deres store spiller i turneringen, Shevchenko, var ute med et skadet kne. Likevel startet de med en massiv bølge angrep, som fikk England til å rygge nesten inn i eget mål. Omgangen ble av engelskmennene brukt til å spille seg inn i kampen. De hadde noen muligheter, på tvers av spillets gang, til å gå opp i ledelse, men det kunne like gjerne vært vertsnasjonen som ledet til pause. Etter hvilen kunne så Rooney gjøre EM-historiens enkleste mål, da han på et innlegg kunne heade ballen i mål fra en meters hold. Ukraina kjørte på og bare en god Joe Hart i mål og det faktum at de ble snytt for et mål, gjorde at England kunne ta tre poeng og sende turneringens andre vertsnasjon ut etter endte gruppespill. Ukraina tok tredjeplassen i gruppen, foran Sverige, basert på innbyrdes oppgjør. Det var en fattig trøst, for en nasjon som desperat hadde ønsket seg mer heder og ære. England var gruppevinner. De hadde slettes ikke imponert, men i en gruppe som var åpen helt til siste slutt var det faktisk noe å ta med seg.

Kvartfinalene ble trukket slik:

Tsjekkia – Portugal

Tyskland – Hellas

Spania – Frankrike

England – Italia

En av turneringens store spillere hadde vært Portugals Ronaldo. Tsjekkerne visste dette, og la opp taktikken sin deretter. De la seg bakpå, sveiset lagdelene sammen for å unngå rom, og drepte alle portugisiske forsøk på gjennombrudd. Den første halve timen bør på lite sjanser til noen av lagene. Mot slutten av den første omgangen hadde Ronaldo et par store muligheter, tsjekkerne hadde et par kontringsforsøk det ikke ble noe av, men de hadde flaksen på sin side og det gjorde at det stod 0-0 til pause. Etter hvilen økte portugiserne tempoet, og nå var det tsjekkerens kontrings-strategi som fikk unngjelde mot et lag som lå med konstant press mot deres mål. Tsjekkerne spilte farlig mot ballsikre portugisere med å legge seg lavt, noe som til slutt resulterte i en scoring – som ble avblåst for offside. Angrepene fortsatte og det var vel bare rett og rettferdig at det var banens beste spiller – Ronaldo – som tilslutt overlistet Chelseas Petr Cech med en heading etter et innlegg Moutinho. Tsjekkerne kom nå fremover på banen, men det var for sent. Portugiserne kunne fortjent kontrollere kampen til en plass i semifinalene.

Tyskland kom til kvartfinalene med tre seiere fra gruppespillet, og gjorde – overraskende for mange – en del endringer i laget før møtet med Hellas. Flere sentrale spillere fikk begynne på benken, men det var lite som tydet på at det var fordi tyskerne undervurderte Hellas. Grekerne spilte som før, med et sterkt disiplinert forsvar og teknisk dyktige angrepsspillere som kunne snu og kontre raskt. Det viste seg at Tysklands trener Löw nok hadde en tanke med skiftene, for de unge spillerne han satte inn var teknisk sterke og raske – gode egenskaper å ha mot dominerende forsvarsspillere på et lag som spilte ganske annerledes enn lagene tyskerne hadde møtt i gruppespillet. Tyskerne kom som forventet best i gang og fikk et mål annullert for offside bare minutter etter kampstart. De tyske angrepsspillerne slet det greske

forsvaret i filler, og de spilte seg til en rekke store muligheter utover i omgangen; det manglet bare gode nok avslutninger. Men presset var overveldende og noe måtte gi etter. Da det nærmet seg pause, var det Lahm som kom med forløsningen – et raid nedover venstresiden, skrått inn i midten og et utagbart skudd i bakerste hjørne. Tyskerne kunne senke skuldrene og gå til pause med en mer enn fortjent ledelse. De burde ledet mye mer, så derfor ble de tatt litt på sengen da grekerne eter pause kom på banen og spilte dem dypt ned i eget forsvar. Utligningen kom fem minutter inn i omgangen, da Samaras satte inn scoringen fra kort hold. Men det var det nærmeste grekerne kom en seier. For nå tok tyskerne over igjen, og bare få minutter senere gikk de opp i ledelsen ved Khedira, som smalt et innlegg på volley inn like under tverrliggeren. Da det nærmet seg 70 spilte minutter headet Klose inn det tredje målet på et frispark fra Özil. Og da det fjerde målet kom bare minutter senere – dette på en fremspill også fra Özil, der Kloses skudd ble reddet og der Reus' skjøt returen i nettakket på volley – hadde grekerne lite å spille for. De fikk en redusering minuttet før full tid, på straffe, men kampen var i realiteten over for lenge siden. Tyskland hadde imponert stort, og hadde fortjent et resultat som bedre viste frem hvor overlegne de egentlig hadde vært.

Spania og Frankrike var to lag som møtte hverandre med gjensidig respekt. Spania trakk angrepsrekken ned på midtbanen, Frankrike samlet lagdelene for å gi det spanske tiki-taka spillet så lite rom som mulig. Spanjolene kom best i gang og brukte flankene, der det var mer rom, men uten spillere på topp gikk ballen i bena på franske forsvarsspillere. Spanjolene presset på, og etter 19 minutter fikk de uttelling ved Alonso, som headet inn et innlegg fra høyre. Dette endret kampen. Spanjolene kunne nå kontrollere og spilte ballbesittende fotball på midten, mens franskmennene måtte fremover og jage. Utover i andre omgang ble det mer og mer klart at Spanias strategi var vellykket, og de kvalte all kreativitet og liv ut av kampen, til stor fortvilelse for de som var kommet for å se et spennende oppgjør. Frankrike gjorde offensive bytter og hadde sine sjanser; hadde bare en av dem resultert i en utligning, ville nok kampen sett annerledes ut. Men det var Spania som holdt på ballen, og da de fikk straffe på overtid – også den satt i maskene av Alonso – var resultatet gitt.

Både England og Italia hadde overgått kritikernes forventninger i gruppespillet, og det overrasket flere at England sågar gikk videre som gruppevinner. De hadde på veien kjempet tappert og høstet mange lovord, og stilte med sin 4-4-2 formasjon, mens Italia fortsatte sin kontringsbaserte strategi med tung forsvarsmessig fundering. Det skulle likevel vise seg å bli en svært underholdende kamp, der Italia hadde en kjempesjanse allerede etter få minutter og England som kontret seg til en mulighet bare få øyeblikk senere. Mulighetene bølget fra side til side, men ingen av lagene klarte å få hull på byllen. Andre omgang begynte som den første sluttet, med et Italia som produserte en rekke store muligheter. England byttet til en mer offensiv formasjon, og kom seg inn i kampen igjen. Men det gikk til ekstra-omganger, og Italia var den største trusselen, med flere spillere som kunne snu og avgjøre kampen enn det England hadde. Da Nocerino headet inn en scoring, trodde de fleste at kampen var avgjort, men målet ble korrekt avblåst for offside og kampen gikk til straffekonkurranse. Det var en situasjon England hadde vært i før, og som regel med en lite heldig utfall; de hadde bare vunnet én straffespark-konkurranse tidligere, og det var mot Spania i mesterskapet i 1996. Statistikken talte for Italia. Derfor kom det som mer enn et håp at Montolvia bommet på italienernes andre straffe; plutselig var det England som var i føringen. Pirlos Panenka-straffe var kanskje det som satte støkk i engelskmennene igjen, for Young traff så tverrliggeren og da Cole også bommet mens Diamanti traff, gjentok historien seg med brutal tyngde for det engelske laget.

Italia var videre og ble trukket med Tyskland i semifinalen. Ingen lett motstander, for Tyskland hadde hevet seg – på sedvanlig vis – gjennom turneringen, og hadde imponert stort i kvartfinalen. Den andre semifinalen gikk mellom de iberiske naboene Portugal og Spania.

I VM to år tidligere hadde Portugal og Spania møtt hverandre i et tett og intenst oppgjør, som spanjolene vant 1-0. Igjen pakket de laget sammen, og kjørte inn tøffere mannskap på midtbanen for å pakke inn og stagge Ronaldo. Det var likevel et håp om at kampen ville bli mer underholdende for den upartiske tilskuer, enn kampen mellom Spania og Frankrike i kvartfinalene. Portugal la seg høyt og la press på den

spanske midtbanen, som var tvunget til å presse imot for ikke å få ballsikre portugisere for nærme egen 16-meter. Ronaldo hadde noen langskudd, men denne taktikken var eller noe som førte til få sjanser til noen av lagene. I denne kampen var det Portugal som hadde det spillemessige overtaket, og Spania – utypisk dem – ble løpende mellom. Men kampen ebbet ut til ekstra-omganger uten store muligheter, og snart viste Portugal tegn på tretthet og Spania fikk naturlig nok mer rom når portugiserne trakk seg lengre ned på egen banehalvdel. Men også ekstra-omgangene ebbet ut uten et avgjørende mål, og så var turneringens andre straffespark-konkurranse et faktum. De to første straffene ble begge reddet og lagene stod helt likt. De neste straffene ble satt, så traff Alves tverrliggeren og da Fábregas satte sin straffe i nettveggen, kunne Spania puste ut og feire at de var i sin andre EM-finale på like mange mesterskap. For Portugal – laget som aldri klarer å komme seg helt frem – ble dette nok et mesterskap der bildene av en tårevåt Ronaldo skulle oppsummere deres skjebne.

Den andre semifinalen nok et mestermøte. Italia er et av få lag som kan vise til flere store og avgjørende triumfer mot Tyskland, men Löws mannskap kom til semifinalen dette året med 15 seiere på de siste 15 kampene i internasjonale turneringer. De første minuttene var det Tyskland som klart var i føringen, men en rekke store sjanser ga ikke mål. Italienerne – som kan spille giftig angrepsfotball når de må og før de får sitt første mål – spilte seg etter hvert inn i kampen, og det var Balotelli – som så langt i turneringen ikke hadde fått det helt til – som headet de blåklede i ledelsen etter 20 minutter. Tyskland økte tempoet og satte Italias målvakt Buffon på flere prøver, men igjen var det Italia som scoret og også denne gang ved Balotelli, som sendte en suser inn i det lengste hjørnet, forbi Neuer i mål. Det var ikke helt fortjent, men slik er det med fotball – og med Italia. Andre omgang fortsatte som første, med den forskjell fra tidligere oppgjør at Italia ikke trakk seg tilbake og spilte forsvar-mur, men fortsatte å utfordre tyskerne. Det var likevel Tyskland som hadde mesteparten av spillet, og som hadde mer enn nok muligheter til å redusere og utligne. Utover i omgangen mistet tyskerne momentet i møtet med det italienske forsvaret, som kan være umulig å komme igjennom når det først har funnet formen. De tyske forsøkene ble mer og mer spredte, og det var ikke før like før full tid at

reduseringen kom – på en litt tøft gitt straffe for hands, som Özil satte i mål. I sluttminuttene satte Tyskland inn frenetiske angrep, men det italienske forsvaret stod kampen ut, og alt i alt vant Italia fortjent og viste at når det kom til de store kampene var de like mye et turneringslag som Tyskland.

Med finalen var sirkelen fullendt. De to lagene spilte åpningskampen i gruppe 3 tre uker tidligere – da endte det 1-1 – mens Spania endte som gruppevinner. Da hadde det blitt en intens og jevnspilt kamp; nå stod mye mer på spill. På Olympia-stadion i Kiev – foran 63.000 tilskuere – ble publikum vitne til en klassiker i EMs historie.

Italia hadde løftet seg betraktelig i mesterskapets sluttspill og imponerte mange med solid spill i kampen mot Tyskland. Men det var Spania som var førende i denne kampen. De spilte langt mer aggressivt enn de hadde gjort mot både Frankrike og Portugal. Italia var også bestemte på å ville føre kampen, og la seg med høyt press, noe som skapte det rommet spanjolene ikke hadde fått i de to foregående kampene. Allerede etter 14 minutter sendte Iniesta en gjennombrudds-pasning til Fábregas, som trakk til seg både forsvar og keeper, før et kort innlegg traff pannen til en umarkert Silva og det stod 1-0.

Presset var nå på Italia, som kom fremover og skapte flere store muligheter. Men igjen ga dette rom til Spania, og kampen ble mer eller mindre avgjort fem minutter før pause, da Xavi sendte en ball tvers igjennom det italienske forsvaret, til en Alba på løp, som iskaldt sendte ballen forbi en utrusende Buffon.

Etter pausen var det et Italia i stormløp som møtte Spania, men de hadde også store muligheter. Kampen bølget frem og tilbake, men det var åpenbart at Spania var i føringen; de kunne kontrollere langt sindigere enn italienerne, som var desperate etter en redusering. Det avgjørende øyeblikket kom etter en times spill, da Motta måtte gå av banen med en strekk. Italia hadde da allerede brukt sine tre bytter og måtte spille resten av kampen med 10 mann. Selv om de kom på med flere store sjanser, gjorde det at de var en mann i undertall til at de hadde problemer med å så spillet inn i sitt spor. Og Spania la seg inn

bakpå, for å kontrollere kampen i land. De sendte sine folk fremover, der Torres og Pedro hadde kommet inn, og skapte furore i det italienske forsvaret. Etter 84 minutter kom avgjørelsen, da først Torres smøg en stikkball fra Xavi rundt Buffon og fire minutter senere sendte en ball inn i boksen, der Mata enkelt kunne fastsette resultatet til 4-0.

Resultatet ble nok oppfattet som svært urettferdig av italienerne, som hadde spilt svært solid i sluttspillet, tross en litt ujevn start på turneringen. Men tross store muligheter og mangelen på en mann, ble de tidvis utspilt denne kvelden og finaleresultatet var det ikke noe å si på. Spania var – som første nasjon – EM-mester for andre gang på rad. Og første nasjon til å vinne mesterskapet som regjerende verdensmestere. Og de skrev mer historie: Torres ble den første spilleren til å score i to påfølgende finaler. Trener Vicente del Bosque ble den første treneren til å vinne EM, VM og seriegull for klubblag. Og turneringens beste spiller var igjen en spanjol: Andrés Iniesta. Triumfen var total for det spanske landslaget denne kvelden i Kiev – et landslag som med EM i 2012 skrev seg inn i historiebøkene som et av de beste landslagene i fotballens historie. Så fikk det heller være at mange mislikte den ballbesittende spillestilen og den defensive organiseringen som gjorde at når de gikk opp i ledelse, var det nesten umulig å komme tilbake og vinne over dem. Spanjolene brød seg i alle fall ikke med å bli beskylt for å være kjedelige. De var på toppen av internasjonal fotball og hadde resultater som intet landslag i moderne tid har vært i nærheten av.

MESTERSKAPETS PROFIL

Det skulle selvsagt vært Andrés Iniesta det stod om her – arvtageren etter Xavi på det spanske landslaget, kåret til EURO 2012s beste spiller, og en av Europas største spillerprofiler de siste årene. Men la oss være litt generøse med den delen av et fotballag som oftest får skylden og sparken dersom spillerne ikke leverer.

Det har vært mange store europeiske trenere i EM siden 1960. Men bare én kan skryte av å stå med VM-pokalen i den ene hånden og EM-trofeet i den andre – samtidig. At på til har han også vunnet Champions League

to ganger, og blitt seriemester to ganger. Og vunnet Interkontinentalcupen. Vicente del Bosque er så ująlete som det går an å bli – noen hevder det var grunnen til at treneren for et av Europas beste klubblag i moderne tid fikk sparken på tross av eventyrlige suksesser – men kunne vært det, ettersom han er en av historiens desidert beste trenere.

Dagen etter at Spania røk ut av EM i 8-dels-finalen mot Italia, i EURO 2016, annonserte Del Bosque sin avgang som landslagssjef. I følge ham selv var det en avgjorelse han allerede hadde tatt. Dette mesterskapet skulle bli det siste til mannen med det værbitte og posete ansiktet, mannen uten de store faktene, treneren som spillere karakteriserer som ydmyk, upretensiøs og stille. Og likevel med teft og innsikt til å skape et av historiens beste landslag – og holde det der over flere mesterskap.

Han tok over som Spanias landslagstrener i 2008, var det et lag som nettopp hadde vunnet EM med Luis Aragonés. Spansk tiki-taka stil regjerte europeiske klubbturneringer og landslaget kunne skilte med en generasjon spillere som skrev fotball-historie. Fordi treneren stolte nok på dem til at de fikk spille den fotballen de hadde i seg. Få trenere har stolt så fordringsløst på sine spillere, som Del Bosque gjorde det.

Vicente del Bosque González ble født i Salamanca i 1950, i en arbeiderfamilie. Han lærte tidlig verdien av kollektiv innsats, der den enkelte gjøres sterkere gjennom støtten fra de rundt og der styrken øker om alle jobber mot samme mål. Som midtbane-spiller vant han fem serie-mesterskap og fire cup-finaler med Real Madrid. Som fotballtrener har han ved flere anledninger blitt kritisert for sin mangel på en klar taktikk, og fraværet av strategiske valg. Men det er nettopp denne hangen til å stole på at spillerne gjør jobben, som har gitt ham resultatene. Få vekk egoistene, ton ned store egoer, bygg lagfølelsen, skap en atmosfære av samhold og trygghet, og behold for all del roen – selv når det stormer som mest.

Resultatene taler for seg selv. Han var trener for Real Madrid i klubbens mest suksessrike periode i moderne tid (1999-2003), og ledet det spanske landslaget til historiske triumfer. Glem da fadesen i VM i 2014, der Spania røk ut allerede i gruppespillet, og skuffelsen i EM i 2016, der

de røk ut i 16-dels-finalen. Husk heller treneren som gjorde Spania til malen for vakker fotball. La oss håpe han får en verdig arvtager.

2012 SLUTTSPILL-RESULTATER

Gruppe A

Tsjekkia 6 / 2-0-1 / 4-5

Hellas 4 / 1-1-1 / 3-3

Russland 4 / 1-1-1 / 5-3

Polen 2 / 0-2-1 / 2-3

Polen – Hellas 1-1

Russland – Tsjekkia 4-1

Hellas – Tsjekkia 1-2

Polen – Russland 1-1

Tsjekkia – Polen 1-0

Hellas – Russland 1-0

Gruppe B

Tyskland 9 / 3-0-0 / 5-2

Portugal 6 / 2-0-1 / 5-4

Danmark 3 / 1-0-2 / 4-5

Nederland 0 / 0-0-3 / 2-5

Nederland – Danmark 0-1

Tyskland – Portugal 1-0

Danmark – Portugal 2-3

Nederland – Tyskland 1-2

Portugal – Nederland 2-1

Danmark – Tyskland 1-2

Gruppe C

Spania 7 / 2-1-0 / 6-1

Italia 4 / 1-2-0 / 4-2

Kroatia 3 / 1-1-1 / 4-3

Irland 3 / 0-0-3 / 1-9

Spania – Italia 1-1

Irland – Kroatia 1-3

Italia – Kroatia 1-1

Spania – Irland 4-0

Kroatia – Spania 0-1

Italia – Irland 2-0

Gruppe D

England 7 / 2-1-0 / 5-3
Frankrike 4 / 1-1-1 / 3-3
Ukraina 3 / 1-0-2 / 2-4
Sverige 3 / 1-0-2 / 5-5

Frankrike – England 1-1
Ukraina – Sverige 2-1
Ukraina – Frankrike 0-2
Sverige – England 2-3
England – Ukraina 1-0
Sverige – Frankrike 2-0

Kvartfinaler

Tsjekkia – Portugal 0–1
Tyskland – Hellas 4–2
Spania – Frankrike 2–0
England – Italia 0–0 eeo. / 2–4 etter straffespark-konkurranse

Semifinaler

Portugal – Spania 0–0 eeo. / 2–4 etter straffespark-konkurranse
Tyskland – Italia 1–2

Finale: Spania – Italia 4–0

Mål: Silva (14),
Alba (41),
Torres (84) og
Mata (88)
Den olympiske stadion, Kiev.
63,170 tilskuere. Dommer: Pedro Proença (Portugal)

UEFA Euro 2016

Årets mesterskap går av stabelen i Frankrike, i tiden 10. juni til 10. juli. Det blir en stor forandring dette året, i forhold til tidligere mesterskap (og da snakker vi ikke om at Gibraltar er blitt UEFA-medlem og har spilt kvalifisering for første gang):

I årets mesterskap vil det for første gang delta 24 nasjoner. Dette er den første utvidelsen siden EM gikk over til 16 lag i 1996, og bare den fjerde utvidelsen i mesterskapets historie. Åtte flere lag i årets mesterskap gjør nå at nesten halvparten av medlemmene til UEFA nå deltar i sluttspillet. Totalt skal det spilles 51 kamper før det kan krones en mester.

At Frankrike igjen er vertskap betyr at nasjonen huser mesterskapet for tredje gang; tidligere var i 1960 og 1984. Det er faktisk ny rekord. Mesterskapet i 2020 vil være en pan-europeisk arrangement, der kampene spres rundt på flere europeiske byer og med finalen på Wembley, så denne rekorden blir stående til neste gang kun én nasjon står som vertskap. En liten historisk detalj er at Frankrike kom sist da de holdt mesterskapet i 1960, men vant i 1984 (med en 2-0 seier over Spania); dette var andre og siste gang en vertsnasjon vant mesterskapet på hjemmebane. Første gang var i 1968, med Italia (som vant 2-0 over Jugoslavia). Portugal tapte som kjent finalen på hjemmebane mot Hellas i 2004, en av EM-historiens største sensasjoner. Ingen andre vertsnasjoner har klart å komme til finale i eget mesterskap.

Som følge av utvidelsen av antallet nasjoner, har man til dette mesterskapet endret formatet for sluttspillet. Deltager-nasjonene deles i seks grupper, hver bestående av fire lag.

Oppsettet ser slik ut:

Gruppe A

Albania
Frankrike
Romania
Sveits

Gruppe B

England
Russland
Slovakia
Wales

Gruppe C

Nord-Irland
Polen
Tyskland
Ukraina

Gruppe D

Kroatia
Spania
Tsjekkia
Tyrkia

Gruppe E

Belgia
Irland
Italia
Sverige

Gruppe F

Island
Portugal
Ungarn
Østerrike

De to første lagene i hver gruppe går videre til neste runde, sammen med fire av de beste tredje-lagene. En god, gammeldags 16-dels runde, med andre ord. Med denne begynner knock-out-fasen av mesterskapet. Deretter følger kvartfinaler, semifinaler og finale som vanlig. (Formatet er likt det som ble brukt i VM i 1986, 1990 og 1994, som også hadde 24 deltager-nasjoner.)

Av deltager-nasjonene er Albania, Island, Nord-Irland, Slovakia og Wales med for første gang. Flest mesterskap har Tyskland, som har deltatt 11 ganger tidligere. Norge klarte heller ikke i år å kvalifisere seg.

Mye historie kan skrives i årets mesterskap. To nasjoner kan sette rekord med antall seiere: Spania og Tyskland.

* Spania vant på hjemmebane i 1964, med en 2-1-serier over Sovjetunionen. De vant så igjen i 2008, med 1-0 over Tyskland, og ble det første laget til å vinne to mesterskap på rad da de knuste Italia 4-0 i 2012.

* Tyskland (da som Vest-Tyskland) vant første gang i 1972, med en 3-0-seier over Sovjetunionen, og i 1980, da de slo Belgia 2-1. Siste seier kom i 1996, med en 2-1-seier over Tsjekkia.

Dersom enten Spania eller Tyskland vinner, vil de dermed oppnå fire seiere – samt at Spania i tillegg kan sette en rekord det vil ta mange år å slå: Tre mesterskap på rad. (Vertsnasjonen Frankrike har fra før av to seiere.) Tyskland har spilt i hele seks finaler; også en rekord det vil ta en del år å slå.

Med 24 deltager-nasjoner må årets mesterskap også avholdes i flere byer og arenaer, for å få avviklet alle kampene. Årets byer og stadioner er:

Saint-Denis – Stade de France (kap: 81 338)

Marseille – Stade Vélodrome (cap: 67 394)

Lyon – Stade des Lumières (kap: 59 286)

Lille – Stade Pierre-Mauroy (kap: 50 157)

Paris – Parc des Princes (kap: 48 527)

Bordeaux – Stade Bordeaux-Atlantique (kap 42 115)

Saint-Étienne – Stade Geoffroy-Guichard (kap: 41 500)

Nice – Allianz Riviera (kap: 35 624)

Lens – Stade Félix-Bollaert (kap: 38 223)

Toulouse – Stadium Municipal (kap: 35 472)

Turneringens første kamp og finalen spilles på Stade de France, som ligger et par kilometer utenfor bygrensen til Paris, i forstaden Saint-Denis. Stadionet har en kapasitet på 81 338 tilskuere.

Stade De France, Stade Vélodrome, Parc des Princes, Stade Geoffroy-Guichard, Stade Félix-Bollaert og Stadium Municipal ble også brukt til Verdensmesterskapet i 1998. Parc des Princes, Stade Vélodrome og Stadium Municipal ble dertil brukt til Verdensmesterskapet helt tilbake i 1938.

Parc des Princes, Stade Vélodrome, Stade Félix-Bollaert og Stade Geoffroy-Guichard ble brukt til Europamesterskapet i 1984. Parc des Princes og Stade Vélodrome ble brukt til det første Europamesterskapet i 1960.